आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीतिको

अर्ध-वार्षिक समीक्षा

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं
माघ २०६८

आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीतिको अर्ध-वार्षिक समीक्षा

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं
२७ माघ २०६८

विषय सूची

विवरण	पृष्ठ
पृष्ठभूमि	१
अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक परिदृश्य	१
आन्तरिक आर्थिक स्थिति	२
गार्हस्थ्य उत्पादन	२
मूल्य स्थिति	४
सरकारी वित्त	५
बाह्य क्षेत्र	६
वित्तीय क्षेत्र	८
मौद्रिक तथा समग्र तरलता स्थिति	१०
मौद्रिक स्थिति	१०
निक्षेप परिचालन तथा कर्जा प्रवाह	११
तरलताको स्थिति	१२
तरलता व्यवस्थापन	१३
वित्तीय तथा वाह्य क्षेत्र कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन स्थिति	१४
लघुवित्त तथा वित्तीय पहुँच	१४
वित्तीय क्षेत्र सुधार, नियमन तथा सुपरिवेक्षण	१७
विदेशी विनिमय व्यवस्थापन	२२
आर्थिक तथा मौद्रिक परिदृश्य	२३
मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा तथा व्यवस्थापन	२५

अनुसूची १	आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भएका नीतिगत व्यवस्थाहरूको प्रगति तालिका	२९
अनुसूची २	मौद्रिक सर्वेक्षण	३९
अनुसूची ३	परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी भारतबाट आयात गर्न पाइने वस्तुहरुको सूची	४०
तथ्याङ्क तालिका		४४

आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीतिको अर्ध-वार्षिक समीक्षा

पृष्ठभूमि

१. नेपाल राष्ट्र बैंकले आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि वार्षिक मौद्रिक नीति जारी गर्ने र त्यसको अर्ध-वार्षिक समीक्षा गर्ने गर्दै आएको छ । यस क्रमलाई निरन्तरता दिंदै आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीति २०६८ साउन ५ गते सार्वजनिक गरिएको थियो । वित्तीय प्रणालीमा तरलताको अभाव, शोधनान्तरमा चाप, उच्च मूल्य वृद्धि र न्यून आर्थिक वृद्धिदर रहेको पृष्ठभूमिमा यस आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीति तर्जुमा भएको थियो । मौद्रिक नीति कार्यान्वयनमा आएपछि समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरुमा देखिएको सुधार, विद्यमान चुनौतीहरु र बाँकी अवधिमा मौद्रिक नीतिले लिनुपर्ने कार्यदिशालाई समेटेर चालू आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिको अर्ध-वार्षिक समीक्षा प्रस्तुत गरिएको छ । यस समीक्षाले देशको समष्टिगत अर्थतन्त्र, मौद्रिक तथा वित्तीय क्षेत्रको वर्तमान स्थिति सम्बन्धमा सरोकारवालाहरुलाई अवगत गराउनुका साथै मौद्रिक नीतिको पारदर्शिता र प्रभावकारिता बढाउन सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक परिदृश्य

२. चालू आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिको तर्जुमा भइसकेपछि विश्व अर्थतन्त्रमा थुप्रै परिवर्तनहरु देखिएका छन् । अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक तथा वित्तीय क्षेत्र जोखिम मुक्त हुन सकेको छैन । सन् २००७ मा अमेरिकामा सुरु भएको वित्तीय संकटको प्रभाव अझै समाप्त भइसकेको छैन । विश्वव्यापीरुपमा फैलिएको उक्त संकट टार्न चालिएका कदमहरु समेतको कारणले यूरोपियन मुलुकहरुमा सार्वभौम ऋण संकट सिर्जना गरेको छ । विश्वव्यापीकरण र उदारीकरणको अवस्थामा यूरोपमा गहिंरिदै गएको सार्वभौम ऋण संकट र शिथिल अमेरिकी अर्थतन्त्रको प्रभाव विश्वका अन्य मुलुकहरुमा पनि परिरहेको छ । खासगरी व्यापार र वित्त प्रवाहमा देखिएको शिथिलताबाट उदीयमान अर्थतन्त्र तथा विकासशील देशहरुको अर्थतन्त्रमा नकारात्मक प्रभाव परिरहेको छ । यसले विश्वको आर्थिक वृद्धिदरमा नकारात्मक प्रभाव पारिरहेको छ ।

३. यूरोपको गहिरिंदो सार्वजनिक ऋण संकटको जोखिमलाई दृष्टिगत गरी अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषले विश्वको आर्थिक वृद्धिदरको प्रक्षेपण घटाउँदै लगेको छ । अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषले सन् २०१२ को जनवरीमा अद्यावधिक गरेको विश्व आर्थिक परिदृष्य अनुसार सन् २०१२ मा विश्वको आर्थिक वृद्धिदर ३.३ प्रतिशत मात्र रहने देखिएको छ । सन् २०११ मा विश्वको आर्थिक वृद्धिदर ३.८ प्रतिशत रहेको अनुमान छ । सन् २०१२ मा अमेरिकी अर्थतन्त्र गतवर्षझैं १.८ प्रतिशतले बढ्ने प्रक्षेपण रहेपनि यूरो क्षेत्रको आर्थिक वृद्धि ०.५ प्रतिशतले नकारात्मक रहने देखिएको छ । सुनामीले प्रभावित भई सन् २०११ मा ०.९ प्रतिशतले घटेको जापानको अर्थतन्त्र भने सन् २०१२ मा १.७ प्रतिशतले बढ्ने प्रक्षेपण रहेको छ । यसरी विकसित देशहरुको आर्थिक वृद्धिदरमा शिथिलता र नीतिगत कडाईको असर स्वरुप उदीयमान र विकासशील देशहरुको

अर्थतन्त्रको वृद्धिदर पनि सन् २०११ मा ६.२ प्रतिशत रहेको अनुमानको तुलनामा सन् २०१२ मा ५.४ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषले गरेको छ । नेपालका छिमेकी देश भारत र चीनको आर्थिक वृद्धिदरमा पनि शिथिलता आउने देखिएको छ । सन् २०१० मा ९.९ प्रतिशतले बढेको भारतीय अर्थतन्त्र सन् २०११ मा ७.४ प्रतिशतले र सन् २०१२ मा ७.० प्रतिशतले मात्र बढ्ने देखिएको छ । त्यस्तै, चीनको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१० मा १०.४ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०११ मा ९.२ प्रतिशत रहेको र सन् २०१२ मा ८.२ प्रतिशतले मात्र बढ्ने प्रक्षेपण रहेको छ ।

४. सन् २००७ को अमेरिकी वित्तीय संकट पश्चात अवलम्बन गरिएको लचिलो मौद्रिक नीतिबाट बाहिरिएका छिमेकी देशहरुले घट्दो आर्थिक वृद्धिदरलाई ध्यानमा राखेर पुनः लचिलो मौद्रिक नीति अवलम्बन गर्न थालेका छन् । भारतीय रिजर्भ बैंकले जनवरी २०१२ मा अनिवार्य नगद मौज्दातलाई ६.० प्रतिशतबाट ५.५ प्रतिशतमा झारेको छ । त्यस्तै, चीनको केन्द्रीय बैंकले पनि नरम मौद्रिक नीतितर्फ जाने संकेत गरेको छ ।

५. आर्थिक वृद्धिदरमा शिथिलता आउने प्रक्षेपणसँगै विश्वको मुद्रास्फितिमा कम चाप पर्ने देखिएको छ । अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषले सन् २०११ मा विकसित देशहरुको मुद्रास्फीति २.७ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१२ मा मुद्रास्फीतिदर १.६ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण गरेको छ । त्यस्तै, उदीयमान तथा विकासशील देशहरुको मुद्रास्फीतिमा पनि सन् २०१२ मा कमी आई ६.२ प्रतिशतमा रहने प्रक्षेपण रहेको छ । छिमेकी देश भारतमा पनि खासगरी खाद्यान्नको मूल्यमा कमी आएको छ । डिसेम्बर २०११ मा भारतमा खाद्य सामग्रीको थोक मूल्य ४.६ प्रतिशतले घटेको छ तापनि समग्र मुद्रास्फितिदर उच्च नै रहेको स्थिति छ । पेट्रोलियम पदार्थको उच्च मूल्य र विनिमय दर अवमूल्यनले गर्दा गैर-खाद्य समूहको मूल्य भारतमा उच्च रहने देखिएको छ ।

आन्तरिक आर्थिक स्थिति

गार्हस्थ्य उत्पादन

६. नेपालमा राजनैतिक संक्रमण अझै कायम रहेको, शान्ति सुरक्षामा अपेक्षित सुधार भइनसकेको, विद्युत लोडसेडिङ्गको समस्या यथावत रहेको र सरकारको पूँजीगत खर्चले गति लिन नसकिरहेको अवस्था छ । यसले गर्दा औद्योगिक उत्पादन बढ्न सकेको छैन । सरकारले घोषणा गरेको पर्यटन वर्ष २०११ आंशिक सफलता सहित सम्पन्न भएको छ । चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा भारतसँग द्विपक्षीय लगानी प्रवर्द्धन तथा संरक्षण सम्झौता र दोहोरो कर उन्मुक्ति सम्झौता सम्पन्न भएको छ । पूँजीगत खर्च बढाई सुशासन र आर्थिक वृद्धि बढाउने अभिप्रायले सरकारले हालै आर्थिक विकास र समृद्धिको तत्कालीन कार्ययोजना सार्वजनिक गरेको छ । यसले अर्थतन्त्रमा सकारात्मक असर पार्ने अपेक्षा गर्न सकिन्छ । तर, विद्युत समस्या तत्काललाई हट्न सक्ने अवस्था नदेखिएबाट औद्योगिक क्षेत्रमा लगानीका जोखिमहरु यथावत रहेका छन् ।

७. अर्थतन्त्रको ठूलो हिस्सा ओगटेको कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा अपेक्षा अनुसार रहने देखिएको छ । वर्षे र हिउँदे मौसम अनुकूल रहेकोले कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर ४.७५ प्रतिशतले बढ्ने अनुमान रहेको छ । पूँजीगत खर्चमा पहिलो ६ महिनासम्म खासै सुधार हुन नसकेको र लोडसेडिङ्गको अवस्था यथावत रहेपनि बाँकी अवधिमा सरकारले पूँजीगत खर्चमा तीव्रता ल्याउने अपेक्षा गरिएको छ । हालसालै घोषणा गरिएको आर्थिक

विकास र सम्वृद्धिको तात्कालिन कार्ययोजना, २०६८ को प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन सकेको खण्डमा र पर्यटक आगमन पनि उच्च रहँदै गएमा गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर ४.२५ प्रतिशत रहन सक्ने देखिन्छ । फलस्वरुप, कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर आधारभूत मूल्यमा ४.५ प्रतिशतले र उत्पादकको मूल्यमा ५.० प्रतिशतले बढ्ने अनुमान रहेको छ ।

८. नेपाल सरकार, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको प्रारम्भिक अनुमान अनुसार अनुकूल मौसम, उन्नत वीउ/विजन एवम् प्रविधिको प्रयोग लगायत कृषि बालीको क्षेत्रफलमा भएको विस्तारको कारण चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा धानको उत्पादन १३.७ प्रतिशत, मकैको ५.४ प्रतिशत तथा कोदोको ४.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । त्यसैगरी, मौसमी अनुकूलताको कारण चालू आर्थिक वर्ष तरकारी, फलफूल लगायत अन्य प्रमुख हिंउँदे बालीहरुको उत्पादन विस्तार हुने तथा पशुजन्य उत्पादनको वृद्धिदरमा समेत सुधार हुने देखिन्छ ।

९. औद्योगिक क्षेत्रमा विद्यमान बन्द, हडताल तथा श्रम विवाद सम्बन्धी समस्याहरु केही हदसम्म कम हुँदै गएतापनि यस क्षेत्रलाई आवश्यक पर्ने विद्युत एवं ईन्धनको आपूर्तिको अवस्थामा खासै सुधार हुन नसकेको अवस्था छ । यसले गर्दा औद्योगिक उत्पादनमा खासै सुधार हुने देखिंदैन । औद्योगिक एवं अन्य क्षेत्रको विस्तारको लागि ईन्धन तथा उर्जाको सहज आपूर्तितर्फ आवश्यक पहल हुनुपर्ने देखिन्छ । वित्तीय एवम् घरजग्गा क्षेत्रमा देखिएका विगतका समस्याहरु सच्चिनु पर्ने कारण चालू आर्थिक वर्षमा निर्माण क्षेत्रको वृद्धिदरमा पनि संकुचन आउने देखिएको छ । निर्माण सामग्रीको आयात चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को पहिलो पाँच महिनामा ६.० प्रतिशतले घटेको तथ्यले सो कुराको संकेत गर्दछ ।

१०. सेवा क्षेत्रतर्फ कृषि उत्पादनको अवस्था राम्रो रहेको र विप्रेषण आप्रवाह उल्लेख्यरुपमा बढेकोले व्यापार क्षेत्रको विस्तार हुने देखिन्छ । त्यस्तै, आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को पहिलो पाँच महिनासम्ममा हवाईमार्गबाट आउने पर्यटक संख्या १८.५ प्रतिशतले वृद्धि भई २ लाख ६० हजार १५६ पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो संख्या १८.७ प्रतिशतले बढेको थियो । अघिल्लो वर्षको ३२.७ प्रतिशत र १५.६ प्रतिशतको तुलनामा चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को पहिलो पाँच महिनामा भारतीय पर्यटक आगमन संख्या ३०.१ प्रतिशतले र तेस्रो मुलुकका पर्यटक आगमन संख्या १५.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । नेपालमा हवाई उडान भर्ने वाह्य कम्पनीहरुको संख्यामा वृद्धि भएको र सन् २०११ लाई नेपाल सरकारले पर्यटन वर्षको रुपमा मनाउने घोषणा गरी पर्यटन प्रवर्द्धन गर्ने काम गरेकोले पर्यटन क्षेत्रको विस्तार सन्तोषजनक रहेकोले समीक्षा अवधीमा पर्यटन आय बढेको छ । अघिल्लो वर्षको पाँच महिनामा १८.३ प्रतिशतले घटेको पर्यटन आय चालू आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा ३७.० प्रतिशतले बढेको छ ।

११. सेवा क्षेत्र अन्तर्गत सञ्चारको विस्तार चालू आर्थिक वर्ष पनि सन्तोषजनक रहेको छ । अघिल्लो वर्षको पाँच महिनामा नेपाल टेलिकमले वितरण गरेको टेलिफोन संख्या २१.६ प्रतिशतले बढेकोमा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को सोही अवधिमा २३.७ प्रतिशतले बढेको छ । साथै, निजी क्षेत्रका टेलिफोन सेवा प्रदायक कम्पनीहरुबाट वितरण हुने टेलिफोन संख्या पनि विस्तार भएको छ ।

१२. समीक्षा अवधिमा निजी क्षेत्रतर्फ कर्जा प्रवाह बढ्न नसकेको, पूँजीबजारको अवस्थामा सुधार हुन नसकेको तथा घरजग्गा कारोवारमा देखापरेका शिथिलताका कारण चालू आर्थिक वर्ष

२०६८/६९ मा समग्र वित्तीय क्षेत्रको मूल्य अभिवृद्धिदरमा भने संकुचन आउने देखिन्छ । कर्जा विस्तार बढ्न नसकेपनि समीक्षा अवधिमा गत वर्षको तुलनामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निक्षेप परिचालन उल्लेख्यरुपमा बढेको छ ।

१३. नेपालका प्रमुख रोजगार गन्तव्य मुलुकहरुको आर्थिक वृद्धि उच्च रहेकोले नेपाली श्रमीकहरुको माग बढेको छ । श्रम तथा रोजगार प्रवर्द्धन विभागको तथ्याङ्क अनुसार आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को पहिलो पाँच महिनाको अवधिमा श्रम स्वीकृति लिएर विदेश जाने नेपाली कामदारहरुको संख्या ३८.२ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा वैदेशिक रोजगारमा जाने नेपालीहरुको संख्या २७.५ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा अवधिमा वैदेशिक रोजगारी प्रदान गर्ने प्रमुख गन्तव्य मुलुकहरुमा मलेसिया, यू.ए.ई., कतार, साउदी अरेविया तथा बहराइन रहेका छन् । यसरी वैदेशिक रोजगारीमा जानेको संख्या उल्लेख्य बढेकोले विप्रेषण आप्रवाह उच्चदरमा बढ्ने देखिन्छ । यसले वाह्य स्थायित्व हासिल गर्न सहज हुने देखिन्छ ।

मूल्य स्थिति

१४. खाद्यान्नको मूल्यमा उल्लेख्य सुधार भएकोले मूल्य वृद्धिदरमा कमी आउन थालेको छ । तर पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा चाप परिरहेको र अमेरिकी डलरसँग नेपाली रुपैयाँ अवमूल्यित भएकोले गैर-खाद्य समूहको मूल्यमा चाप परेको स्थिति छ । इन्धनको मूल्यमा गरिएको समायोजन, तलब तथा व्याजदरमा भएको वृद्धि, कमजोर वितरण तथा अनुगमन प्रणाली आदिका कारण उपभोक्ता मूल्यमा अपेक्षित सुधार हुन सकेको छैन तापनि भारतमा खाद्यान्नको मूल्य घट्दै जानु तथा नेपालमा मौसमी अनुकूलताले गर्दा वर्षे तथा हिउँदे बालीको उत्पादन राम्रो हुनुले नेपालको मूल्य स्थिति नियन्त्रणमा सघाउ पुगेको छ ।

१५. आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को पाँच महिनामा वार्षिक विन्दुगत उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कमा आधारित मुद्रास्फीति ७.५ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो मुद्रास्फीति ९.६ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा अवधिमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहको मूल्य सूचकाङ्क ७.१ प्रतिशतले बढेको छ । गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा उक्त सूचकाङ्क १५.२ प्रतिशतले बढेको थियो । गैर-खाद्य तथा सेवा समूहको मूल्य सूचकाङ्कको वृद्धिदर भने गत वर्षको ५.० प्रतिशतको तुलनामा समीक्षा अवधिमा केही उच्च अर्थात् ७.८ प्रतिशतले बढेको छ । खासगरी अमेरिकी डलरसँग नेपाली रुपैयाँको विनिमय दर अवमूल्यन भएकोले गैर-खाद्य तथा सेवा समूहको मूल्य वृद्धि गत वर्ष भन्दा उच्च रहेको हो । गत वर्षहरुमा खाद्य तथा पेय पदार्थको मूल्य उच्च रुपमा बढ्ने प्रवृत्ति रहने गरेकोमा हाल उक्त समूहको मूल्य वृद्धि गैर-खाद्य तथा सेवा समूह भन्दा कम रहेको छ ।

१६. आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को पहिलो पाँच महिनामा राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्कको वार्षिक विन्दुगत वृद्धिदर ४.३ प्रतिशत रहेको छ । उक्त वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ११.२ प्रतिशत रहेको थियो । थोक मूल्य सूचकाङ्क अन्तर्गत समीक्षा अवधिमा कृषिजन्य वस्तुको सूचकाङ्क १.५ प्रतिशतले घटेको छ । यो सूचकाङ्क गत वर्षको सोही अवधिमा १४.३ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा अवधिमा थोक मूल्य सूचकाङ्क अन्तर्गतका अन्य समूहहरु जस्तै स्वदेशमा उत्पादित वस्तुहरुको मूल्य सूचकाङ्क र आयातित वस्तुहरुको मूल्य सूचकाङ्कको वृद्धिदर गत वर्षको तुलनामा बढेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको पाँच महिनामा क्रमशः ६.८ प्रतिशत र ८.० प्रतिशतले बढेको स्वदेशमा उत्पादित वस्तुहरुको र आयातित वस्तुहरुको मूल्य सूचकाङ्क समीक्षा अवधिमा क्रमशः ११.३ प्रतिशत र १२.० प्रतिशतले बढेको छ ।

१७. कृषिजन्य वस्तुहरुमध्ये नगदे बाली र फलफूल तथा तरकारी बाहेक खाद्यान्न, दलहन र मसलाको मूल्य सूचकाङ्क घटेका कारण कृषिजन्य वस्तुहरुको मूल्य सूचकाङ्क घट्न गएको हो । स्वदेशमा उत्पादित वस्तुहरुमध्ये पेय तथा सुर्तिजन्य पदार्थको मूल्य सूचकाङ्कमा उच्च वृद्धि भएको छ । आयातित वस्तुहरुमध्ये समीक्षा अवधिमा पेट्रोलियम पदार्थ तथा कोइला, यातायातका साधन तथा मेशिनरी सामानहरु, र कपडाजन्य वस्तुहरुको थोक मूल्य सूचकाङ्क दुई अंकले बढेको छ । अमेरिकी डलरसँग नेपाली रुपैयाँको अवमूल्यन भएकोले आयातीत वस्तुहरुको मूल्य बढ्न गएको देखिन्छ । समीक्षा अवधिमा पेट्रोलियम पदार्थको थोक मूल्य सूचकाङ्क १५.६ प्रतिशतले, यातायातका साधन र मेशिनरी सामानहरुको १२.४ प्रतिशतले र कपडाजन्य वस्तुको २९.४ प्रतिशतले बढेका छन् ।

१८. गत वर्षको तुलनामा चालू आर्थिक वर्षको पहिलो पाँच महिनामा राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्क वार्षिक विन्दुगत आधारमा ३१.० प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त सूचकाङ्क १४.९ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा अवधिमा तलव सूचकाङ्क १९.३ प्रतिशतले र ज्यालादर सूचकाङ्क ३४.४ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा तलबको वृद्धिदर शून्य थियो भने ज्यालादर २०.० प्रतिशतले बढेको थियो ।

सरकारी वित्त

१९. समीक्षा अवधिमा सरकारी वित्ततर्फ चालू खर्चमा उल्लेख्य वृद्धि भएतापनि पूँजीगत खर्चले खासै गति लिन सकेको छैन । यसले गर्दा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को पहिलो ६ महिनामा नेपाल सरकारको नगद प्रवाहमा आधारित बजेट रु. २४ अर्ब ११ करोडले बचतमा रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा पनि यस्तो बचत रु. २२ अर्ब ४२ करोड रहेको थियो । समीक्षा अवधिमा नेपाल सरकारले रु. ३ अर्ब ५० करोडको ट्रेजरी बिल्स र त्यति नै रकमको विकास ऋणपत्र जारी गरी रु. ७ अर्ब बराबरको आन्तरिक ऋण परिचालन गरेको छ । बजेट बचत र आन्तरिक ऋण परिचालनले गर्दा चालू आर्थिक वर्षको पहिलो ६ महिनामा नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकमा रु. ३५ अर्ब १३ करोड नगद बचत कायम हुन गएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा नेपाल राष्ट्र बैंकबाट नेपाल सरकारले उपयोग गरेको रु. २० अर्ब ७७ करोडको अधिविकर्षलाई समायोजन गर्दा नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकसँग २०६८ पुस मसान्तमा रहेको खुद नगद रु. १४ अर्ब ३७ करोड हुन आउँछ । गत वर्षको यसै अवधिमा नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकमा रु. १२ अर्ब २४ करोड खुद नगद बचत कायम रहेको थियो ।

२०. चालू आर्थिक वर्षको पहिलो ६ महिनामा नगद प्रवाहमा आधारित कुल सरकारी खर्च ४०.१ प्रतिशतले बढेको छ । गत वर्षको सोही अवधिमा उक्त खर्च ६.३ प्रतिशतले घटेको थियो । साधन परिचालन अघिल्लो वर्षको ६ महिनामा ७.१ प्रतिशतले बढेको तुलनामा चालू आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा ३३.१ प्रतिशतले बढेको छ । साधन परिचालन अन्तर्गत राजस्व समीक्षा अवधिमा २१.६ प्रतिशतले बढेको छ । गत वर्षको सोही अवधिमा राजस्व परिचालन १४.६ प्रतिशतले बढेको थियो ।

२१. चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को पहिलो ६ महिनामा नेपाल सरकारलाई रु. २१ अर्ब २१ करोडको वैदेशिक अनुदान र रु. २ अर्ब ५९ करोडको वैदेशिक ऋण प्राप्त भएको छ । समीक्षा अवधिमा उल्लेख्य वैदेशिक अनुदान प्राप्त भएकोले सरकारी बजेट बचतमा रहेको छ भने यसबाट शोधनान्तर स्थिति समेत सकारात्मक पार्न सहयोग पुगेको छ ।

वाह्य क्षेत्र

२२. चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को पहिलो पाँच महिनामा वाह्य क्षेत्रमा उल्लेखनीय सुधारको स्थिति देखापरेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको पाँच महिनामा रु. ३ अर्ब ७६ करोडले घाटामा रहेको शोधनान्तर स्थिति चालू आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा रु. ६१ अर्ब १९ करोडले बचतमा रहन गएको छ । निर्यातमा सीमान्त रुपमा सुधारका अतिरिक्त मुख्यगरी विप्रेषण आप्रवाहमा भएको उल्लेख्य वृद्धि र पर्यटन आयमा भएको विस्तारले गर्दा उल्लेख्य रुपमा शोधनान्तर बचत हुन गएको छ । समीक्षा अवधिमा चालू खाता पनि बचतमा रहन गएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा चालू खाता रु. ४ अर्ब ५८ करोडले घाटामा रहेकोमा समीक्षा अवधिमा रु. २४ अर्ब ८९ करोडले बचतमा रहेको छ ।

२३. निर्यातको वृद्धिदरमा अघिल्लो वर्ष भन्दा केही सुधार भएपनि व्यापार घाटा समीक्षा अवधिमा थप बढेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको पहिलो ६ महिनामा व्यापार घाटा १.३ प्रतिशतले घटे पनि समीक्षा अवधिमा १७.९ प्रतिशतले बढेको छ । निर्यातसँगै आयात पनि उल्लेख्य रुपमा बढेको र निर्यातको भन्दा आयातको स्तर निकै ठूलो भएकोले व्यापार घाटा बढेको हो । व्यापार घाटा बढेपनि गत वर्षको पहिलो पाँच महिनामा ११.३ प्रतिशतले बढेको विप्रेषण चालू आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा ३७.९ प्रतिशतले बढेको हुँदा चालू खाता बचतमा रहन गएको हो । चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को पाँच महिनासम्ममा विप्रेषण आप्रवाह गत वर्षको सोही अवधिको तुलनामा ३७.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १३३ अर्ब १९ करोड पुगेको छ । समीक्षा अवधिमा वैदेशिक रोजगारीमा जानेको संख्या बढेको, रोजगारीमा जाने देशहरुमा कामदारको तलब वृद्धि भएको, बैंकिङ्ग च्यानलबाट विप्रेषण आप्रवाह बढेको र नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग अवमूल्यन भएकोले विप्रेषण आय उच्च दरमा बढेको हो ।

२४. गत वर्षको पहिलो ६ महिनामा ५.५ प्रतिशतले बढेको निर्यात चालू आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा ११.२ प्रतिशतले बढेको छ । कुल निर्यातमध्ये भारततर्फको निर्यात १३.९ प्रतिशतले र अन्य मुलुकतर्फको निर्यात ६.१ प्रतिशतले बढेको छ । गत वर्षको सोही अवधिमा भारततर्फको निर्यात ९.३ प्रतिशतले बढेको थियो भने अन्य मुलुकतर्फको निर्यात १.० प्रतिशतले घटेको थियो । भारततर्फ मुख्यतया जस्तापाता, लत्ताकपडा, पोलिष्टर यार्न र जी.आई.पाइपको निर्यात बढेको छ भने अन्य मुलुकतर्फ ऊनी गलैचा, तयारी पोशाक, पश्मिना, नेपाली कागज र सोका सामान र चियाको निर्यातमा वृद्धि भएको छ । अमेरिकी डलरमा वस्तु निर्यात भने अघिल्लो वर्षको १०.१ प्रतिशतको वृद्धिको तुलनामा ३.० प्रतिशतले मात्र बढेको छ ।

२५. अघिल्लो आर्थिक वर्षको ६ महिनामा ०.१ प्रतिशतले घटेको आयात चालू आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा १६.८ प्रतिशतको उच्च दरले बढेको छ । विप्रेषणको आप्रवाहमा भएको वृद्धिसँगै आयातको वृद्धि पनि बढेको छ । समीक्षा अवधिमा कुल आयातमध्ये भारतबाट भएको आयातको वृद्धिदरमा कमी आएको छ । अघिल्लो वर्ष २८.२ प्रतिशतले बढेको भारततर्फबाट भएको आयात समीक्षा अवधिमा १०.१ प्रतिशतले मात्र बढेको छ । अघिल्लो वर्ष ३२.१ प्रतिशतले घटेको अन्य मुलुकहरुबाट भएको आयात समीक्षा अवधिमा ३०.१ प्रतिशतको उच्च दरले बढेको छ । अमेरिकी डलरमा कुल आयात अघिल्लो वर्षको ४.० प्रतिशतको तुलनामा समीक्षा अवधिमा ७.६ प्रतिशतले बढेको छ । आयाततर्फ भारतबाट मुख्यतया पेट्रोलियम पदार्थ, तयारी पोशाक, कृषि उपकरण तथा पार्टस्, रड तथा क्वायल, कोइला र वाथरुमका सामानहरुको आयात बढेको छ भने अन्य मुलुकबाट भएको आयातमा खासगरी सुन,

भटमासको कच्चा तेल, रासायनिक मल, चाँदी र अन्य मेशिनरी तथा पार्टस्को आयातमा वृद्धि भएको छ ।

२६. चालू आर्थिक वर्षको पाँच महिनामा पर्यटन क्षेत्रबाट प्राप्त हुने आय अघिल्लो वर्ष १८.३ प्रतिशतले घटेको तुलनामा ३७.० प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १४ अर्ब ८९ करोड पुगेको छ । नेपाल सरकारले सन् २०११ लाई पर्यटन वर्ष अभियानका रुपमा मनाएकोले पर्यटन आगमन वृद्धिसँगै पर्यटन आय बैंकिङ्ग च्यानलबाट प्रवाह हुने क्रम बढेकोले पर्यटन आयमा उल्लेख्य वृद्धि भएको हो ।

२७. आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को पहिलो पाँच महिनामा रु. ३ अर्ब २० करोडको वैदेशिक लगानी नेपाल भित्रिएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा रु. ३ अर्ब ५८ करोड बराबरको वैदेशिक लगानी भित्रिएको थियो । मुलुकको पूर्वाधार, उर्जा, पर्यटन, सूचना प्रविधि, शिक्षा र स्वास्थ्य जस्ता क्षेत्रहरुमा लगानी बढाउन वैदेशिक पूँजीको आवश्यकता छ । आन्तरिक लगानी र वैदेशिक लगानी प्रवर्द्धन गरी ठूलो लगानी आवश्यक पर्ने आयोजनाहरु सम्पन्न गर्न सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले नेपाल सरकारले चालू आर्थिक वर्षमा लगानी वोर्डको गठन गरेको छ र सन् २०१२ लाई लगानी वर्ष घोषणा गरिसकेको पनि छ । तथापी राजनैतिक अस्थिरता र पूर्वाधारको अभावले गर्दा वैदेशिक लगानी अपेक्षित मात्रामा भित्रिन सकेको छैन । यसका साथै भारतसँग द्विपक्षीय लगानी प्रवर्द्धन तथा संरक्षण सम्झौता (बिप्पा) र दोहोरो कर उन्मुक्ति सम्झौता सम्पन्न भएको छ । यसले गर्दा नेपालमा वैदेशिक लगानी आप्रवाहमा सहयोग पुग्ने देखिन्छ । उच्च आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्नका लागि चाहिने लगानी बढाउन देशमा शान्ति सुरक्षा र नीतिगत स्थिरता सहित लगानीयोग्य वातावरण बनाउन थप प्रयास गर्नुपर्ने खाँचो छ ।

२८. शोधनान्तर स्थिति उल्लेख्य रुपमा बचतमा रहेकोले चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को पहिलो पाँच महिनामा विदेशी विनिमय संचिति ३५.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३६८ अर्ब ६३ करोड पुगेको छ । गत वर्षको सोही अवधिमा उक्त संचिति २.० प्रतिशतले घटेको थियो । अमेरिकी डलरमा पनि विदेशी मुद्रा संचिति गत वर्ष १.२ प्रतिशतले मात्र बढेको तुलनामा समीक्षा अवधिमा १२.४ प्रतिशतले बढेर अमेरिकी डलर ४ अर्ब ३१ करोड पुगेको छ । उक्त स्तरको संचितिले १०.६ महिनाको वस्तु र ९.३ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न सक्ने देखिन्छ । तर कुल विदेशी मुद्राको संचितिमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंकसँग ८२.२ प्रतिशत र वाणिज्य बैंकहरुसँग १७.८ प्रतिशत रहेको छ । त्यस्तै, कुल संचितिमा परिवर्त्य विदेशी मुद्राको अंश ७५.९ प्रतिशत र अपरिवर्त्य विदेशी मुद्राको अंश २४.१ प्रतिशत रहेको छ ।

२९. भारतसँगको उच्च व्यापार घाटाका कारण भारतीय रुपैयाँको मागमा चापको स्थिति कायमै छ । भारतीय रुपैयाँको माग व्यवस्थापनको लागि नेपाल राष्ट्र बैंकले मुख्यतया दुईवटा उपायहरु अवलम्बन गर्दै आएको छ । पहिलो उपाय अन्तर्गत भारतबाट अमेरिकी डलर भुक्तानी गरी आयात गर्न सकिने वस्तुहरुको सूची विस्तार गर्दै लगेको छ । यस अन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को पहिलो पाँच महिनामा अमेरिकी डलरमा भुक्तानी गरी भारतबाट भएको आयात गत वर्षको तुलनामा १७.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २१ अर्ब १२ करोड पुगेको छ । यस्तो आयात अघिल्लो वर्ष रु. १७ अर्ब ९८ करोड बराबर रहेको थियो । दोस्रो उपायको रुपमा नेपाल राष्ट्र बैंकले भारतीय मुद्रा बजारमा अमेरिकी डलर बिक्रीबाट भारतीय रुपैयाँ खरिद गरी आपूर्ति गर्ने गरेको छ । यस उपाय अन्तर्गत चालू आर्थिक वर्षको पहिलो ६

महिनामा अमेरिकी डलर १ अर्ब ४२ करोड बिक्री गरी भारतीय रुपैयाँ ६९ अर्ब १४ करोड खरिद गरिएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा अमेरिकी डलर १ अर्ब २२ करोड बिक्री गरी भारतीय रुपैयाँ ५५ अर्ब ५६ करोड खरिद गरिएको थियो । भारततर्फ व्यापार घाटा उच्च रहेको र भारतीय रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग उल्लेख्य रुपमा अवमूल्यन भएकोले भारतीय रुपैयाँको खरिद गत वर्ष भन्दा बढी भएको हो ।

३०. २०६८ पुस मसान्तमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग २०६८ असार मसान्तको तुलनामा १२.८ प्रतिशतले अवमूल्यन भएको छ । गत वर्षको सोही अवधिमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग ३.५ प्रतिशतले अधिमूल्यन भएको थियो । २०६८ पुस मसान्तमा अमेरिकी डलर एकको विनिमय दर रु. ८१.९० रहेको छ । उक्त विनिमय दर २०६८ असार मसान्तमा रु. ७०.९५ थियो ।

वित्तीय क्षेत्र

३१. चालू आर्थिक वर्षको पहिलो ६ महिनामा नयाँ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु थपिएका छैनन् । २०६८ पुस मसान्तसम्म ३१ वटा वाणिज्य बैंक, ८७ वटा विकास बैंक, ७९ वटा वित्त कम्पनी, २१ वटा लघु वित्त विकास बैंक र सीमित बैंकिङ्ग कारोवार गर्ने १६ वटा सहकारी संस्थाहरु र ३७ वटा गैर-सरकारी संस्थाहरु रहेका छन् । समीक्षा अवधिमा एउटा वित्त कम्पनी विकास बैंकसँग गाभिएकोले वित्त कम्पनीहरुको संख्या २०६८ असारको ८० बाट घटेर २०६८ पुसमा ७९ रहेको छ ।

३२. वित्तीय प्रणालीलाई अझ बढी सक्षम र स्वस्थ्य बनाउने उद्देश्यले जारी गरिएको बैंक तथा वित्तीय संस्था एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने नीति अनुरुप ६ जोडी बैंक तथा वित्तीय संस्थाले सैद्धान्तिक सहमति प्राप्त गरिसकेका छन् भने थप ६ जोडी संस्थाहरुले सैद्धान्तिक सहमतिका लागि निवेदन पेश गरिसकेका छन् । यस सन्दर्भमा सरकारी क्षेत्रका ग्रामीण विकास बैंक लगायतका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु समेत एक आपसमा गाभिने प्रक्रियामा रहेका छन् ।

३३. २०६८ असार मसान्तको तुलनामा २०६८ असोज मसान्तमा वाणिज्य बैंकहरुको शाखा संख्या १०९८ बाट बढेर ११४२, विकास बैंकहरुको शाखा ४९५ बाट बढेर ६३० र वित्त कम्पनीहरुको शाखा २८१ बाट बढेर ३३९ पुगेका छन् । यस अनुसार बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कुल शाखा संख्या २०६८ असारको १८७४ बाट २०६८ असोजमा २१११ पुगेको छ । वित्तीय संस्थाको पहुँच नपुगेका क्षेत्रहरुमा बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई शाखा खोल्न प्रोत्साहन गर्ने उद्देश्यले यस बैंकबाट शून्य व्याजदरमा निश्चित अवधिका लागि सापटी उपलब्ध गराउने व्यवस्था अन्तर्गत बैंक तथा वित्तीय संस्थाका थप ८ वटा शाखाहरु संचालनमा आएका छन् ।

३४. वित्तीय बजारमा प्रमुख संस्थाहरुको रुपमा रहेका वाणिज्य बैंकहरुले चालू आर्थिक वर्षको पाँच महिनामा रु. ७० अर्ब बराबरको थप निक्षेप परिचालन गरी कुल निक्षेप रु. ७५० अर्ब २६ करोड पुऱ्याएका छन् । गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा निक्षेप परिचालन रु. २ अर्ब ६५ करोडले घटेको थियो । त्यस्तै विकास बैंकहरुको निक्षेप परिचालन समीक्षा अवधिमा ६.५ प्रतिशत (रु. ५ अर्ब ९१ करोड) ले बढेर रु. ९७ अर्ब ३ करोड पुगेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्ष सोही अवधिको ५.९ प्रतिशत (रु. ४ अर्ब ३३ करोड) को वृद्धि भन्दा समीक्षा अवधिमा विकास बैंकको निक्षेपको वृद्धिदर सीमान्त रुपले मात्र बढी छ । वित्त कम्पनीहरुको निक्षेप भने

अघिल्लो वर्षको सोही अवधिको २.४ प्रतिशतको वृद्धिको तुलनामा समीक्षा अवधिमा ०.५ प्रतिशतले घटेर रु. ८१ अर्ब १२ करोड पुगेको छ ।

३५. अघिल्लो वर्ष तरलताको अभाव रहे विपरीत चालू आर्थिक वर्षको पहिलो ६ महिनामा वित्तीय प्रणालीमा यथेष्ठ तरलताको स्थिति देखा पर्‍यो । कर्जा प्रवाह बढ्न नसकेको तर विप्रेषण आप्रवाह उल्लेख्य दरमा बढेकोले समेत निक्षेपमा निरन्तर वृद्धि भई वित्तीय प्रणालीमा तरलता बढ्न गएको हो । अर्कोतर्फ चालू आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिले अनिवार्य नगद अनुपातलाई ५.५ प्रतिशतबाट घटाएर ५ प्रतिशत कायम गरेकोले पनि बैंकहरुमा लगानीयोग्य तरलता बढ्न सहयोग पुगेको हो । अधिक तरलताको स्थितिले गर्दा अल्पकालीन व्याजदरहरुमा भारी गिरावट आएको छ । उदाहरणको लागि २०६७ पुस महिनाको भारित औसत ९१-दिने ट्रेजरी बिल्सको व्याजदर ८.२१ प्रतिशत रहेकोमा २०६८ पुस महिनामा ०.७० प्रतिशत रहेको छ । चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को पहिलो महिनादेखि अल्पकालीन व्याजदर घट्ने प्रवृत्ति शुरु भएको देखिन्छ । अन्तर-बैंक व्याजदरमा पनि कमी आएको छ । अघिल्लो वर्षको पुस महिनामा १०.५८ प्रतिशत रहेको भारित औसत अन्तर-बैंक व्याजदर २०६८ पुस महिनामा ०.९० प्रतिशत मात्र रहेको छ ।

३६. आर्थिक वर्ष २०६५/६६ पछि शिथिल रहँदै आएको पूँजी बजार समीक्षा अवधिमा पनि घट्ने क्रममा रह्यो । २०६७ मंसिरको तुलनामा विन्दुगत आधारमा नेप्से सूचकाङ्क २०६८ मंसिर महिनामा १९.८ प्रतिशतले घटी ३१६.२७ विन्दुमा कायम रहेको छ । घरजग्गा कारोवारमा आएको शिथिलताले वित्तीय क्षेत्र प्रभावित भएको, लगानीकर्ताको आत्मविश्वास सुदृढ हुन नसकेको तर हकप्रद, बोनस शेयर र केही नयाँ शेयरहरु जारी भइरहेकोले पनि शेयर बजारमा मागको तुलनामा शेयरको आपूर्ति उच्च रहन गई शेयर मूल्यमा अपेक्षित सुधार हुन सकेको छैन । शेयर बजारमा सूचीकृत कम्पनीहरुमध्ये ८५ प्रतिशत बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु रहेकोमा वित्तीय प्रणालीमा तरलतामा सुधार भएपनि शेयर बजारमा नेप्से सूचकाङ्क बढ्न सकेको छैन । घरजग्गाको कारोवारमा आएको शिथिलताले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा आएको समस्या शेयर बजारमा प्रतिबिम्बित भएको देखिन्छ । तर चालू आर्थिक वर्षमा म्यूचुअल फण्ड र केन्द्रीय निक्षेप प्रणाली (Central Depositary System) लागू हुने क्रममा रहेको र वित्तीय क्षेत्रमा तरलता यथेष्ठ रहेकोले कर्जा प्रवाह बढ्न गएमा नेप्से सूचकाङ्कमा सुधार आउन सक्ने सम्भावना छ ।

३७. नेपाल स्टक एक्सजेन्ज लिमिटेडमा सूचीकृत कम्पनीहरुमा वित्तीय संस्थाहरुको बाहुल्यता रहेको छ । २०६८ मंसिर महिनामा सूचीकृत २१४ कम्पनीहरुमध्ये १८२ वटा वित्तीय संस्थाहरु रहेका छन् । केही वित्तीय संस्थाहरुमा समस्या सिर्जना भएको र समग्र वित्तीय प्रणाली जोखिमयुक्त क्षेत्रको अधिक लगानीको समस्याले प्रभावित भएको हुँदा बैंकिङ्ग क्षेत्रको मात्र कारोवार मूल्यलाई प्रतिनिधित्व गर्ने Banking Index समीक्षा अवधिमा २४.० प्रतिशत ह्रास आई २६३.१८ विन्दुमा कायम रहेको छ । अघिल्लो वर्षको मंसिर महिनामा उक्त सूचकाङ्क ३४६.०८ विन्दुमा रहेको थियो । यी वित्तीय संस्थाहरुले हकप्रद र बोनस जारी गरेकाले समीक्षा अवधिमा शेयर संख्या १८.९ प्रतिशतले बढेको छ । यसरी शेयर आपूर्ति बढेतापनि माग बढ्न नसक्दा शेयर बजार शिथिल रहेको छ । २०६८ पुस ७ गते जारी भएको परिपत्र अनुसार नेपाल सरकारको ५० प्रतिशत वा सो भन्दा बढी स्वामित्व भएका वित्तीय क्षेत्रसँग सम्बन्धित कर्मचारी संचय कोष, नागरिक लगानी कोष, राष्ट्रिय बीमा संस्थानको हकमा बढीमा १५ प्रतिशतको सीमा कायम हुने गरी एक भन्दा बढी बैंक तथा वित्तीय संस्थामा

संस्थापक शेयर लगानी गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ । यसबाट शेयर बजारमा संस्थागत लगानी बढ्ने अपेक्षा गर्न सकिन्छ ।

३८. शेयर बजारका अन्य परिसूचकहरु जस्तै कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा बजार पूँजीकरण घट्दै गएको छ । २०६६ मंसिरमा ४०.६ प्रतिशत रहेको यस्तो अनुपात २०६७ मंसिरमा २८.९ प्रतिशत र २०६८ मंसिरमा २१.६ प्रतिशत कायम रहेको छ । नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लि.मा सूचीकृत कम्पनीहरुको संख्या बढेकोले चुक्ता पूँजी भने बढेको छ । २०६८ मंसिर मसान्तमा २१४ वटा कम्पनीहरुको चुक्ता पूँजी रु. १०४ अर्ब ८१ करोड रहेको छ । उक्त रकम २०६७ मंसिर महिनाको तुलनामा १४.४ प्रतिशतले बढी हो ।

३९. वित्तीय बजारको महत्वपूर्ण उपकरणको रुपमा नेपाल सरकारको विकास ऋणपत्र रहेको छ । यसको दोस्रो बजार कारोवार नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लि. मार्फत् हुने व्यवस्था गरिएतापनि कारोवार ज्यादै न्यून रहेको छ । समीक्षा अवधिमा कुल रु. ३ अर्ब ५० करोड बराबरको विकास ऋणपत्र बोलकबोल मार्फत निष्कासन भयो । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा रु. ३ अर्बको विकास ऋणपत्र निष्कासन भएको थियो । समीक्षा अवधिमा २ वर्षे ८ प्रतिशत अंकित व्याजदरको विकास ऋणपत्र निष्कासन भएकोमा उक्त ऋणपत्र प्रिमियममा बिक्री भएको थियो । पूँजी बजारको महत्वपूर्ण पाटोको रुपमा रहेको सरकारी ऋणपत्र बजार लगायत संस्थागत ऋणपत्र बजारको समग्र विकास हुन भने बाँकी छ ।

मौद्रिक तथा समग्र तरलता स्थिति

मौद्रिक स्थिति

४०. यस वर्षको मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भए बमोजिम चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को चौथो महिनादेखि विस्तृत मौद्रिक सर्वेक्षण प्रकाशन हुन थालेको छ । उक्त विस्तृत मौद्रिक सर्वेक्षणले वाणिज्य बैंकका अतिरिक्त विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुलाई पनि समेटेको छ । चालू आर्थिक वर्षको पाँच महिनाको मौद्रिक सर्वेक्षण अनुसार गत वर्षको तुलनामा समीक्षा अवधिमा मौद्रिक विस्तार दर बढेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको पाँच महिनासम्ममा १.७ प्रतिशतले बढेको विस्तृत मुद्राप्रदाय समीक्षा अवधिमा ८.८ प्रतिशतले बढेको छ । वार्षिक विन्दुगत रुपमा हेर्दा विस्तृत मुद्राप्रदाय २०.१ प्रतिशतले बढेको छ । बैंकिङ्ग क्षेत्रको खुद वैदेशिक सम्पत्ति गत वर्ष १.८ प्रतिशत (रु. ३ अर्ब ७६ करोड) ले घटेको विपरीत समीक्षा अवधिमा २८.३ प्रतिशत (रु. ६१ अर्ब १९ करोड) ले बढेकोले विस्तृत मुद्रा प्रदाय बढ्न गएको हो ।

४१. खुद आन्तरिक सम्पत्तिको वृद्धिदरमा भने समीक्षा अवधिमा केही कमी आएको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को पहिलो पाँच महिनामा ३.० प्रतिशतले बढेको खुद आन्तरिक सम्पत्ति चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को सोही अवधिमा २.८ प्रतिशतले मात्र बढेको छ । आन्तरिक सम्पत्ति अन्तर्गत नेपाल सरकारमाथिको खुद दावी र वित्तीय संस्थाहरुमाथिको दावी घटेको छ भने गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरुमाथिको दावी उल्लेख्य रुपमा बढेको छ । नेपाल सरकारमाथिको दावी रु. ८ अर्ब १६ करोड (५.० प्रतिशत) ले घटेको छ भने वित्तीय संस्थाहरुमाथिको दावी समीक्षा अवधिमा १४.८ प्रतिशतले घटेको छ । सरकारी गैर-वित्तीय संस्थाहरुमाथिको दावी गत वर्ष ६.० प्रतिशतले बढेको तुलनामा समीक्षा अवधिमा भने ३६.० प्रतिशतले बढेको छ । निजी क्षेत्रतर्फ गएको कर्जा सीमान्त रुपमा मात्र बढेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको पहिलो पाँच महिनामा ६.५ प्रतिशतले बढेको निजी क्षेत्रतर्फ गएको कर्जा समीक्षा अवधिमा ३.२ प्रतिशत (रु. २३ अर्ब १८ करोड) ले मात्र बढेको छ । निजी क्षेत्रतर्फ

गएको कर्जा प्रवाह शिथिल हुनुले आर्थिक वृद्धिमा नकारात्मक असर पर्नुका साथै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको नाफामा समेत असर पर्ने देखिन्छ ।

४२. विस्तृत मुद्राप्रदायको अंशमध्ये बचत र कल निक्षेप समावेश भएको संकुचित मुद्राप्रदाय (M1+) समीक्षा अवधिमा ८.३ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा यस्तो मुद्राप्रदाय ३.० प्रतिशतले घटेको थियो । संकुचित मुद्राप्रदायभित्र पनि चलनचल्तीमा रहेको मुद्रा समीक्षा अवधिमा ९.६ प्रतिशतले बढेको छ भने बचत तथा कुल निक्षेप ११.९ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा चलनचल्तीमा रहेको मुद्रा ०.२ प्रतिशतले बढेको थियो भने बचत तथा कल निक्षेप २.७ प्रतिशतले घटेको थियो । आवधिक निक्षेपको वृद्धिदर भने गत वर्षको १३.८ प्रतिशतको तुलनामा समीक्षा अवधिमा ९.७ प्रतिशतले बढेको छ ।

४३. समीक्षा अवधिमा संचिति मुद्रा पनि उल्लेख्य रुपमा बढेको छ । चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को पाँच महिनासम्ममा संचिति मुद्रा १६.६ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा संचिति मुद्रा ८.१ प्रतिशतले घटेको थियो । वार्षिक विन्दुगत आधारमा हेर्दा संचिति मुद्रा २०६८ मंसिर महिनामा ३६.० प्रतिशतले बढेको छ । नेपाल राष्ट्र बैंकको खुद वैदेशिक सम्पत्ति बढेकोले संचिति मुद्रा प्रदाय उल्लेख्य दरले बढेको हो । समीक्षा अवधिमा मुद्रा गुणकहरु भने घट्न गएका छन् । अघिल्लो आर्थिक वर्षको पाँच महिनामा १०.७ प्रतिशतले बढेको विस्तृत मुद्रा प्रदाय गुणक ६.७ प्रतिशतले घटी २०६८ मंसिर महिनामा ३.६७३ रहेको छ । वाणिज्य बैंकहरुले नेपाल राष्ट्र बैंकमा उल्लेख्य रुपमा अधिक तरलता कायम गरेकोले विस्तृत मुद्राप्रदायको गुणकमा कमी आएको हो ।

निक्षेप परिचालन तथा कर्जा प्रवाह

४४. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट भएको निक्षेप परिचालन र कर्जा प्रवाह अघिल्लो वर्षको भन्दा विपरीत प्रकृतिको रहेको छ । अघिल्लो वर्ष निक्षेप परिचालन भन्दा कर्जा प्रवाह बढी भएकोमा चालू आर्थिक वर्षको समीक्षा अवधिमा निक्षेप परिचालन भन्दा कर्जा प्रवाह न्यून रहेको छ । समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको समग्र निक्षेप परिचालन रु. ७३ अर्ब ७७ करोडले र कर्जा तथा लगानी प्रवाह रु. ३६ अर्ब ५४ करोडले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा निक्षेप रु. १४ अर्ब ८७ करोडले र कर्जा प्रवाह रु. ४३ अर्ब २४ करोडले बढेको थियो । समीक्षा अवधिमा विप्रेषण आप्रवाह बढेको तर लगानीका नयाँ क्षेत्रहरुमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु उन्मुख भइनसकेको तथा परम्परागत लगानीका क्षेत्रहरु विस्तार नभएका कारण कर्जा लगानी अपेक्षित रुपमा बढ्न नसकेको अवस्था छ । समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित कर्जा अघिल्लो वर्षको ६.६ प्रतिशतले बढेको तुलनामा ३.२ प्रतिशतले मात्र बढेको छ ।

४५. कर्जाको वृद्धिदरमा आएको कमीले गर्दा समग्रमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कर्जा-निक्षेप अनुपात २०६८ असारको ८५.५ प्रतिशतबाट घटेर २०६८ मंसिरमा ८१.८ प्रतिशतमा कायम रहन गएको छ । उक्त कर्जा-निक्षेप अनुपात निकाल्दा कर्जामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट सरकारी ऋणपत्रमा गरेको लगानी र अन्तर-बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई दिएको सापटी बाहेक सम्पूर्ण ऋण तथा लगानी र निक्षेपमा अन्तर-बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निक्षेप बाहेक सम्पूर्ण स्वदेशी निक्षेप र चुक्ता पूँजी समावेश रहेको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमध्ये वाणिज्य बैंकहरुको उक्त कर्जा-निक्षेप अनुपात २०६८ असारमा ८२.६ प्रतिशत

रहेकोमा २०६८ मंसिर महिनामा ७८.६ प्रतिशत रहेको छ। विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुको कर्जा-निक्षेप अनुपात अझै उच्च रहेको छ । क्षेत्रगत रुपमा हेर्दा वाणिज्य बैंकबाट प्रवाह भएको कर्जामध्ये कृषि क्षेत्रतर्फ प्रवाह भएको कर्जा समीक्षा अवधिमा बढेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको पहिलो पाँच महिनामा ४.२ प्रतिशतले बढेको कृषि क्षेत्रतर्फ प्रवाहित कर्जा समीक्षा अवधिमा ७.३ प्रतिशत (रु. १ अर्ब ४ करोड) ले बढेको छ । खानी र धातु उत्पादनतर्फ प्रवाह भएको कर्जा पनि समीक्षा अवधिमा गत वर्ष भन्दा उच्च दरमा बढेको छ । समीक्षा अवधिमा निर्माणतर्फ रु. ३ अर्ब ७० करोड (७.२ प्रतिशत) ले थप कर्जा प्रवाह भएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा यस क्षेत्रमा रु. १ अर्ब ५७ करोड थप कर्जा प्रवाह भएको थियो । उत्पादन क्षेत्रतर्फ भने अघिल्लो वर्षको पहिलो पाँच महिनामा ११.३ प्रतिशत (रु. १० अर्ब ७१ करोड) ले बढेको कर्जा समीक्षा अवधिमा ८.४ प्रतिशत (रु. ९ अर्ब ७२ करोड) ले मात्र बढेको छ । त्यस्तै, थोक तथा खुद्रा व्यापार र सेवा उद्योगतर्फ प्रवाहित कर्जा प्रवाह भने समीक्षा अवधिमा कम दरले बढेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा ६.० प्रतिशतले बढेको थोक तथा खुद्रा व्यापारतर्फ गएको कर्जा चालू आर्थिक वर्षको समीक्षा अवधिमा ०.४ प्रतिशत (रु. ४७ करोड) ले मात्र बढेको छ । सेवा क्षेत्रतर्फ गएको कर्जा पनि अघिल्लो वर्ष ७.० प्रतिशतले बढेको तुलनामा समीक्षा अवधिमा ३.१ प्रतिशत (रु. १ अर्ब १३ करोड) ले बढेको छ ।

४६. वाणिज्य बैंकहरुबाट समीक्षा अवधिमा प्रवाहित भएको कर्जाको क्षेत्रगत संरचना हेर्दा कुल कर्जा प्रवाहको ५.४ प्रतिशत कृषि क्षेत्रतर्फ, ५०.७ प्रतिशत उत्पादन क्षेत्रतर्फ, १९.३ प्रतिशत निर्माण क्षेत्रतर्फ, २.४ प्रतिशत थोक तथा खुद्रा व्यापारतर्फ, ९.८ प्रतिशत वित्त, बीमा तथा स्थिर सम्पत्तितर्फ र ३.१ प्रतिशत सेवा क्षेत्रतर्फ प्रवाह भएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा कृषितर्फ २.४ प्रतिशत, उत्पादन क्षेत्रतर्फ ४२.५ प्रतिशत, निर्माणतर्फ ६.२ प्रतिशत, थोक तथा खुद्रा व्यापारतर्फ २१.२ प्रतिशत, वित्त, बीमा र स्थिर सम्पत्तितर्फ ०.८ प्रतिशत र सेवा क्षेत्रतर्फ ८.२ प्रतिशत रहेको थियो ।

४७. समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निष्कृय कर्जा केही बढेको छ । खासगरी घरजग्गा व्यापारमा शिथिलता आएकोले कर्जा असुली कम भई निष्कृय कर्जा बढ्न गएको हो । वाणिज्य बैंकहरुको निष्कृय कर्जा अनुपात २०६८ असारको ३.२ प्रतिशतबाट बढेर २०६८ असोजमा ३.८ प्रतिशत पुगेको छ । यसमध्ये सरकारी क्षेत्रका बैंकहरु नेपाल बैंक लिमिटेडको ५.५ प्रतिशत, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि.को ११.५ प्रतिशत र कृषि विकास बैंक लि.को ११.१ प्रतिशत निष्कृय कर्जा रहेको छ । सरकारी क्षेत्रका बैंकहरु बाहेक केही निजी क्षेत्रका बैंकहरुको निष्कृय कर्जाको अनुपातमा पनि केही वृद्धि भएको छ । विकास बैंकहरुको औसत निष्कृय कर्जा पनि २०६८ असारको ४.२ प्रतिशतबाट बढेर २०६८ असोजमा ५.४ प्रतिशत पुगेको छ । सोही अवधिमा वित्त कम्पनीहरुको औसत निष्कृय कर्जा ६.६ प्रतिशतबाट बढेर ८.२ प्रतिशत पुगेको छ ।

तरलताको स्थिति

४८. चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को पहिलो पाँच महिनामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको तरल सम्पत्ति उल्लेख्य रुपमा बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवघिमा १५.३ प्रतिशतले घटेको तरल सम्पत्ति समीक्षा अवधिमा २४ प्रतिशत (रु. ३३ अर्ब ७७ करोड) ले बढेको छ । सरकारी ऋणपत्रमा गरेको लगानीलाई समेट्दा समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको तरल सम्पत्ति रु. ४५ अर्ब १८ करोडले बढेको छ । तरल सम्पत्तिमध्ये नगद मौज्दात ७.९

प्रतिशतले घटेपनि नेपाल राष्ट्र बैंकमा राखेको मौज्दात ४८.६ प्रतिशत (रु. २८ अर्ब ९५ करोड) ले बढेको छ र यस्तो मौज्दात अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा ३१.२ प्रतिशत (रु. १७ अर्ब ३५ करोड) ले घटेको थियो । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको आफूसँग भएको विदेशी मुद्राको साथै विदेशमा रहेको मौज्दात पनि समीक्षा अवधिमा बढेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको पहिलो पाँच महिनामा ८.७ प्रतिशतले घटेको विदेशमा रहेको मौज्दात समीक्षा अवधिमा १०.५ प्रतिशत (रु. ५ अर्ब ९८ करोड) ले बढेको छ । सरकारी ऋणपत्रमा गरेको लगानी पनि गत वर्ष २.७ प्रतिशतले बढेकोमा चालू आर्थिक वर्षको समीक्षा अवधिमा १०.३ प्रतिशत (रु. ११ अर्ब ४० करोड) ले बढेको छ । तरल सम्पत्तिमा भएको वृद्धिका कारण तरलता-निक्षेप अनुपात पनि २०६८ असारको ३०.६ प्रतिशतबाट बढेर २०६८ मंसिरमा ३३.१ प्रतिशत पुगेको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमध्ये पनि वाणिज्य बैंकहरुको तरलता-निक्षेपको अनुपात २०६८ मंसिरमा ३७.६ प्रतिशत रहेको छ । विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुको तरलता-निक्षेप अनुपात भने क्रमशः ३४.४ प्रतिशत र २८.२ प्रतिशत छ । यसरी करिब ३ वर्षको तरलता अभाव पछि समीक्षा वर्ष तरल सम्पत्तिमा उल्लेख्य वृद्धि भएको छ ।

तरलता व्यवस्थापन

४९. अघिल्लो आर्थिक वर्षमा वित्तीय प्रणालीमा तरलतामा दवाव परेकोमा चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को शुरुदेखि तरलता सहज हुन पुग्यो । २०६८ मंसिरमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले नेपाल राष्ट्र बैंकमा करिब रु. ८८ अर्ब ५६ करोड रकम जम्मा गरेका छन् । अनिवार्य नगद अनुपातको रुपमा राख्नु पर्ने रकम समायोजन गर्दा पनि रु. ४६ अर्ब भन्दा बढी अधिक मौज्दातको रुपमा रहेको देखिन्छ । समीक्षा अवधिमा विप्रेषण आप्रवाहमा भएको उच्च वृद्धिले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको तरल सम्पत्ति बढाएको छ । बढ्दो तरलताले मौद्रिक विस्तार गराई मुद्रास्फीतिमा चाप पर्ने जोखिमलाई ध्यानमा राखी समीक्षा अवधिमा नेपाल राष्ट्र बैंकले आफूसँग रहेको सरकारी ऋणपत्र बोलकबोलको माध्यमबाट बिक्री (सोझै बिक्री बोलकबोल) गरी रु. ८ अर्ब ४० करोड बराबरको तरलता प्रशोचन भएको छ । यसले गर्दा नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेको ट्रेजरी बिल्स २०६८ असारमा रु. २८ अर्ब १८ करोड रहेकोमा २०६८ पुसमा रु. १९ अर्ब ९ करोडमा झरेको छ । चालू आर्थिक वर्षको पहिलो दुई महिनामा रिपो बोलकबोलबाट रु. ७४ करोड बराबरको तरलता प्रवाह भएको थियो । यसरी समीक्षा अवधिमा खुद रु. ७ अर्ब ६६ करोड बराबरको तरलता प्रशोचन भएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको पहिलो ६ महिनामा तरलता अभावलाई संवोधन गर्न रु. १८ अर्बको रिपो बोलकबोल गरिएको थियो । साथै, गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा रु. १९ अर्बको रिभर्स रिपो र रु. २ अर्बको बिक्री बोलकबोल भई खुद रु. ३ अर्बको तरलता प्रशोचन भएको थियो । गत वर्ष भन्दा चालू आर्थिक वर्षको समीक्षा अवधिमा तरलता प्रशोचन बढी भए पनि तरलताको वृद्धि अधिक रहेकोले अल्पकालीन व्याजदरहरुमा उल्लेख्य गिरावट आएको छ ।

५०. चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को पहिलो ६ महिनामा विदेशी विनिमय बजारबाट अमेरिकी डलर १ अर्ब ६२ करोड खरिद गरी रु. १२६ अर्ब ४७ करोड तरलता प्रवाह गरिएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको ६ महिनामा अमेरिकी डलर १ अर्ब १७ करोड खरिद र ४९ लाख बिक्री गरी खुद १ अर्ब १६ करोड अमेरिकी डलर खरिद गरिएको थियो । यस मार्फत् खुद रु. ८४ अर्ब ६२ करोड तरलता प्रवाह भएको थियो ।

५१. तरलता प्रवाह बढेकोले समीक्षा अवधिमा स्थायी तरलता सुविधा अन्तर्गत नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सरकारी ऋणपत्रको धितोमा लिने ऋणको मात्रामा उल्लेख्य कमी आएको छ । समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले स्थायी तरलता सुविधा अन्तर्गत रु. ४ अर्ब २५ करोड ऋण उपयोग गरेका छन् । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा रु. १२१ अर्ब ७१ करोड स्थायी तरलता सुविधा उपयोग भएको थियो । समीक्षा अवधिमा २ विकास बैंकहरुले रु. ५ करोड ७६ लाख र १० वित्त कम्पनीहरुले रु. १ अर्ब ९४ करोड बराबरको स्थायी तरलता सुविधा उपयोग गरेका छन् । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा ७ विकास बैंकहरुले रु. ९ अर्ब ४ करोड र ३ वित्त कम्पनीहरुले रु. १९ करोड ६० लाख बराबरको स्थायी तरलता सुविधा उपयोग गरेका थिए । समीक्षा अवधिमा अन्तर-बैंक कारोवार पनि घटेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको पहिलो ६ महिनामा रु. २०१ अर्ब ६८ करोड बराबरको अन्तर-बैंक कारोवार भएकोमा समीक्षा अवधिमा रु. १०१ अर्ब ८१ करोड मात्रको अन्तर-बैंक कारोवार भएको छ ।

वित्तीय तथा वाह्य क्षेत्र कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन स्थिति

लघुवित्त तथा वित्तीय पहुँच

५२. लघुवित्त संस्थाहरुको नियमन, निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण कार्यका लागि आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भए बमोजिम छुट्टै संस्थाको रुपमा लघुवित्त प्राधिकरण स्थापना गर्ने प्रयोजनको लागि आवश्यक ऐनको मस्यौदा तयार गरी नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयमा पठाइएकोमा सो मस्यौदा आवश्यक पुनरावलोकनको लागि नेपाल सरकार, कानुन तथा न्याय मन्त्रालयमा पठाइएको र कानुन तथा न्याय मन्त्रालयको अनुरोधमा उक्त मस्यौदा उपर यस बैंकमा थप छलफल गरी अन्तिम रुप दिने कार्य समेत भइसकेको छ । त्यसैगरी, लघुवित्तीय संस्थाहरूले प्रदान गर्ने वित्तीय सेवालाई एकीकृत गरी पिछडिएका क्षेत्र, वर्ग, लिङ्ग तथा समुदायलाई सशक्त रूपले लघुवित्तीय सेवा उपलव्ध गराउन ग्रामीण स्वावलम्वन कोषलाई समेत राष्ट्रिय लघुवित्त कोषको रुपमा एक छुट्टै निकायको रुपमा स्थापना गर्ने सम्बन्धमा राष्ट्रिय लघुवित्त कोष ऐनको मस्यौदा तयार गरी नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयमा पठाइएकोमा सो मस्यौदा आवश्यक पुनरावलोकनको लागि नेपाल सरकार, कानुन तथा न्याय मन्त्रालयमा पठाइएको तथा उक्त मन्त्रालयको अनुरोधमा सो मस्यौदा उपर यस बैंकमा थप छलफल गरी अन्तिम रुप दिने कार्य समेत भइसकेको छ ।

५३. वित्तीय सेवाको पहुँच अभिवृद्धिको लागि विभिन्न संस्थागत प्रयासहरू भएपनि सुदूर पश्चिम तथा मध्य-पश्चिमका पहाडी क्षेत्रमा वित्तीय सेवाको पहुँच अत्यन्तै कमजोर रहेको सन्दर्भमा त्यस क्षेत्रमा वित्तीय सेवाको पहुँचको स्थितिको बारेमा अध्ययन गर्ने सिलसिलामा सर्वेक्षणको कार्य भइरहेको छ । उक्त अध्ययनबाट प्राप्त हुने नीतिगत सुझावहरूलाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । साथै, वित्तीय साक्षरता न्यून रहेको कारणबाट वित्तीय सेवा प्रवाह प्रभावकारी हुन नसकेको तथ्यलाई दृष्टिगत गरी यस सम्बन्धमा वित्तीय साक्षरता पाठ्यक्रम तथा राष्ट्रिय रणनीति तयार गर्न सघाउ पुऱ्याउने उद्देश्यले हाल अध्ययन भइरहेको छ ।

५४. वित्तीय सेवाको पहुँच कम भएका मनाङ्ग, हुम्ला, डोल्पा, कालिकोट, मुगु, जाजरकोट, बझाङ्ग, बाजुरा र दार्चुला गरी ९ जिल्लामा यस बैंकबाट ईजाजत लिएका “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाले शाखा खोली वित्तीय सेवाको कार्यक्रम संचालन गरेमा यस बैंकबाट सम्बन्धित संस्थाको पूँजी क्षमता हेरी नयाँ शाखा संचालनका लागि रू. १५ लाखसम्म निश्चित समयका लागि शून्य

ब्याजदरमा सापटी उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएको छ । समीक्षा अवधिमा यस सम्बन्धमा माग भइआएको छैन ।

५५. वित्तीय पहुँच बढाउने उद्देश्यले वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीले ६ महिना अघि कायम रहेको कुल बाँकी कर्जा-सापटको आधारमा क्रमशः ३.५ प्रतिशत, ३.० प्रतिशत र २.५ प्रतिशत अनिवार्य रूपमा विपन्न वर्गमा कर्जा लगानी गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ भने यस्तो अनुपातलाई आगामी ३ वर्षसम्म क्रमशः ०.५ प्रतिशत विन्दुका दरले वृद्धि गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । यसले गर्दा लघुवित्तीय संस्थाहरुलाई थप साधन उपलब्ध हुनेछ । आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को पहिलो त्रयमासमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट रु. २५ अर्ब ५४ करोड बराबरको रकम विपन्न वर्ग कर्जाको रुपमा प्रवाह भएको छ ।

५६. माध्यमिक तथा उच्च माध्यमिक तह सरहको प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा अध्ययनको लागि विपन्न परिवारका युवाहरूलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट बिना धितोमा प्रवाह हुने रू. २ लाखसम्मको कर्जालाई विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गरिने व्यवस्था रहेकोमा यस्तो कर्जाको सुरक्षण गर्ने व्यवस्था समेत मिलाइएको छ ।

५७. आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भए वमोजिम तोकिएको मापदण्ड पूरा गरेका ग्रामीण क्षेत्रमा संचालित सामुदायिक अस्पताललाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट प्रत्यक्ष रूपमा प्रवाह हुने रू. १ करोडसम्मको कर्जालाई समेत विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गरिने व्यवस्था गरिएको छ ।

५८. यस वर्षको मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भए बमोजिम किसान वर्गले अन्नबाली संरक्षण गर्ने प्रयोजनार्थ सामूहिक स्वामित्वमा कोल्डस्टोरेज स्थापना गर्न चाहेमा सोको लागि प्रवाह हुने प्रति परिवार रू. १ लाख ५० हजारसम्मको कर्जालाई विपन्न वर्ग कर्जाको रूपमा गणना गरिने व्यवस्था गरिएको छ ।

५९. वित्तीय सेवाको पहुँच कम भएका क्षेत्रहरूलाई प्राथमिकता दिई दोहोरपना (Duplication) नहुने गरी "घ" वर्गका वित्तीय संस्थाहरूलाई इजाजत दिने व्यवस्था मिलाइने सम्बन्धमा मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भए अनुसार यस प्रयोजनका लागि एउटा कार्यदल गठन भई सो कार्यदलबाट अध्ययनको कार्य भइरहेको छ । उक्त कार्यदलको सुझावका आधारमा उपयुक्त व्यवस्था गरिनेछ । अधिक सेवा प्रवाह भएका क्षेत्रका लघुवित्त संस्थाहरु तथा ग्रामीण विकास बैंकहरु समेत गाभ्ने/गाभिनेतर्फ आवश्यक कार्य अगाडि बढीरहेको छ ।

६०. वित्तीय सेवाको पहुँच नपुगेका क्षेत्रहरूमा बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई शाखा खोल्न प्रोत्साहन गरी वित्तीय समावेशीकरणलाई अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको उपस्थिति न्यून रहेका तोकिएका ३० जिल्लाका सदरमुकाममा शाखा खोलेमा रू. ५० लाखसम्म र सदरमुकामभन्दा बाहिर शाखा खोलेमा रू. १ करोडसम्म शून्य ब्याजदरमा निश्चित अवधिको लागि सापटीको रूपमा उपलब्ध गराउने व्यवस्था अन्तर्गत २०६८ साउनदेखि माघ १५ सम्ममा ५ वाणिज्य बैंक र ३ विकास बैंकले गरी जम्मा रू. ७ करोडको सुविधा उपयोग गरेका छन् । दुर्गम जिल्लाको परिभाषाबाट मात्र लाभ लिने प्रवृत्तिबाट निरुत्साहित गर्न नीतिगत व्यवस्थामा परिमार्जन गरी प्रमुख राजमार्ग र सोसँग जोडिएका गा.वि.स./नगरपालिकामा खोलिने शाखाको लागि भने यस्तो सुविधा उपलब्ध नहुने व्यवस्था गरिएको छ ।

६१. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको उपस्थिति न्यून रहेका तोकिएका ३२ जिल्लाहरूमा कम्तीमा एक शाखा र अन्यत्र एक शाखा गरी दुईवटा शाखा खोली संचालनमा ल्याए पश्चात् मात्र काठमाडौं उपत्यकाभित्र एक शाखा खोल्न पाउने व्यवस्थामा परिवर्तन गरी तोकिएका ३० जिल्लामा कम्तीमा एक शाखा र अन्यत्र एक शाखा गरी दुईवटा शाखा खोली संचालनमा ल्याए पश्चात् मात्र काठमाडौं उपत्यकाभित्र एक शाखा खोल्न पाउने नीतिगत व्यवस्था कायम गरिएको छ । यो प्रावधान अन्तर्गत वित्त कम्पनीले शाखा खोल्न चाहेमा अतिरिक्त पूँजी नचाहिने व्यवस्था गरिएको छ ।

६२. प्राकृतिक व्यक्तिको नाममा “ख”, “ग” र “घ” वर्गका वित्तीय संस्थामा बचत तथा मुद्दती निक्षेपमा रहेको रू. २ लाखसम्मको निक्षेप सुरक्षण गर्ने व्यवस्था भइरहेकोमा यो व्यवस्थालाई वाणिज्य बैंकमा पनि लागू गरिएको छ । साथै, निक्षेप सुरक्षण रकमको सीमा क्रमशः बढाउँदै लगी रू. ५ लाख पुऱ्याउने नीति लिइएको छ । उक्त व्यवस्था “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरुमा पनि लागू गरिएको छ । २०६८ माघ १२ गतेसम्म १९१ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुका ६९ लाख २३ हजार २२९ निक्षेपकर्ताहरुको कुल रु. १९४ अर्ब २१ करोड ९३ लाख बराबरको निक्षेप सुरक्षण भइसकेको छ ।

६३. वित्तीय सेवा पहुँच अभिवृद्धि परियोजना अन्तर्गत १७ वटा लघुवित्त सेवा प्रदायक साझेदार संस्थाहरु मार्फत् २०६८ पुस मसान्तसम्ममा थप नयाँ १०५ शाखा स्थापना भई कुल २ लाख १४ हजार नयाँ ग्राहकहरु थप भएका छन् । यस अवधिसम्ममा उपरोक्त साझेदार संस्थाहरुलाई अमेरिकी डलर ९ लाख ४० हजार अनुदान वितरण गरिएको छ ।

६४. बैंक तथा वित्तीय संस्था र अन्य वित्तीय मध्यस्थता सेवा सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्थाहरूको उपस्थिति, संस्थागत कर्जाको अवस्था, अनौपचारिक क्षेत्रको वित्तीय कारोवार, ग्रामीण वित्तीय पहुँच, कर्जा तथा व्याजदरको अवस्था आदि जस्ता पक्षहरूको बारेमा जानकारी लिने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा प्रारम्भिक कार्य शुरु गरिएको ग्रामीण कर्जा सर्वेक्षण कार्यलाई आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा पनि अघि बढाइएको छ । यस सम्बन्धमा, एसियाली विकास बैंकको सहयोगमा Improving Access to Financial Sector Development Program अन्तर्गतको Project Preparatory Technical Assistance (PPTA) मार्फत वित्तीय सेवा पहुँच सम्बन्धी आधारभुत सर्वेक्षणको कार्य शुरु भइसकेको छ ।

६५. एशियाली विकास बैंकको अनुदान सहयोगमा सुदूर-पश्चिमाञ्चलका ५ र मध्य-पश्चिमाञ्चलका ५ गरी १० जिल्लाका साना तथा मझौला कृषकहरुको आयस्तर वृद्धि गर्ने अभिप्रायले साना तथा मझौला कृषक आयस्तर वृद्धि आयोजना स्थापना भई सञ्चालनको क्रममा रहेको छ । उक्त आयोजनाको कार्यान्वयनबाट उच्च मूल्य पर्ने कृषि उत्पादनको लागि प्राविधिक सहयोग, शीत भण्डारण, बजार व्यवस्थापन तथा आपूर्ति सञ्जाल आदि मार्फत् वित्तीय समावेशीकरणलाई टेवा पुऱ्याउन अनुदान सहयोग वितरण गर्ने कार्यक्रम रहेको छ ।

६६. ग्रामीण स्वावलम्बन कोषबाट २०६८ मंसिर मसान्तसम्ममा ५७ जिल्लाका ४९५ सहकारी संस्थाहरुमा रु. २९ करोड २ लाख ९२ हजार र २७ जिल्लाका ५३ वटा गैर-सरकारी संस्थाहरुमा रु. २९ लाख ८ हजार कर्जा लगानीमा रहिरहेको छ । यस अनुसार उक्त कोषबाट करिब ३० हजार परिवार संख्या लाभान्वित हुन पुगेका छन् । यसैगरी उक्त कोषबाट कुल रु. १५ करोड ९२ लाख दीर्घकालीन कर्जा प्रवाह भई रु. १२ करोड १४ लाख ७४ हजार लगानीमा रहिरहेको छ ।

६७. २०६८ असोज मसान्तसम्ममा "घ" वर्गका २१ वटा लघुवित्त विकास बैंकहरुका ४४५ शाखाहरुबाट रु. १४ अर्ब ५१ करोड ६३ लाख कर्जा प्रवाह र कुल रु. ४ अर्ब २७ करोड ३१ लाख निक्षेप परिचालन गरेका छन् । प्रवाहित कुल कर्जामा २.०७ प्रतिशत खराब कर्जा रहेको छ ।

वित्तीय क्षेत्र सुधार, नियमन तथा सुपरिवेक्षण

६८. विगत केही वर्षदेखि वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत नेपाल बैंक लिमिटेड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको पुनरसंरचना, नेपाल राष्ट्र बैंकको रि-ईञ्जिनियरिङ्ग र वित्तीय क्षेत्रको क्षमता अभिवृद्धि सम्वन्धी कार्यक्रमहरूलाई कार्यान्वयन गर्दै लगिएकोमा विश्व वैंकको ऋण/अनुदान सहयोगमा संचालित वित्तीय क्षेत्र सुधार परियोजनाको अवधि ३१ डिसेम्बर २०११ मा समाप्त भएको सन्दर्भमा वित्तीय क्षेत्र सुधार सम्बन्धी थप सुधार कार्य अघि बढाउने सम्बन्धमा विश्व बैंक र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषसँग छलफल भइरहेको छ ।

६९. सरकारी क्षेत्रका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको सुधारको लागि आवश्यक कार्यहरु अघि बढाइएको छ । नेपाल बैंक लिमिटेडको हकमा पूँजी योजना अनुरुप पूँजी वृद्धि गर्ने प्रयोजनका लागि उक्त बैंकको Due Diligence Audit को कार्य थालनी गरिएको छ । त्यसैगरी राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड र नेपाल औद्योगिक विकास निगम लिमिटेडलाई एक आपसमा गाभ्ने सम्बन्धमा प्रारम्भिक कार्यको सुरुआत गरिएको छ ।

७०. बैंकिङ्ग क्षेत्रमा प्रचलित अन्तर्राष्ट्रिय सुपरिवेक्षकीय मान्यता बमोजिम पूँजीकोष सम्बन्धी नयाँ मापदण्ड वासेल द्वितीय (BASEL II) "क" वर्गका इजाजत प्राप्त संस्थाको हकमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि पूर्णरूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइएको र उक्त मापदण्डलाई राष्ट्रिय स्तरका "ख" वर्गका वित्तीय संस्थाहरुमा पनि २०६७/६८ देखि समानान्तर रूपमा लागू गरिएकोमा यस कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउदै लगिएको छ । साथै, बैंकिङ्ग व्यवसायमा निहित जोखिम अनुसार पूँजी व्यवस्थापनको थप सुदृढीकरणका लागि आन्तरिक पूँजी पर्याप्तता मूल्याँकन प्रकृया (Internal Capital Adequacy Assessment Process) सम्बन्धी निर्देशिका तयार गर्न आवश्यक गृहकार्य भइरहेको छ ।

७१. वित्तीय क्षेत्र स्थायित्वको लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको सम्पत्ति/कर्जाको गुणस्तर उच्च रहनु जरूरी हुने भएकोले यसको अनुगमनलाई प्रभावकारी तुल्याउन सुपरिवेक्षण कार्यलाई कर्जाको गुणस्तरतर्फ उन्मुख गरिएको छ । प्रत्येक आर्थिक वर्षभित्रमा सबै वित्तीय संस्थाहरूको स्थलगत निरीक्षण सम्पन्न गर्न निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण सम्वन्धी व्यवस्थालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिएको तथा स्थलगत सुपरीवेक्षण निर्देशिका पुनरावलोकन गर्न आवश्यक गृहकार्य भइरहेको छ । यसका लागि सुपरिवेक्षकीय विभागहरूको संरचनामा हेरफेर गरी थप सुदृढीकरण गरिएको छ भने कर्जासापटको वर्गीकरण सम्बन्धमा पुनरावलोकन गर्न आवश्यक गृहकार्य भइरहेको छ । नयाँ संरचना अनुसार वाणिज्य बैंक, विकास बैंक, वित्त कम्पनी र लघुवित्तीय विकास बैंकहरुको निरीक्षण सुपरिवेक्षण गर्न बेग्ला-बेग्लै विभागहरु रहेका छन् ।

७२. वित्तीय क्षेत्रमा बढ्दै गएको प्रतिस्पर्धा एवं नयाँ वित्तीय उपकरण एवं सेवाहरूको तीव्र गतिमा विस्तार भइरहेको परिप्रेक्ष्यमा आगामी वर्षहरूमा बैंकहरूलाई जोखिमका आधारमा सुपरिवेक्षण गर्ने विधि योजनाबद्ध रूपमा क्रमशः लागू गर्न "जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण मार्गदर्शन" तयार गर्ने कार्य सम्पन्न गरिसकिएकोले उक्त मार्गदर्शनलाई कार्यान्वयनमा ल्याई विद्यमान सुपरिवेक्षण पद्धतिलाई जोखिममा आधारित (Risk based) सुपरिवेक्षण पद्धतितर्फ लगिने छ ।

यस कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउन विद्यमान निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण विनियमावली, २०५९ मा आवश्यक संशोधन सहितको मस्यौदा तयार गरिसकिएको छ ।

७३. नेपाल राष्ट्र बैंकको सुपरिवेक्षकीय क्षमता अभिवृद्धि गर्ने क्रममा अन्तर्राष्ट्रिय परामर्शदाताबाट आवश्यक सहयोग लिई यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने कार्य सुरु गरिएको छ । यसका साथै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको प्रभावकारी सुपरिवेक्षणको लागि सूचना व्यवस्थापन प्रणाली समेत सुदृढ हुनुपर्ने हुँदा यस बैंक र इजाजतपत्र प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाबीच प्रवाह हुने सूचना एवम् तथ्याङ्कलाई छिटो-छरितो, भरपर्दो र यथार्थपरक बनाउन सूचना प्रविधि प्रयोग सम्बन्धी निर्देशिका तयार गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको नियमन गर्ने व्यवस्थाका लागि सूचना प्रविधि प्रयोग सम्बन्धी निर्देशिका र सूचना प्रविधि नीति कार्यदल गठन गरी आवश्यक अध्ययन तथा छलफल गरी कामकारवाही अगाडि बढाइएको छ ।

७४. जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण पद्धतिलाई थप प्रभावकारी बनाउन स्थलगत तथा गैर-स्थलगत निरीक्षणको विद्यमान संयन्त्रमा पुनरावलोकन एवं परिमार्जन गर्न, गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षकीय क्षमता अभिवृद्धि गर्न, विद्यमान पूर्व-सचेतता प्रणाली (Early Warning System) लाई अझै बढी प्रभावकारी बनाउन र बैंकहरूको सम्भावित जोखिम पहिचान तथा व्यवस्थापन प्रणाली विकास गरी वित्तीय प्रणालीमा अकस्मात आउन सक्ने संकटलाई समयमै संबोधन गर्न तत्काल लिनुपर्ने कदमहरूका सम्बन्धमा आकस्मिक योजना (Contingency Plan) तयार गर्न बैंक सुपरिवेक्षण सल्लाहकारको सहयोग लिई आवश्यक कारवाही अगाडि बढाइएको छ । यसै अन्तर्गत विश्व बैंकको प्राविधिक सहयोगमा आउने सल्लाहकारको सहयोगमा संकट व्यवस्थापन (Crisis Management) का चरणबद्ध कार्यहरू निर्धारण गरी समस्यामूलक बैंक पुनरूत्थान संरचना (Bank Resolution Framework) चालू आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा तयार हुनेछ ।

७५. अर्थतन्त्रमा आउने उतार-चढावले बैंकहरूको वित्तीय स्वास्थ्यमा पार्न सक्ने सम्भावित प्रभाव आंकलन गर्न दवाव परीक्षण (Stress Test) अन्तर्गत नमूना परीक्षण सम्पन्न गरी उक्त परीक्षणबाट प्राप्त पृष्ठपोषणको आधारमा बैंकहरू स्वयंले आफ्नो दवाव परीक्षण गर्न आवश्यक मार्गदर्शन जारी गरिएको छ । साथै, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको तरलता व्यवस्थापनको लागि अग्र-दृष्टिकोण सम्बन्धी विश्लेषण (Forward Looking Analysis) क्षमतालाई सहयोग पुऱ्याउन संस्थागत (Institution-wise) तरलता अनुगमन संरचना (Liquidity Monitoring Framework) तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

७६. निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षणको क्रममा देखिएका कमी-कमजोरीलाई तुरून्त सुधार गरी वित्तीय प्रणालीप्रति सर्वसाधारणको विश्वसनीयता निरन्तर कायम राख्न शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ को प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गरिएको छ ।

७७. नयाँ वाणिज्य बैंक तथा राष्ट्रिय स्तरका वित्तीय संस्था स्थापनाको लागि निवेदन लिने कार्य अर्को नीतिगत व्यवस्था नभएसम्मको लागि स्थगित रहेकोमा वित्तीय सेवा पहुँचको स्थिति असमान रहेको तथ्यलाई दृष्टिगत गरी वित्तीय सेवाको पहुँच कम रहेका ग्रामीण क्षेत्रहरूलाई कार्यक्षेत्र कायम गरी वित्तीय संस्था स्थापना गर्न प्राथमिकता दिन छनौटपूर्ण इजाजतपत्र सम्बन्धी नीति अख्तियार गरिएको छ ।

७८. विद्यमान इजाजतपत्र नीतिका आधारमा आवेदन गरेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले इजाजतपत्रको प्रक्रिया अन्तर्गत संस्थापकहरू परिवर्तन गर्ने र शेयर पूँजी स्वामित्व संरचना

थपघट तथा परिवर्तन गर्ने प्रवृत्ति बढ्दै गएको देखिएबाट यस किसिमको समस्या समाधान गरी वास्तविक लगानीकर्ताहरूबाट बैंक तथा वित्तीय संस्था प्रवर्द्धन हुने वातावरण मिलाउन इजाजतपत्र सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थामा समय सापेक्ष पुनरावलोकन गर्न आवश्यक अध्ययन भइरहेको छ ।

७९. बैंक तथा वित्तीय संस्था संचालनमा योग्य, अनुभवी र व्यावसायिक लगानीकर्ताहरूको सहभागिता बढ्न सकेमा मात्र वित्तीय प्रणालीमा प्रभावकारिता अभिवृद्धि हुन सक्ने भएकोले संस्थापकहरूको संख्यात्मक उपस्थिति भन्दा पनि रणनीतिक सहभागिता बढाउनको लागि नयाँ स्थापना हुने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संस्थापक शेयरधनीको योग्यता मूल्याङ्कन गर्ने प्रणालीमा सुधार गर्नको लागि अध्ययन भइरहेको छ ।

८०. वित्तीय स्थायित्वको लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्यात्मक वृद्धि भन्दा गुणात्मक क्षमता अभिवृद्धि गरी वित्तीय स्थायित्व र कुशल वित्तीय सेवा सुनिश्चित गर्न "बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एकआपसमा गाभ्ने वा गाभिने सम्बन्धी विनियमावली-२०६८" जारी भइसकेको छ । साथै, आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को बजेट वक्तव्यमार्फत् नेपाल सरकारले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई एकआपसमा गाभ्न प्रोत्साहन गर्न यस बैंकको सिफारिसमा रजिष्ट्रेशन शुल्कमा छुट दिने व्यवस्था समेत गरिसकेको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई एकआपसमा गाभ्ने तथा गाभिने कार्यमा प्रोत्साहित गरी संस्थागत सुशासन, स्वच्छ प्रतिस्पर्धा र वित्तीय सुदृढीकरणमार्फत् वित्तीय स्थायित्वलाई प्रभावकारी बनाउने नीति लिइएको परिप्रेक्ष्यमा बैक तथा वित्तीय संस्थाहरु गाभ्ने/गाभिने सम्बन्धी कामकारवाहीलाई छिटो छरितो ढंगले अगाडि बढाउन नियमन विभागमा एउटा छुट्टै इकाई गठन गरिएको छ । उक्त इकाईले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु गाभ्न/गाभिन सहजकर्ता एवं समन्वयकर्ताको रुपमा कार्य गर्दै आएको छ । साथै, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुका उच्च व्यवस्थापन र संचालक समितिका सदस्यहरुलाई बोलाई गाभ्न/गाभिन परामर्श दिने एवम् प्रोत्साहित गर्ने कार्य भइरहेको छ । यस बैंकबाट गाभ्ने/गाभिने सम्बन्धी विनियमावली, २०६८ जारी भएपश्चात् समीक्षा अवधिमा ६ जोडी संस्थाहरुलाई गाभ्न/गाभिन सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिसकिएको र अन्य ६ जोडी संस्थाहरुको निवेदन प्राप्त भएको छ ।

८१. वित्तीय अनुशासन प्रवर्द्धनका लागि संस्थागत सुशासन, निर्देशनको पालना तथा संस्था अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्थालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाका संचालकले आफू वा आफ्नो परिवारका सदस्य तथा आफ्नो वा आफ्नो परिवारको स्वामित्व वा नियन्त्रणमा रहेको फर्म/कम्पनीको नाममा विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट लिएको कर्जा सम्बन्धी स्वघोषणा विवरण अद्यावधिक गरी राख्ने व्यवस्था मिलाउनको लागि आवश्यक निर्देशन दिइएको छ र सोको अनुगमन समेत भइरहेको छ ।

८२. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले गर्ने पूँजीगत खर्च र अन्य मसलन्द खर्चमा पारदर्शिता र मितव्ययिता अपनाएका छन्/छैनन् भनी लङ्ग फर्म अडिट प्रतिवेदनमा उल्लेख गरी वाह्य लेखापरीक्षकबाट तयार गरिने प्रतिवेदनमा समेत उल्लेख गर्ने व्यवस्था गर्ने सम्बन्धमा एक कार्यदलबाट आवश्यक अध्ययन तथा गृहकार्य हुँदै गरेको छ ।

८३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्यात्मक वृद्धिसँगै बहु-बैंकिङ्ग कारोवारबाट कर्जाको जोखिम बढ्न नदिन यस बैंकबाट इजाजत प्राप्त "घ" वर्गका लघुवित्त विकास बैंक, सीमित बैंकिङ्ग कारोवार गर्ने सहकारी संस्था तथा वित्तीय मध्यस्थताको कार्य गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरुले

कुनै व्यक्ति/समूह सदस्य/समूहलाई रू. ३० हजार भन्दा बढी कर्जा प्रदान गर्दा सम्बन्धित शाखा कार्यालयको कार्यक्षेत्र भित्र पर्ने यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त "घ" वर्गका लघुवित्त विकास बैंक, सीमित बैंकिङ्ग कारोवार गर्ने सहकारी संस्था तथा वित्तीय मध्यस्थताको कार्य गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरुबाट ग्राहकको कर्जा सम्बन्धी सूचना लिनु/दिनु पर्ने नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ । अन्य वर्गका वित्तीय संस्थाहरुको हकमा बहु-बैंकिङ्ग कारोवारबाट उत्पन्न हुनसक्ने कर्जाको जोखिम बढ्न नदिन आवश्यक व्यवस्था गर्न अध्ययन भइरहेको छ ।

८४. वित्तीय क्षेत्रको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम अन्तर्गत ऋण असुली न्यायाधिकरण तथा कर्जा सूचना केन्द्र लि. को सुदृढीकरण गर्ने कार्य हुँदै आएकोमा वित्तीय क्षेत्र सुधार परियोजनाको अवधि समाप्त भइसकेकोले यसलाई थप अगाडि बढाउन सकिएको छैन । बैंक तथा वित्तीय संस्थाको निष्कृय कर्जामा सुधार ल्याउन निजी क्षेत्रको सहभागितामा सम्पत्ति व्यवस्थापन कम्पनी स्थापना गर्न सरोकारवालाहरुसँग छलफल भइरहेको छ ।

८५. नियतवश ऋण नतिर्ने ऋणीहरू, बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट लिइएको कर्जा तोकिएको क्षेत्रमा लगानी नगरेर अन्य क्षेत्रमा लगानी गर्ने एवम् कर्जा लिनका लागि व्यवसाय दर्ता गर्ने र त्यसका आधारमा कर्जा लिई नियतवस ऋण नतिर्ने ऋणीहरूलाई गरिने कारवाहीलाई प्रभावकारी बनाउन सो सम्बन्धी कार्यविधिको मस्यौदा तयार हुँदै गरेको छ ।

८६. जलविद्युत उत्पादन परियोजनामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कर्जा प्रवाह बढ्न सकोस् भन्ने उद्देश्यले पुनरकर्जा सम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थामा पुनरावलोकन गरी यस क्षेत्रमा प्रवाह भएको कर्जा लगानीमा ६.५ प्रतिशत व्याजदरमा पुनरकर्जा उपलव्ध गराउने व्यवस्था गरिएको छ ।

८७. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्रवाह गर्ने व्यक्तिगत अधिविकर्ष कर्जालाई सीमावद्ध तथा नियमित एवं नियन्त्रित गर्न एक कार्यदल गठन गरी अध्ययन हुदै गरेको छ । उक्त अध्ययनको आधारमा सो सम्वन्धमा यसै आर्थिक वर्षभित्र आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ ।

८८. पूँजी बजारको दिगो विकास गरी साधन परिचालनमा टेवा पुऱ्याउन यस सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्थाका साथै कारोवारको लागि यथेष्ठ विविधतायुक्त उपकरणहरूको आवश्यकता रहने तथ्यलाई दृष्टिगत गरी म्यूचुअल फण्ड कारोवार गर्न वाणिज्य बैंकहरूलाई स्वीकृति प्रदान गरिसकिएको र सोही बमोजिम कोष संचालन गर्न इच्छुक वाणिज्य बैंकहरुलाई प्रबन्धपत्र संशोधनको माध्यमबाट स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

८९. चल तथा अमूर्त सम्पत्ति व्यवस्थालाई परिपालन गर्ने/गराउने व्यवस्थाका लागि सुरक्षित कारोवार ऐन, २०६३ जारी भइसकेको र सो ऐनको भावना एवम् मर्मलाई मूर्तरूप दिन सुरक्षित कारोबार दर्ता कार्यालय सम्बन्धी स्थायी व्यवस्था गर्नु आवश्यक भएको सन्दर्भमा त्यस्तो छुट्टै कार्यालयको स्थापना गर्न नेपाल सरकारलाई आवश्यक सहयोग गर्न बैंक प्रतिवद्ध रहेको छ । तर, वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत सुरक्षित कारोवार दर्तालाई यान्त्रीकरण गर्ने कार्य प्रारम्भ भएकोमा उक्त परियोजनाको अवधि समाप्त भएकोले सो कार्य अगाडि बढाउन सकिएको छैन ।

९०. आधुनिक केन्द्रीय बैंकको अवधारणा अनुरुप मुद्रा व्यवस्थापन विभागलाई पनि आधुनिकीकरण गर्दै लैजानको लागि साविकमा गर्दै आएको नोटमा प्वाल पारी जलाएर नष्ट गर्ने कार्यलाई क्रमशः हटाउँदै लगी नोट नष्ट गर्ने कार्यलाई वातावरण-मैत्री बनाउन Currency

Verification and Processing System (CVPS) तथा Shredding and Briquetting System (SBS) लागू गर्ने कार्यको लागि आवश्यक गृहकार्य भइरहेको छ ।

९१. झुत्रो नोट चलनचल्तीबाट हटाई सफा नोट चलनचल्तीमा ल्याउने नीतिलाई निरन्तरता दिइएको छ । साथै, मुलुकभर नेपाली मुद्राको आपूर्ति व्यवस्थालाई सहज र सरल तुल्याउन तोडाचलान कार्यसँग सम्बन्धित आन्तरिक प्रशासनिक प्रकृयामा समय-सापेक्ष समायोजन गरिसकिएको छ भने GL Software संचालनमा आएपछि यसलाई आधुनिकीकरण गर्ने कार्य थप सहज हुनेछ ।

९२. नेपाल राष्ट्र बैंकले आफ्नो र वाणिज्य बैंकहरूको मात्र वासलात समावेश गरी मौद्रिक सर्वेक्षण तयार गर्दै आइरहेकोमा सो सर्वेक्षणको दायरामा विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरूसमेतको वासलात समावेश गरी आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को चौथो महिनादेखि नियमित रुपमा विस्तृत मौद्रिक सर्वेक्षण तयार गरी प्रकाशन गर्न थालिएको छ । यस्तो मौद्रिक सर्वेक्षणबाट मौद्रिक तथा वित्तीय स्थितिको यथार्थ विवरण प्राप्त भई मौद्रिक नीतिको कार्यान्वयन तथा वित्तीय अनुगमन प्रभावकारी बनाउनमा सहयोग पुगेको छ ।

९३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट वित्तीय तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन तथा प्रतिवेदन तयारी सम्बन्धी कार्यलाई छिटोछरितो र भरपर्दो बनाउन Online Data Collection and Dissemination System Software खरिद प्रकृया अघि बढाइएको छ । यसबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको तथ्याङ्क सम्प्रेषणमा सहजता आउनुको साथै सर्वसाधारण तथा सम्बन्धित पक्षहरूलाई समयमा नै वित्तीय तथ्याङ्क उपलब्ध गराउन सहज हुनेछ ।

९४. घरजग्गाको विकास गर्न वित्तीय प्रणालीबाट गएको कर्जाको समस्यालाई दृष्टिगत गरी समीक्षा अवधिमा घरजग्गा कर्जा सम्बन्धमा भइरहेको निर्देशनलाई केही परिमार्जन गरिएको छ । यस अन्तर्गत बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले घरजग्गा तथा रियलस्टेट क्षेत्रमा कुल कर्जाको २५ प्रतिशत भन्दा बढी लगानी गरेको भएमा २०६९ असार मसान्तभित्र उक्त सीमाभित्र ल्याउनु पर्ने व्यवस्थामा एक वर्षको अवधि थप गरी २०७० असार मसान्तसम्म पुऱ्याइएको छ । यसबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले घरजग्गा तथा रियलस्टेटतर्फ प्रवाहित कर्जालाई सीमाभित्र ल्याउन थप समय उपलब्ध भएको छ । यसका अतिरिक्त रु. ८० लाखसम्मको व्यक्तिगत आवासीय घरकर्जाको सीमालाई वृद्धि गरी रु. १ करोड कायम गरिएको छ ।

९५. समीक्षा अवधिमा मार्जिन कर्जामा रहेको व्यवस्थामा पनि परिमार्जन गरिएको छ । शेयर धितो कर्जा उपभोग गरिरहेका ऋणीले आफूले लिएको कर्जाको सम्पूर्ण बक्यौता व्याज भुक्तानी गरेको अवस्थामा सो कर्जालाई आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को लागि एक पटक मात्र नविकरण गर्न सक्ने व्यवस्था रहेकोमा त्यसलाई परिमार्जन गरी कर्जा नियमित रहेको अवस्थामा त्यस्तो कर्जा नविकरण गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ । यसबाट मार्जिन कर्जा प्रवाह केही खुकुलो भई शेयर खरिद प्रक्रिया बढ्न सक्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

९६. २०६८ भदौ ५ गतेदेखि इजाजतपत्र प्राप्त "क", "ख" र "ग" वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले यस बैंकबाट इजाजत प्राप्त अन्य कुनै पनि बैंक तथा वित्तीय संस्था वा कुनै पनि प्रकारको निक्षेप सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्थामा व्याज प्राप्त हुने गरी कुनै पनि प्रकारको स्वदेशी निक्षेप खाता खोल्न नपाइने र व्याज आर्जन हुने गरी यस पूर्व खोलिएको खाताको हकमा मुद्दती निक्षेप खाता भए भुक्तानी अवधि समाप्त भएपछि नविकरण नगर्ने र अन्य खाताहरु २०६८ पुस मसान्तभित्र बन्द गर्ने प्रावधान राखिएकोमा तरलता व्यवस्थापनमा

आउन सक्ने समस्यालाई दृष्टिगत गरी २०६८ पुस २७ देखि इजाजत प्राप्त “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरुको हकमा “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थामा मागेको बखत फिर्ता पाउने खाता खोली २०६९ असार मसान्तसम्म रकम राख्न पाउने व्यवस्था गरिएको छ ।

९७. २०६८ माघ २ गतेबाट इजाजत प्राप्त “क” वर्गका बैंकहरुले कृषि र उर्जा क्षेत्रमा कुल कर्जा लगानीको न्यूनतम १० प्रतिशत कर्जा लगानी गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । यस अनुसार उक्त क्षेत्रहरुमा १० प्रतिशत भन्दा कम कर्जा लगानी रहेको भएमा २०७१ असार मसान्तसम्म न्यूनतम १० प्रतिशत पुऱ्याउने गरी २०६८ असार मसान्तमा कायम रहेको कर्जा लगानी प्रतिशतलाई न्यूनतम वार्षिक २ प्रतिशत विन्दुले वृद्धि गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । यसले गर्दा यी क्षेत्रहरुमा कर्जा प्रवाह बढ्न गई आर्थिक वृद्धिमा योगदान पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

९८. २०६८ माघ २ गतेबाट कृषि क्षेत्रमा गएको कर्जा लगानीमा पनि पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गरिने व्यवस्था गरिएको छ । असल वर्गमा रहेको परियोजनामा प्रवाह भएको कर्जाको सुरक्षणमा ६ महिनाको लागि ६.५० प्रतिशत व्याजदरमा पुनरकर्जा सुविधा दिने व्यवस्था गरिएको छ । यस्तो पुनरकर्जा असल कर्जाको धितोको बढीमा ८० प्रतिशत वा बैंकको प्राथमिक पूँजीको बढीमा ६० प्रतिशतसम्म मात्र प्रदान गरिने व्यवस्था रहेको छ ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

९९. मुलुकले प्राथमिकता प्रदान गरेको जलविद्युत लगायतका पूर्वाधार क्षेत्रको विकासको लागि विदेशबाट ऋण लिने क्रम बढ्दै गएको तर, मुलुकका बैंक तथा वित्तीय संस्थामा रहेको विदेशी मुद्राको उपयोग क्षेत्र सीमित रहेको कारणले लगानी हुन नसकी विदेशस्थित विभिन्न उपकरणमा न्यून व्याजदरमा लगानी भइरहेको र विदेशी ऋणको व्याजको लागि समेत ठूलो धनराशी विदेशी मुद्रामा भुक्तानी गर्नु परेको अवस्थालाई ध्यानमा राख्दै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले जलविद्युतसँग सम्बन्धित परियोजनामा विदेशी मुद्रामा कर्जा उपलव्ध गराउन र यस बैंकबाट स्वीकृति प्राप्त गरी विदेशी मुद्रामा जारी भएका विभिन्न उपकरणहरूमा समेत लगानी गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

१००. भारत बाहेक अन्य मुलुकहरूको भ्रमणमा नेपाली नागरिकले राहदानी बापत एकपटकमा अधिकतम अमेरिकी डलर २,००० सम्म र एक आर्थिक वर्षमा अधिकतम अमेरिकी डलर ४,००० सम्मको सटही सुविधा पाउने सीमालाई वृद्धि गरी क्रमशः अमेरिकी डलर २,५०० र ५,००० पुऱ्याइएको छ । यस सम्बन्धी अन्य आवश्यक व्यवस्थाहरू यथावत कायम रहेका छन् ।

१०१. परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी भारतबाट आयात गर्न सकिने वस्तुहरूको सूचीमा औचित्यताका आधारमा थप वस्तुहरू समावेश गर्दै लगिने नीति अनुरुप थप ३ बस्तुहरु समावेश गरिएको छ । अब १६० वटा वस्तुहरु अमेरिकी डलर भुक्तानी गरी भारतबाट आयात गर्न सकिन्छ । वस्तुहरुको सूची अनुसूची ३ मा दिइएको छ ।

१०२. परिवर्त्य विदेशी मुद्राको आयश्रोत भएका व्यक्ति, फर्म, कम्पनी तथा संघ-संस्थाहरुले सो खाता खोल्ने र संचालन गर्ने सम्बन्धमा विद्यमान नीति/परिपत्रमा खाताको प्रकार, खर्च गर्न सक्ने क्षेत्र र सीमा रकम, जम्मा गर्दा अपनाउनु पर्ने विधि लगायतका विषयहरूमा सम-सामयिक परिमार्जन गरिएको छ । समीक्षा अवधिमा गैर-आवासीय नेपालीलाई परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा खाता खोल्न सक्ने व्यवस्था मिलाइएको छ ।

१०३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाको लागि Nostro खाता खोल्न यस बैंकबाट स्वीकृति प्रदान गर्ने गरिएकोमा नेपाली नागरिकहरू पनि व्यवसाय, रोजगारी लगायतका विभिन्न प्रयोजनको लागि लामो अवधि विदेशमा बस्ने, निर्यातकर्ताहरूले विदेशमा शाखा/सम्पर्क कार्यालय प्रदर्शन कक्ष खोल्ने, विभिन्न मुलुकमा हुने प्रदर्शनी तथा सभामा भाग लिने क्रम बढ्दै गई विदेशमा खाता खोल्नुपर्ने आवश्यकता पर्न जाने देखिएकोले व्यक्ति, फर्म, कम्पनी तथा संघ-संस्था आदिले विदेशमा खाता खोल्न सक्ने गरी आवश्यक व्यवस्था गरिएको छ ।

१०४. वाणिज्य बैंकले निर्यातकर्ताको लागि जारी गर्ने अग्रिम भुक्तानी प्रमाणपत्रको म्याद ६/६ महिना गरी तीन वर्षसम्म नवीकरण गर्न सक्ने व्यवस्थाबाट व्यवसायिक झन्झट उत्पन्न भएकाले यस्तो प्रमाणपत्र सुरूमा १ वर्षको लागि जारी गर्ने र जतिसुकै अवधिको भएपनि सम्बन्धित बैंक/वित्तीय संस्थाबाटै नवीकरण हुने व्यवस्था गरिएको छ ।

१०५. युसेन्स प्रतीतपत्र (Usance Letter of Credit) जति अवधिको लागि पनि जारी गर्न सकिने विद्यमान व्यवस्थाको कारणबाट व्यापारिक प्रयोजनको लागि जारी हुने प्रतीतपत्रको माध्यमबाट समेत विदेशबाट अप्रत्यक्ष रूपमा ऋण लिने प्रवृत्ति बढेको देखिएकोले सो लगायत प्रतीतपत्र कारोवार सम्बन्धी व्यवस्थामा समसामयिक परिमार्जन गर्न आवश्यक अध्ययन भइरहेको तथा सरोकारवालाहरुसंग अन्तरकृया गरिने कार्यक्रम रहेको छ ।

१०६. नेपालीहरू विदेश जाने क्रम बढ्दै गएको, विदेशस्थित नेपालीहरूले आफन्त साथीभाई मार्फत् विदेशी मुद्रा नगदै आफ्नो परिवार, आफन्त, साथीभाई आदिलाई पठाउने गरेको र पर्यटकलाई सेवा दिन विभिन्न स्थानमा कार्य गर्ने कामदार/सहयोगीहरूलाई पर्यटकबाट टिप्स प्राप्त हुने गरेकोले यसरी प्राप्त भएको नगद विदेशी मुद्रा सटही गर्ने सुविधा दिन नेपाली नागरिकले आफ्नो परिचय-पत्र सहित विदेशी मुद्रा प्राप्त भएको कारण र स्रोत उल्लेख गरी सटही गर्न ल्याएमा एकपटकमा अमेरिकी डलर १,०००।- वा सो बराबरसम्म हुने अन्य परिवर्त्य विदेशी मुद्रा यस बैंकबाट इजाजत प्राप्त निकायले सटही गरिदिन सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

१०७. नेपाल र भुटानबीच हुने व्यापारिक कारोवार साधारणतः भारतीय रूपैयाँमा फर्छ्यौट हुने गरेको तर व्यक्तिगत भ्रमण लगायतका कार्डबाट हुने कारोवारहरू भने अमेरिकी डलरमा सटही सुविधा प्राप्त गरी हुने गरेको परिप्रेक्ष्यमा अन्तर्राष्ट्रिय कार्ड कम्पनीहरू भिसा तथा मास्टर कार्डले समेत नेपाल, भारत र भुटानबीच हुने कार्ड कारोवारको हिसाव-मिलान भारतीय रूपैयाँमा गर्ने व्यवस्था गरिसकेकोले नेपाल-भुटानबीच हुने कार्ड कारोवारको हिसाव-मिलान भारतीय रूपैयाँमा समेत गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

आर्थिक तथा मौद्रिक परिदृश्य

१०८. आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को बजेटले चालू आर्थिक वर्षमा आर्थिक वृद्धिदर ५.० प्रतिशत हुने प्रक्षेपण गरेको छ । पूँजीगत खर्च अपेक्षाकृत रुपमा हुन नसके पनि मौसमी अनुकूलता र पर्यटन क्षेत्रमा सुधार भएकोले चालू आर्थिक वर्षको आर्थिक वृद्धिदर बजेटले परिलक्षित गरे बमोजिम नै हुने देखिएको छ । यसमा पनि सरकारले भर्खर जारी गरेको सुशासन र आर्थिक समृद्धिका कार्यहरु तदारुकताका साथ लागू गरेमा पूँजीगत खर्च वृद्धि भई आर्थिक वृद्धिमा थप सहयोग पुग्ने अपेक्षा गर्न सकिन्छ ।

१०९. चालू आर्थिक वर्षमा वर्षे र हिउँदे मौसम अनुकूल रहेकोले कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर ४.७५ प्रतिशत रहने अनुमान रहेको छ । कृषि क्षेत्रको उत्पादनमा २० प्रतिशत योगदान दिने धानको

उत्पादन १३.७ प्रतिशतले बढ्ने कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको अनुमान छ । अन्य प्रमुख बालीहरु जस्तै मकै ५.४ प्रतिशतले बढेको अनुमान छ । हिउँदे मौसम पनि अनुकूल रहेकोले गहुँको उत्पादन पनि राम्रो रहने अनुमानको आधारमा कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर प्रक्षेपण गरिएको छ ।

११०. चालू आर्थिक वर्ष पनि उर्जा संकट र श्रम सम्बन्ध लगायतका गैर आर्थिक कारणले औद्योगिक उत्पादन भने खासै बढ्ने देखिंदैन । वित्तीय एवम् घरजग्गा क्षेत्रमा देखिएको शिथिलताका कारण निर्माण क्षेत्रको वृद्धिदरमा पनि संकुचन आउने देखिएको छ । तर पर्यटन आगमन उच्च रहेको तथा विप्रेषण आप्रवाह बढेकोले आन्तरिक माग बढी गैर-कृषि क्षेत्रका अन्य क्षेत्रहरु सहित सेवा क्षेत्रको वृद्धिदर सामान्य रहने अनुमानको आधारमा गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा ४.२५ प्रतिशत रहने अनुमान छ । उक्त वृद्धिदर अघिल्लो आर्थिक वर्षको ३.१ प्रतिशतको तुलनामा केही बढी रहने देखिन्छ ।

१११. चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीतिमा मुद्रास्फीति दर ७.० प्रतिशत रहने प्रक्षेपण गरिएको थियो । यस आर्थिक वर्षको पहिलो पाँच महिनामा उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क अघिल्लो आर्थिक वर्षको ९.६ प्रतिशतले बढेको तुलनामा ७.५ प्रतिशतले मात्र बढेको छ । भारतमा खाद्यान्नको मूल्यमा निरन्तर कमी आउँदै गरेको र नेपालमा पनि मौसम अनुकूल रहेकोले खाद्यान्नको मूल्यमा चाप कम पर्ने देखिन्छ । समीक्षा अवधिमा कृषि वस्तुहरुको थोक मूल्य सूचकाङ्क १.५ प्रतिशतले घटेकोले पनि सो तथ्यलाई पुष्टि गर्दछ । तापनि नेपाली रुपैयाँको अमेरिकी डलरसँग भएको अवमूल्यन, २०६८ माघ महिनामा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा भएको वृद्धिको प्रभाव र अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य बढ्ने क्रममा रहेको तथ्यलाई दृष्टिगत गर्दा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर ८.० प्रतिशतको हाराहारीमा रहने संशोधित अनुमान छ ।

११२. मौद्रिक नीतिको एक महत्वपूर्ण उद्देश्यको रुपमा शोधनान्तर स्थिरता पनि रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रु. ३ अर्ब ३३ करोडले शोधनान्तर घाटा रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा रु. २ अर्ब १८ करोडले मात्र शोधनान्तर बचत कायम हुन गएको थियो । चालू आर्थिक वर्षको शुरुदेखि नै विप्रेषण आप्रवाह बढ्दै गएकोमा २०६८ असोजदेखि नेपाली रुपैयाँको अमेरिकी डलरसँगको विनिमय दर उल्लेख्य रुपमा अवमूल्यन भएकोले समेत विप्रेषण आप्रवाह थप वृद्धि भएको छ । यसले गर्दा ऐतिहासिक रुपमा शोधनान्तर बचत भएको स्थिति छ । चालू आर्थिक वर्षको पाँच महिनामा शोधनान्तर बचत रु. ६१ अर्ब १९ करोड पुगेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा शोधनान्तर रु. ३ अर्ब ७६ करोडले घाटामा थियो । आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीतिमा अघिल्लो वर्षको शोधनान्तर बचत न्यून रहेको परिप्रेक्ष्यमा चालू आर्थिक वर्ष शोधनान्तर बचत रु. ५ अर्ब रहने प्रक्षेपण गरिएको थियो । तर वैदेशिक रोजगारीमा जानेहरुको संख्यामा उल्लेख्य वृद्धि आएको र रोजगारदाता मुलुकहरुमा तलब सुविधा वृद्धि गरिएको कारण विप्रेषण आप्रवाह उल्लेख्य रुपमा वृद्धि हुनुका साथै विगतमा घाटामा रहने गरेको खुद सेवा आय समीक्षा अवधिमा बचतमा रहेकोले समेत शोधनान्तर बचत अप्रत्याशित रुपले उच्च रहन गएको हो । चालू आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा विप्रेषणको वृद्धिदरमा केही शिथिलता आउन सक्ने देखिन्छ भने सरकारी पूँजीगत खर्च बढेमा आयात समेत बढ्न सक्छ । अतः चालू आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा शोधनान्तर बचतमा केही कमी आई वार्षिक रुपमा शोधनान्तर बचत करिब रु. ४० अर्ब कायम रहने अनुमान छ ।

११३. शोधनान्तर बचत उच्च परिमाणले बढेकोले विदेशी मुद्राको संचिति पनि बढेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको पाँच महिनामा २ प्रतिशतले घटेको विदेशी विनिमय संचिति चालू आर्थिक वर्षको समीक्षा अवधिमा ३५.४ प्रतिशतले बढेको छ । चालू आर्थिक वर्षको बाँकी समयावधिमा आयात बढ्ने तर विप्रेषण आप्रवाहमा केही शिथिलता आउन सक्ने कारण चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा रु. ४० अर्ब शोधनान्तर बचत हुने सम्भावनाका आधारमा विदेशी विनिमय संचिति रु. ३३९ अर्ब ५९ करोड पुग्ने देखिन्छ । उक्त संचिति करिब ९.१ महिनाको वस्तु आयात र ८.१ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त हुनेछ ।

११४. चालू आर्थिक वर्षको पहिलो पाँच महिनासम्ममा विस्तृत मुद्रा प्रदाय ८.८ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त मुद्रा प्रदाय १.७ प्रतिशतले बढेको थियो । चालू आर्थिक वर्ष विप्रेषण आप्रवाह, पर्यटन आय र वैदेशिक नगद अनुदान बढेकोले विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर उच्च रहन गएको छ । यो प्रवृत्तिका साथै मुद्रास्फीति दर, आर्थिक वृद्धिदर, मुद्राको आयवेग र मुद्रा गुणकको वर्तमान प्रवृत्तिलाई आधार मान्दा चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा विस्तुत मुद्रा प्रदाय १५.० प्रतिशतले बढ्ने संशोधित प्रक्षेपण रहेको छ ।

११५. चालू आर्थिक वर्षको पहिलो पाँच महिनामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट निजी क्षेत्रतर्फ गएको कर्जा सीमान्त अर्थात् ३.२ प्रतिशतले मात्र बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा निजी क्षेत्रतर्फ गएको कर्जा ६.५ प्रतिशतले बढेको थियो । बैंक तथा वित्तीय संस्थामा यथेष्ठ तरलता रहेको र कर्जाको व्याजदर विस्तारै घट्ने अपेक्षामा चालू आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा निजी क्षेत्रतर्फ जाने कर्जामा केही सुधार हुने अपेक्षा गरिएको छ । यसका आधारमा अघिल्लो आर्थिक वर्षमा १३.९ प्रतिशतले बढेको कर्जा चालू आर्थिक वर्ष वार्षिक मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भए वमोजिम १४.० प्रतिशतले बढ्ने प्रक्षेपण रहेको छ ।

मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा तथा व्यवस्थापन

११६. बितेका तीन वर्ष मुद्रास्फीति दर उच्च रह्यो र विगत दुई वर्ष शोधनान्तरमा पनि चापको स्थिति रह्यो । यसले समेत तरलतामा संकुचन ल्यायो र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कर्जा प्रवाह पनि प्रभावित रह्यो । तर यस वर्ष बैंकहरुको उच्च व्याजदर र बैंकिङ्ग प्रणालीप्रतिको बढ्दो विश्वाससँगै उच्च दरको विप्रेषण आप्रवाह भएकोले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुसँग निक्षेप बढ्न गई लगानीयोग्य साधनको अधिकताको स्थिति रहन गयो । अब बैंकिङ्ग क्षेत्रको उक्त तरलतालाई उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ कर्जा प्रवाह बढाउने कार्य चुनौतीपूर्ण रहेको छ ।

११७. मौद्रिक नीतिको एक प्रमुख उद्देश्यको रुपमा मूल्य स्थिरता रहेको छ । चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा मुद्रास्फीति घट्ने क्रममा रहेतापनि यो अझै उच्च रहेको तथा सरकारी तवरबाट निर्धारण हुने वस्तु तथा सेवाहरुको मूल्य थप वृद्धि हुने सम्भावनालाई दृष्टिगत गर्दा मूल्य बढ्ने जोखिम कायमै छ । यस अवस्थामा वित्तीय प्रणालीमा रहेको तरलताको उचित व्यवस्थापन हुनुपर्ने देखिन्छ र मौद्रिक विस्तारबाट मूल्यमा थप चाप नपरोस् भन्नेतर्फ सजग रही मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा तय गर्नु पर्नेछ । मुद्राप्रदायको विस्तारमा नियन्त्रण नगरिएमा केही समयको अन्तरालमा आन्तरिक मागमा चाप पारी मुद्रास्फीति र शोधनान्तर स्थितिमा नकारात्मक प्रभाव पार्नेतर्फ मौद्रिक नीति चनाखो हुनु पर्नेछ ।

११८. आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा शोधनान्तर घाटा रहेको र आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा सीमान्त रुपमा शोधनान्तर बचत रहेकोमा चालू आर्थिक वर्ष शोधनान्तर बचत यथेष्ठ रहने देखिएबाट बाह्य स्थिरता हासिल गर्न सहज हुने अवस्था छ । विप्रेषण आप्रवाहले बढ्दो आयातलाई

धानेर चालू खाता समेत बचत अवस्थामा छ । शोधनान्तर बचतले गर्दा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा तरलता बढाएको छ । शोधनान्तर स्थिति उल्लेख्य रुपमा बचतमा रहेतापनि हाल केही हदसम्मको मौद्रिक विस्तार बचतमा रहेको सरकारी बजेटका कारण नियन्त्रित हुन पुगेको छ । आर्थिक वर्षको अन्त्यतिर सरकारी बजेटको स्थिति पनि घाटातर्फ गई मौद्रिक योगाङ्कहरुको विस्तारमा पर्न सक्ने चापलाई निस्तेज तुल्याउनु पर्ने चुनौती रहेको छ । यस सन्दर्भमा सरकारी कोषको अवस्थाको अनुगमन गर्दै तदनुरुप मौद्रिक व्यवस्थापन गर्ने गरी मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा तय गर्न आवश्यक छ । यस प्रयोजनका लागि खुला बजार कारोवारलाई सक्रिय तुल्याउँदै यस बैंकले आवश्यक परेमा आफ्नै स्वामित्वमा रहेका सरकारी ऋणपत्र समेत सोझै बिक्री (Outright Sale) गरी मौद्रिक व्यवस्थापनको कार्य गर्नेछ ।

११९. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा तरलता वृद्धिको अनुपातमा कर्जाको व्याजदरमा खासै कमी आएको छैन । उत्पादनशील क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह भएमा उच्च आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न र वित्तीय सेवा विस्तार गर्न समेत सहयोग पुग्ने देखिन्छ । कृषि तथा उर्जा क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह बढोस् भन्ने हेतुले समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई आफ्नो कुल कर्जाको १० प्रतिशत अंश उक्त क्षेत्रहरुमा प्रवाह हुनुपर्ने गरी यस बैंकले निर्देशन जारी गरेको छ । Macroprudential नीतिहरुको माध्यमबाट कर्जाको गुणस्तरलाई सुधार गर्ने र उत्पादनशील क्षेत्रहरुमा कर्जा प्रवाह बढ्न सकोस् भन्नेतर्फ मौद्रिक नीति तथा कर्जा नीतिको कार्यदिशा सजग रहनेछ ।

१२०. घरजग्गा कर्जा असूलीको समस्याले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु केही मात्रामा प्रभावित भएको अवस्था छ । व्यापारको चक्रीयता अनुरुप अहिले घरजग्गाको कारोवार केही घटेको छ । प्रत्यक्ष एवम् अप्रत्यक्ष रुपमा घरजग्गा ऋणमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको लगानी अझै पनि उच्च रहेको अवस्था छ । यसले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको वासलातमा नकारात्मक असर पार्ने जोखिम छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु मौद्रिक नीतिको कार्यान्वयनको माध्यमको रुपमा रहेको हुँदा वित्तीय स्थिरतातर्फ मौद्रिक नीतिले ध्यान दिनुपर्ने हुन्छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले विगतबाट अनुभव लिई उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ विवेकशील ढंगबाट कर्जा प्रवाह बढाउनु पर्ने आवश्यकता छ भने अल्पकालीन रुपमा मूल्य स्थिरताका अतिरक्त वित्तीय स्थिरता कायम राख्नको लागि पनि वित्तीय प्रणालीमा भएको अधिक तरलताले मौद्रिक विस्तारमा चाप नपारोस् भन्नेतर्फ मौद्रिक नीति परिलक्षित हुनेछ ।

१२१. नेपालको वित्तीय प्रणालीमा कर्जा र निक्षेप व्याजदर फरक (व्याजदर स्प्रेड) उच्च रहेको छ । खासगरी उच्च संचालन खर्चले गर्दा व्याजदर स्प्रेड बढी छ । यसले गर्दा नै कर्जाको व्याजदर घट्दा निक्षेपको व्याजदर सो भन्दा बढीले घट्ने गर्दछ । निक्षेपको व्याजदर घट्न नदिई कर्जाको व्याजदर घटाउनु पर्ने चुनौती रहेको छ । सरकारी र संस्थागत ऋणपत्रको विकास भइनसकेको अवस्थामा मौद्रिक नीतिको माध्यमबाट मात्र प्रत्यक्ष रुपमा यस्तो व्याजदर अन्तर घटाउन सम्भव देखिंदैन । वास्तवमा आधुनिक संचार तथा प्रविधिको प्रयोग र प्रतिस्पर्धाले गर्दा संचालन लागत घटी व्याजदर अन्तर घट्नु पर्ने हो । धेरैजसो बैंकहरुको निष्कृय कर्जा कम रहेको अवस्थाले पनि व्याजदर अन्तर कम गर्न सहयोग पुऱ्याउनु पर्नेमा त्यसो हुन सकिराखेको छैन । कर्जा-निक्षेपको व्याजदर अन्तरको नियमित अनुगमन गर्दै व्याजदरलाई वाञ्छित स्तरमा राख्ने मौद्रिक व्यवस्थापनको प्रयास हुनेछ ।

१२२. उपरोक्त चुनौतीहरु तथा मुद्दाहरुको परिप्रेक्ष्यमा चालू आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिको मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा उच्च तरलताबाट मुद्रास्फीति र भुक्तानी सन्तुलनमा चाप नपरोस्,

कर्जाको व्याजदरमा कमी आई उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ लगानी बढी आर्थिक वृद्धिमा टेवा पुगोस् र तरलताको उपलब्धतासँगै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको वित्तीय स्वास्थ्यमा सुधार होस् भन्नेतर्फ परिलक्षित हुनुपर्ने देखिन्छ । विरोधाभाषपूर्ण समेत देखिन सक्ने यी कार्यदिशाहरुतर्फ उन्मुख भई सबै लक्ष्य एकैचोटी पूर्ण रुपमा प्राप्त गर्न सहज छैन । यसै तथ्यलाई मनन् गरी बदलिंदो वित्तीय परिवेश अनुरुप आगामी आर्थिक वर्षदेखि मौद्रिक नीतिको संचालन खाकामा पनि समसामयिक परिवर्तन गर्नका लागि आवश्यक कार्य गरिनेछ ।

१२३. उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ कर्जा प्रवाह बढोस् भन्ने उद्देश्यतर्फ समीक्षा अवधिमा क्षेत्रगत नियमन जारी भइसकेको छ । यस अनुसार बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो कर्जाको १० प्रतिशत कृषि तथा उर्जा क्षेत्रतर्फ प्रवाहित गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । यसका साथै निर्यात उद्योग, रुग्ण उद्योग, साना तथा घरेलु उद्योग र वैदेशिक रोजगारीका लागि तोकिएको वर्गमा प्रवाह हुने कर्जाको लागि १.५ प्रतिशतको विशेष पुनरकर्जा दरलाई निरन्तरता दिइएको छ । यो सुविधा उपयोग गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले सम्बन्धित ग्राहकबाट ४.५ प्रतिशतभन्दा बढी व्याज लिन नपाउने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ ।

१२४. नेपाली अर्थतन्त्रको संरचना, मुद्रास्फीतिदर, खुला सीमाना र मुद्रा परिवर्त्यता तथा भारतमा रहेको व्याजदरलाई दृष्टिगत गरी खुला बजार संचालन गरिनेछ र मौद्रिक नीतिको संचालन प्रक्रियालाई क्रमशः व्याजदर कोरिडर अभिमुख तुल्याइनेछ ।

१२५. नेपाल राष्ट्र बैंकले संचालन गरिराखेको खरिद बोलकबोल, बिक्री बोलकबोल, रिपो र रिभर्स रिपो बोलकबोलको व्यवस्थालाई यथावत राखिएको छ । त्यस्तै स्थायी तरलता सुविधाको भुक्तानी अवधि, शर्त तथा अन्य प्रक्रिया यथावत राखिएको छ । साथै, यस बैंकले विभिन्न क्षेत्रका लागि तोकेका पुनरकर्जा दरहरु र बैंक तथा वित्तीय संस्थाले पूरा गर्नुपर्ने विपन्न वर्ग कर्जा सम्बन्धी प्रावधान पनि यथावत राखिएको छ ।

१२६. वित्तीय स्थिरतालाई दृष्टिगत गर्दा वित्तीय प्रणालीलाई सुदृढीकरण गर्नुपर्ने आवश्यकता छ । यसको लागि एकातर्फ निरीक्षण र सुपरिवेक्षण क्षमतालाई विस्तार गर्नुपर्ने अवस्था छ भने अर्कोतर्फ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु पनि आफै सवल र सक्षम हुनुपर्ने जरुरी छ । मौद्रिक नीति, वित्तीय नियमन र सुपरिवेक्षण तथा Macroprudential नीतिहरुलाई समन्वयात्मक ढंगले अघि बढाउन संस्थागत व्यवस्था गरिनेछ ।

१२७. नेपाल सरकारले २०६८ माघमा जारी गरेको आर्थिक विकास र समृद्धिको तत्कालीन कार्ययोजना २०६८ अनुसार कृषि र उर्जा क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह गर्न तथा घरजग्गा अन्तर्गत आवासतर्फ गएको ऋण समस्या समाधान गर्न सामान्य कर्जा, पुनरकर्जा र कर्जा पुनर्तालिकीकरण गरिनेछ ।

१२८. घरेलु तथा साना मझौला उद्योगहरु (SMEs) को विकासमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट प्रवाह हुने कर्जालाई प्रोत्साहित गर्न सबै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले SMEs डेस्क राख्ने व्यवस्था प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।

१२९. निर्यातमूलक उद्योगहरुलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट आवश्यक कर्जा सुलभ रुपमा प्रवाह हुन सकोस् भन्ने उद्देश्यले यस बैंकबाट पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने नीतिगत व्यवस्थामा देखिएका व्यवहारिक समस्याहरु सरोकारवालाहरुसँग छलफल गरी समाधान गरिनेछ ।

१३०. लगानी प्रवर्द्धनका लागि पहल गरिएको लगानी वर्ष कार्यक्रमले तय गरेका क्षेत्रमा कर्जा नीति मार्फत् साधन प्रवाह गर्न टेवा पुऱ्याइने छ।

अन्त्यमा,

१३१. विगत दुई आर्थिक वर्षहरुमा शोधनान्तरमा चाप, उच्च मूल्य वृद्धि, तरलताको अभाव र न्यून आर्थिक वृद्धिको स्थिति थियो । मौद्रिक नीतिको सफल कार्यान्वयनको परिणामस्वरुप समष्टिगत आर्थिक स्थितिमा अहिले उल्लेख्य सुधार आएको छ । चालू आर्थिक वर्षमा शोधनान्तर स्थिति उल्लेख्य रुपमा बचतमा रहेको छ भने मुद्रास्फीति दर घट्ने क्रममा रहेको छ। आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा आयातमा वृद्धि भएमा र विप्रेषणको आप्रवाहको वृद्धिदरमा कमी आएमा शोधनान्तर स्थितिमा दवाव पर्ने सम्भावनालाई नकार्न सकिंदैन । त्यस्तै, खाद्यान्नको मूल्यमा गिरावट आए पनि गैर-खाद्य तथा सेवाको मूल्य उच्च रहने प्रवृत्ति रहेकोले मूल्यमा चाप पर्ने जोखिम कायमै छ । अर्कोतर्फ चालू आर्थिक वर्षको समीक्षा अवधिमा तरलतामा सुधार आएपनि कर्जाको व्याजदरमा कमी आउन नसकी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट प्रवाह हुने कर्जाको मागमा कमी आएको छ। निजी क्षेत्रमा जाने कर्जा वृद्धिदरमा आएको कमीले आर्थिक वृद्धिदरमा नकारात्मक असर पार्ने अवस्था छ । यी तथ्यहरुलाई ध्यानमा राखी चालू आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिको लागि मौद्रिक विस्तारले गर्दा मुद्रास्फीति र शोधनान्तरमा चाप नपर्ने गरी वित्तीय स्थिरता र आर्थिक वृद्धि अभिमुख मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा तय गरिएको छ । यसबाट समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व र वित्तीय स्थिरतामा सहयोग पुग्ने विश्वास गरिएको छ। लम्बिंदो राजनैतिक संक्रमणकाल, निरन्तर उर्जा संकट र लगानीकर्ताको आत्मविश्वासमा सुधार आउन नसकेको परिप्रेक्ष्यमा आर्थिक वृद्धि सहित समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व र वित्तीय स्थिरता कायम राख्ने कार्य भने चुनौतिपूर्ण रहेको छ। तापनि, मौद्रिक नीतिका समकक्षी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु, व्यवसायी लगायत अन्य सरोकारवालाहरुको सहयोग र विवेकशील व्यवहार प्राप्त हुन सकेमा मौद्रिक नीतिका उद्देश्यहरु हासिल हुने अपेक्षा गरिएको छ।

१३२. चालू आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीतिमा उल्लेखित नीतिगत व्यवस्थाको समीक्षा अवधिमा भएको प्रगति विवरणको समीक्षा तालिका अनुसूचीमा संलग्न छ। यसका साथै अर्ध-वार्षिक समीक्षा तयार पार्दाका तथ्याङ्कका तालिकाहरु पनि अनुसूचीमा राखिएको छ। सदाझैं, मौद्रिक नीति २०६८/६९ को कार्यान्वयनमा हालसम्म सहयोग पुऱ्याउनु हुने सबैलाई धन्यवाद दिंदै आगामी दिनहरुमा पनि सहयोगको लागि नेपाल राष्ट्र बैंक अनुरोध गर्दछ।

अनुसूची १

आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीतिमा उल्लेखित नीतिगत व्यवस्थाहरूको प्रगति विवरण

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
१	६८.	वार्षिक औसत मूल्य वृद्धिदर ७ प्रतिशतमा राख्ने ।	निरन्तर अनुगमन तथा विश्लेषण गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग	पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य समायोजन गरिएकोले मुद्रास्फीति ८.० प्रतिशत रहने संशोधित अनुमान छ ।
२	६९.	६ महिनाको आयात धान्ने विदेशी विनिमय संचिति कायम गर्ने र रू. ५ अर्बको हाराहारीमा शोधनान्तर बचत हासिल गर्ने ।	निरन्तर अनुगमन तथा विश्लेषण गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग	शोधनान्तर बचत रु. ४० अर्ब रहने संशोधित अनुमान छ ।
३	७०.	५ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सहज हुने गरी आवश्यक मौद्रिक व्यवस्थापन गर्ने ।	निरन्तर अनुगमन तथा विश्लेषण गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग	आर्थिक वृद्धिदर ५ प्रतिशत रहने छ ।
४	७१.	विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर १२.५ प्रतिशत रहने ।	निरन्तर अनुगमन तथा विश्लेषण गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग	विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर १५ प्रतिशत रहने छ ।
५	७२.	कुल आन्तरिक कर्जा १३.७ प्रतिशतले, सरकारतर्फ प्रवाह हुने कर्जा १२.१ प्रतिशतल र बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाह हुने कर्जा १४.० प्रतिशतले वृद्धि हुने ।	निरन्तर अनुगमन तथा विश्लेषण गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग	कुल आन्तरिक कर्जा १३.३ प्रतिशत, बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाह हुने कर्जा १४.० प्रतिशत र सरकारतर्फ प्रवाह हुने कर्जा १०.९ प्रतिशत रहने संशोधित अनुमान रहेको छ ।
६	७३.	बैंक तथा वित्तीयसंस्थाहरूको कुल निक्षेप परिचालन १३ प्रतिशतले वृद्धि हुने ।	निरन्तर अनुगमन तथा विश्लेषण गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग	बैंक तथा वित्तीयसंस्थाहरूको कुल निक्षेप परिचालन १५.० प्रतिशतले बढ्ने संशोधित अनुमान रहेको छ ।
७	७४.	मौद्रिक नीतिको प्रमुख उपकरणको रूपमा खुला बजार कारोबारलाई निरन्तरता दिइने ।	तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचना तयार गर्ने र दैनिक रूपमा तरलता अनुगमन गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग/बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग ।	निरन्तरता दिइएको छ ।
८	७६.	अनिवार्य नगद अनुपात ०.५ प्रतिशत विन्दुले कटौती गरी ५.० प्रतिशत कायम गर्ने ।	परिपत्र जारी गर्ने र अनुगमन गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	अनिवार्य नगद अनुपात ५.० प्रतिशत कायम गर्ने गरी मिति २०६८।०४।१२ मा निर्देशन जारी गरिएको र सोही अनुसार अनुगमन भइरहेको छ ।
९	८०.	अल्पकालीन तरलता व्यवस्थापन सम्बन्धी पुनरकर्जा सुविधालाई क्रमशः परिमार्जन गर्दै लगिने ।	परिपत्र जारी गर्ने र अनुगमन गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	बैंकिङ्ग तथा वित्तीय क्षेत्रको तरलता स्थितिमा सुधार देखिएको हुँदा मिति २०६८।८।२ देखि लागु हुने गरी यस्तो पुनरकर्जा सुविधा खारेज गरिएको छ ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
१०	८३.	लघुवित्त संस्थाहरूको लागि नियामक निकायको रूपमा लघुवित्त प्राधिकरण स्थापना गर्ने एवं एउटा स्वायत्त लघुवित्त कोषको स्थापना गर्ने कार्य अगाडि बढाउने ।	आवश्यक कामकारवाही अघि बढाउने ।	लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग ।	यस विभागद्धारा संचालित ग्रामीण स्वावलम्बन कोषलाई समेत राष्ट्रिय लघुवित्त विकास कोषको रुपमा एक छुट्टै निकाय स्थापना गर्ने सम्बन्धमा राष्ट्रिय लघुवित्त विकास कोष ऐनको मस्यौदा तयार गरी नेपाल सरकार, अर्थमन्त्रालयमा पठाईएकोमा मन्त्रालयबाट सो मस्यौदा मन्त्रिपरिषद समक्ष पेश भएको र मन्त्रिपरिषदबाट उक्त मस्यौदा आवश्यक पुनरावलोकनका लागि कानून तथा न्याय मन्त्रालयमा पठाइएको । नेपाल सरकार, कानून तथा न्याय मन्त्रालयको अनुरोधमा यस बैंकबाट मस्यौदा उपर थप छलफल गरी अन्तिम रुप दिने कार्य समेत भइसकेको छ ।
११	८४.	सुदूर पश्चिम तथा मध्य-पश्चिमका पहाडी क्षेत्रमा वित्तीय सेवाको पहुँच अत्यन्तै कमजोर रहेको सन्दर्भमा एक अध्ययन गरी प्राप्त सुझावहरू कार्यान्वयन गर्ने र वित्तीय साक्षरता न्यून रहेबाट वित्तीय सेवा प्रवाह प्रभावकारी हुन नसकेकोले यसका लागि राष्ट्रिय रणनीति तयार गरिने ।	आवश्यक अध्ययन तथा कामकारवाही अघि बढाउने ।	लघु वित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग ।	सुदूर पश्चिम तथा मध्य पश्चिमका पहाडी क्षेत्रमा वित्तीय सेवाको पहुंच अत्यन्तै कमजोर रहेको सन्दर्भमा त्यस क्षेत्रमा वित्तीय सेवाको पहुंचको स्थितिका बारेमा अध्ययन गर्ने सिलसिलामा हाल उक्त क्षेत्रमा सो सम्बन्धी सर्वेक्षणको काम भइरहेको छ ।
१२	८५.	वित्तीय सेवाको पहुँच कम भएका तोकिएका ९ जिल्लामा "घ" वर्गका वित्तीय संस्थाले शाखा खोली वित्तीय सेवाको कार्यक्रम संचालन गरेमा शाखा संचालनका लागि रू. १५ लाखसम्म निश्चित समयका लागि शून्य ब्याजदरमा सापटी उपलब्ध गराइने ।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी नीतिगत व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र लघु वित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग ।	मिति २०६८।०४।१२ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।
१३	८६.	वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीले अनिवार्य रूपमा विपन्न वर्गमा कर्जा लगानी गर्नुपर्ने अनुपातलाई क्रमश ३.५ प्रतिशत, ३.० प्रतिशत र २.५ प्रतिशत पुऱ्याउने र यो अनुपातलाई आगामी ३ वर्षसम्म क्रमशः ०.५ प्रतिशत विन्दुका दरले वृद्धि गर्दै लैजाने ।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी नीतिगत व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/ वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।	मिति २०६८।०४।१२ को परिपत्रबाट इजाजतपत्रप्राप्त क, ख र ग वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नु पर्ने कर्जाको अनुपात ०.५ प्रतिशतले वृद्धि गरिएकोमा मिति २०६८।६।४ को निर्देशनबाट उक्त व्यवस्था बमोजिम चालू आर्थिक वर्षमा वृद्धि गर्नुपर्ने ०.५ प्रतिशत मध्ये ०.२५ प्रतिशत २०६८ पौष र ०.२५ प्रतिशत २०६९ आषाढसम्ममा वृद्धि गरी तोकिएको अनुपात पुऱ्याउन निर्देशन जारी गरिएको छ ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
१४	८८.	माध्यमिक तथा उच्च माध्यमिक तह सरहको प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा अध्ययनको लागि विपन्न परिवारका युवाहरूलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट बिना धितोमा प्रवाह हुने रू. २ लाखसम्मको कर्जालाई विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गरिने व्यवस्थालाई यथावत राखी यस्तो कर्जाको सुरक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाइने।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी नीतिगत व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याउने।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/ लघु वित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग।	मिति २०६८।०८।१९ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ।
१५	९१.	तोकिएको मापदण्ड पूरा गरेका ग्रामीण क्षेत्रमा संचालित सामुदायिक अस्पताललाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट प्रत्यक्ष रूपमा प्रवाह हुने रू. १ करोडसम्मको कर्जालाई समेत विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गरिने व्यवस्था मिलाइने।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी नीतिगत व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याउने।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/ लघु वित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग।	मिति २०६८।०४।१२ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ।
१६	९४.	वित्तीय सेवाको पहुँच कम भएका क्षेत्रहरूलाई प्राथमिकता दिई दोहोरपना (Duplication) नहुने गरी "घ" वर्गका वित्तीय संस्थाहरूलाई इजाजत दिने व्यवस्था मिलाइने।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी नीतिगत व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याउने।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग।	विभिन्न विभागहरुका प्रतिनिधिहरु सम्मिलित कार्यदल गठन भई अध्ययन भइरहेको छ।
१७	९६.	वित्तीय सेवाको पहुँच नपुगेका २२ दुर्गम जिल्लामा शाखा खोलेमा यस बैंकबाट निर्व्याजी सापटी उपलब्ध गराउने व्यवस्था रहेकोमा दुर्गम जिल्लाको परिभाषाबाट मात्र लाभ लिने प्रवृत्ति नबढोस् भनी नीतिगत व्यवस्थामा आवश्यक परिमार्जन गरिने तथा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको उपस्थिति न्यून रहेका तोकिएका ३० जिल्लाहरूमा वित्त कम्पनीले शाखा खोल्न चाहेमा अतिरिक्त पूँजी नचाहिने व्यवस्था गरिने।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी नीतिगत व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याउने।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग।	शून्य ब्याजदरमा ऋण उपलब्ध गराउने सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थाको परिमार्जन र वित्त कम्पनीलाई तोकिएका ३० जिल्लाहरुमा शाखा खोल्दा अतिरिक्त पूँजीको व्यवस्था गर्न नपर्ने गरी मिति २०६८।०८।१९ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
१८	९७.	निक्षेप सुरक्षण गर्ने व्यवस्थालाई वाणिज्य बैंकमा पनि लागू गरिनुका साथै निक्षेप सुरक्षण रकमको सीमा क्रमशः बढाउँदै लगिने।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी नीतिगत व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याउने।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग।	मिति २०६८।०४।१२ मा परिपत्र जारी गरी रु. दुइ लाख सम्मको प्राकृतिक व्यक्तिको नाममा रहेको बचत तथा मुद्दती खातामा रहेको निक्षेप सुरक्षण गर्ने व्यवस्थालाई वाणिज्य बैंकमा समेत लागू गरिएको। साथै, निक्षेप सुरक्षण सीमालाई क्रमशः ५ लाख पुऱ्याउन समेत मिति २०६८।०६।०३ मा निर्देशन जारी गरिएको छ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
२९	९८.	आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा प्रारम्भिक कार्य शुरु गरिएको ग्रामीण कर्जा सर्वेक्षण कार्यलाई आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा अघि बढाइने ।	आवश्यक कामकारवाही अघि बढाउने ।	लघु वित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग ।	एसियाली विकास बैंकको सहयोगमा Improving access to financial sector development program अन्तगतको Project Preparatory technical assistance (PPTA) मार्फत वित्तीय सेवा पहुंच सम्बन्धि आधारभुत सर्वेक्षणको कार्य शुरु भैसकेको र आगामी दुई महिना भित्र त्यस अध्ययनको प्रारम्भिक प्रतिवेदन प्राप्त हुने लक्ष्य रहेको छ ।
३०	९९.	वित्तीय क्षेत्र सुधार अर्न्तगतका कार्यक्रमहरूलाई कार्यान्वयन गर्दै लैजाने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	विश्व बैंकको ऋण/अनुदान सहयोगमा संचालित वित्तीय क्षेत्र सुधार परियोजनाको अवधि मिति ३१ डिसेम्बर २०११ मा समाप्त भएको सन्दर्भमा वित्तीय क्षेत्र सुधार सम्बन्धी थप कामकारवाहीलाई भिन्न रुपमा संचालन गर्ने सम्बन्धमा विश्व बैंकसंग छलफल भैरहेको छ ।
३१	१००.	वासेल द्वितीय (BASEL II) को कार्यान्वयनलाई थप प्रभावकारी बनाइनुका साथै आन्तरिक पूँजी पर्याप्तता मूल्याँकन प्रकृया (Internal Capital Adequacy Assessment Process - ICAAP) सम्बन्धी निर्देशिका तयार गरी लागू गरिने ।	नियमित अनुगमनका साथै थप कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/ वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।	बैंक सुपरिवेक्षण विभागबाट आवश्यक कामकारवाही भइरहेको छ । साथै निर्देशिका तयार गर्न आवश्यक गृहकार्य भैरहेको छ ।
३२	१०१.	कर्जाको गुणस्तर उच्च राख्न यसको अनुगमनलाई प्रभावकारी तुल्याउन सुपरिवेक्षणको जोड कर्जाको गुणस्तरतर्फ उन्मुख हुने व्यवस्था गरिने र प्रत्येक आर्थिक वर्षभित्रमा सबै वित्तीय संस्थाहरूको स्थलगत निरीक्षण सम्पन्न गर्ने गरी प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिने । यसका लागि सुपरिवेक्षकीय विभागहरूको थप सुदृढीकरण गरिने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।	(क) बैक सुपरिवेक्षण विभागमा रहने सुपरिवेक्षण सल्लाहकारको सहयोगमा On-site Surpervision Manual पुनरावलोकन गरिने छ । (ख) कर्जा सापटको वर्गीकरण सम्बन्धमा नियमन विभागबाट गरि निर्देशन पुनरावलोकन गरिने छ ।
३३	१०२.	जोखिममा आधारित (Risk based) सुपरिवेक्षणलाई थप प्रभावकारी बनाउन विद्यमान विनियमावलीमा आवश्यक सुधार गरिनुरका साथै सुपरिवेक्षकीय क्षमता अभिवृद्धिका लागि जनशक्ति व्यवस्थापन तथा विभागीय पुनरसंरचनाको कार्य गरिने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग /जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग ।	सुपरिवेक्षण विनियमावलीको संसोधन मस्यौदा तयार भइसकेकोछ ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
२४	१०३.	प्रभावकारी सुपरिवेक्षणको लागि यस बैंक र बैंक तथा वित्तीय संस्थाबीच प्रवाह हुने सूचना एवम् तथ्याङ्कलाई छिटो-छरितो, भरपर्दो र यथार्थपरक बनाउन सूचना प्रणालीको यान्त्रिकीकरणमा विशेष जोड दिइने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग/अनुसंधान विभाग /सूचना प्रविधि विभाग ।	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा सूचना प्रविधिको व्यापक प्रयोग भइरहेको सन्दर्भमा ती संस्थाहरुमा सूचना प्रविधिमा आधारित वित्तीय कारोबारको सूपरिवेक्षण कार्यलाई सहज बनाउने उद्देश्यले सूचना प्रविधि प्रयोग सम्बन्धि निर्देशिका तयार गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको नियमन गर्ने व्यवस्थाका लागि सूचना प्रविधि प्रयोग सम्बन्धि निर्देशिका र सूचना प्रविधि नीति कार्यदल गठन गरी आवश्यक अध्ययन तथा छलफल गरी कामकारवाही अगाडि बढिरहेको छ ।
२५	१०४.	जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण पद्धतिलाई थप प्रभावकारी बनाउन निरीक्षणको विद्यमान संयन्त्रमा पुनरावलोकन एवं परिमार्जन गर्ने, Early Warning System लाई अझै बढी प्रभावकारी बनाउँदै लगिने, Contingency Plan तयार गरिने र यस अन्तर्गत Crisis Management का चरणबद्ध कार्यहरू निर्धारण गरी सो सहितको Bank Resolution Framework तयार गरिने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।	बैंक सुपरिवेक्षण सल्लाहकारको ToR मा उल्लेख भए अनुसार सल्लाहकारको सहयोग लिई गरिने छ । सो सम्वन्धमा सल्लाहकारवाट कार्ययोजना पेश भएको छ ।
२६	१०५.	बैंकहरू स्वयंले आफ्नो दवाव परीक्षण गर्न सक्ने गरी आवश्यक मार्गदर्शन जारी गरिनुका साथै तरलता व्यवस्थापनको लागि Forward Looking Analysis क्षमतालाई सहयोग पु¥याउन Institution-wise Liquidity Monitoring Framework तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने ।	मार्गदर्शन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।	(क) Liquidity Monitoring Framework लागू भइसकेकोछ । (ख) दवाव परीक्षण (Stress Testing) मार्गदर्शन तयार गरी लागू गरिसकिएको छ ।
२७	१०६.	शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ को कार्यान्वयन एवं अनुगमनको प्रक्रियालाई थप प्रभावकारी बनाउँदै लगिने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।	शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ को कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गरिएको छ ।

२८	१०७.	वित्तीय सेवाको पहुँच कम रहेको ग्रामीण क्षेत्रमा वत्तीय संस्था संस्थापना गर्न प्राथमिकता दिन छनौटपूर्ण इजाजतपत्र सम्बन्धी नीति अख्तियार गरिने ।	आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	इजाजतपत्र सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था पुनरावलोकन गर्ने सम्बन्धमा अध्ययन भइरहेको छ ।
२९	१०८.	इजाजतपत्रको प्रक्रियामा संस्थापकहरू परिवर्तन गर्ने र शेयर पूँजी स्वामित्व संरचना परिवर्तन गर्ने प्रवृत्ति बढ्दै गएबाट वास्तविक लगानीकर्ताहरूबाट संस्था प्रवर्द्धन हुने वातावरण मिलाउन विद्यमान नीतिगत व्यवस्थामा समयसापेक्ष पुनरावलोकन गरिने ।	आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	इजाजतपत्र सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था पुनरावलोकन गर्ने क्रममा यस सम्बन्धमा समेत अध्ययन भइरहेको छ ।
३०	१०९.	नयाँ स्थापना हुने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संस्थापक शेयरधनीको योग्यता मूल्याङ्कन गर्ने प्रणालीमा आवश्यक सुधार गरिने ।	आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	इजाजतपत्र सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था पुनरावलोकन गर्ने क्रममा यस सम्बन्धमा समेत अध्ययन भइरहेको छ ।
३१	११०.	गाभ्ने तथा गाभिने कार्यलाई प्रोत्साहित गरी संस्थागत सुशासन, स्वच्छ प्रतिस्पर्धा र वित्तीय सुदृढीकरणमार्फत् वित्तीय स्थायित्वलाई प्रभावकारी बनाउने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	बैक तथा वित्तीय संस्थाहरु गाभ्ने/गाभिने सम्बन्धी कामकारवाहीलाई छिटो छरितो ढंगले अगाडि बढाउन नियमन विभागमा एउटा छुटटै इकाई गठन गरिएको छ । उक्त इकाईले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु गाभ्न/गाभिन सहजकर्ता एवं समन्वयकर्ताको रुपमा कार्य गर्दै आएको छ । साथै, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुका उच्च व्यवस्थापन र संचालक समितिका सदस्यहरुलाई बोलाई गाभ्न/गाभिन परामर्श दिने एवं प्रोत्साहित गर्ने कार्य भइरहेको छ । यस बैंकबाट गाभ्ने गाभिने सम्बन्धी विनियमावली , २०६८ जारी भए पश्चात ६ जोडी संस्थाहरुलाई गाभ्न गाभिन सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरि सकिएको र अन्य दुई जोडी संस्थाहरुको निवेदन प्राप्त भएको छ ।
३२	१११.	वित्तीय अनुशासन प्रवर्द्धनका लागि संस्थागत सुशासन, निर्देशनको पालना तथा संस्था अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्थालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिने र संचालकले आफू वा आफ्नो परिवारका सदस्य तथा आफ्नो वा आफ्नो परिवारको स्वामित्व वा नियन्त्रणमा रहेको फर्म-कम्पनीको नाममा विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट लिएको कर्जा सम्बन्धी स्वघोषणा विवरण अद्यावधिक गरी राख्ने व्यवस्था मिलाइने ।	परिपत्र जारी गर्ने र नियमित अनुगमन गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।	मिति २०६८।०९।०७ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

क्र.स.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
३३	११२.	पूँजीगत खर्च र अन्य मसलन्द खर्चमा पारदर्शिता र मितव्ययिता अपनाएको छ/छैन भनी लङ्ग फर्म अडिट प्रतिवेदनमा उल्लेख गरी वाह्य लेखापरीक्षकबाट तयार गरिने प्रतिवेदनमा समेत उल्लेख गर्ने व्यवस्थालाई थप सुदृढ गरिने ।	आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गर्ने र नियमित अनुगमन गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।	सम्बन्धित विषयको अध्ययनका लागि सुपरीवेक्षण विभागहरुका प्रतिनिधिहरु सम्मिलित कार्यदलबाट प्रतिवेदन पेश भई सो उपर थप अध्ययन भइरहेको छ ।
३४	११३.	बहु-बैंकिङ्ग कारोवारबाट कर्जाको जोखिम बढ्न नदिन आवश्यक व्यवस्था गरिने ।	नीतिगत व्यवस्था गर्ने र नियमित अनुगमन गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।	यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “घ” वर्गका लघु वित्त विकास बैंक, अनुमतिपत्रप्राप्त सीमित बैंकिङ्ग कारोवार गर्ने सहकारी संस्था तथा वित्तीय मध्यस्थताको कार्य गर्ने गैर सरकारी संस्थाहरुले कुनै व्यक्ति/समूह सदस्य/समुहलाई रु.३० हजार भन्दा बढी कर्जा प्रदान गर्दा सम्बन्धित शाखा कार्यालयको कार्यक्षेत्र भित्र पर्ने यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “घ” वर्गका लघु वित्त विकास बैंक, सीमित बैंकिङ्ग कारोवार गर्ने सहकारी संस्था तथा वित्तीय मध्यस्थताको कार्य गर्ने गैर सरकारी संस्थाहरुबाट ग्राहकको कर्जा सम्बन्धी सूचना लिनु/दिनु पर्ने नीतिगत व्यवस्था गरिएको । अन्य वर्गका वित्तीय संस्थाको हकमा बहु-बैंकिङ्ग कारोवारबाट कर्जाको जोखिम बढ्न नदिन आवश्यक व्यवस्था गर्न अध्ययन भइरहेको छ ।
३५	११४.	ऋण असुली न्यायाधिकरण तथा कर्जा सूचना केन्द्र लि. को सुदृढीकरण गर्ने कार्यलाई कार्यान्वयन गर्दै लगिने र निष्कृय कर्जामा सुधार ल्याउन निजी क्षेत्रको सहभागितामा सम्पत्ति व्यवस्थापन कम्पनी स्थापना गर्न प्रोत्साहन गरिने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	वित्तीय क्षेत्र सुधार परियोजनाको अवधि मिति ३१ डिसेम्बर, २०११ सम्म मात्र रहेको हुँदा थप कारवाही अगाडि बढेको छैन । सम्पत्ति व्यवस्थापन कम्पनी स्थापनाको हकमा सरोकारवालासंग छलफल भैरहेको छ ।
३६	११५.	रू. १ करोड वा सो भन्दा बढी कर्जा लिई नियतवश ऋण नतिर्ने ऋणीहरू उपरको कारवाहीलाई थप प्रभावकारी बनाइनुका साथै तोकिएको क्षेत्रमा लगानी नगरेर अन्य क्षेत्रमा लगानी गर्ने एवम् कर्जा लिनका लागि व्यवसाय दर्ता गर्ने र त्यसका आधारमा कर्जा लिई नियतवस ऋण नतिर्ने ऋणीहरूलाई समेत नेपाल सरकारसँग आवश्यक समन्वय गरी कानूनको दायरामा ल्याउन आवश्यक व्यवस्था गरिने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	कारवाहीको कार्यविधिको मस्यौदा तयार भई संचालक समितिमा पेश हुने प्रक्रियामा रहेको छ ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
३७	११६.	जलविद्युत उत्पादन परियोजनामा कर्जा प्रवाह वढाउन पुनरकर्जा सम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थामा आवश्यक पुनरावलोकन गरिने।	नीतिगत व्यवस्थामा पुनरावलोकन गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग।	जलविद्युत उत्पादन परियोजनामा कर्जा प्रबाह बढाउन मिति २०६८।०८।१९ को परिपत्रबाट यस क्षेत्रमा प्रबाह भएको कर्जा लगानीमा ६.५ प्रतिशत व्याजदरमा पुनर्कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएको छ।
३८	११७.	व्यक्तिगत अधिविकर्ष कर्जालाई सीमावद्ध तथा नियमित एवं नियन्त्रित गर्न आवश्यक व्यवस्था गरिने।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी नीतिगत व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याउने।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग।	सम्बन्धित विषयको अध्ययनका लागि सुपरीवेक्षण विभागहरुका प्रतिनिधिहरु सम्मिलित कार्यदलबाट प्रतिवेदन पेश भई सो उपर थप अध्ययन भइरहेको छ।
३९	११८.	उत्पादनशील क्षेत्रमा औसत कर्जा Industry Average को २० प्रतिशत पुऱ्याउनुपर्ने गरी पेश गरेको कार्ययोजनालाई प्रभावकारी रूपमा अनुगमन गरिने।	नियमित अनुगमन गर्ने।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग।	मिति २०६८।०४।१२ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ।
४०	११९.	नेपाल धितोपत्र बोर्डसँग आवश्यक समन्वयमार्फत म्यूचुअल फण्ड कारोवार गर्न वाणिज्य बैंकहरूलाई प्रोत्साहन गरिने।	समन्वयकर्ता र सहजकर्ताको कार्य गर्ने।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग।	बाणिज्य बैंकहरुले सामूहिक लगानी कोष संचालन गर्न सक्ने गरी २०६७।१२।०९ मा निर्देशन जारी गरिएको र सोही बमोजिम कोष संचालन गर्न इच्छुक वाणिज्य बैंकहरुलाई प्रबन्धपत्र संशोधनको माध्यमबाट स्वीकृति प्रदान गरिएको छ।
४१	१२०.	सुरक्षित कारोबार दर्ताको लागि छुट्टै कार्यालयको स्थापना गर्न नेपाल सरकारलाई आवश्यक सहयोग पुऱ्याउने।	नेपाल सरकारसंग आवश्यक समन्वय गर्ने।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग।	वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत सुरक्षित कारोवार दर्तालाई यान्त्रीकीकरण गर्ने कार्य प्रारम्भ भएकोमा उक्त परियोजनाको अवधि समाप्त भएकोले सो कार्य अगाडि बढ्न सकेको छैन। यस सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई आवश्यक सहयोग पुर्‍याउन निरन्तर सम्पर्कमा रहिएको छ।
४२	१२१.	नोट नष्ट गर्ने कार्यलाई वातावरण मैत्री बनाउन Currency Verification and Processing System (CVPS) तथा Shredding and Briquetting System (SBS) लागू गर्ने कार्यलाई अघि बढाउने।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने।	मुद्रा व्यवस्थापन विभाग।	आधुनिक केन्द्रीय बैंकको अवधारणा स्वरुप मुद्रा व्यवस्थापन विभागलाई पनि आधुनिकीकरण गर्दै लग्नको लागि साविक रुपमा गर्दै आएको नोटमा प्वाल पारी Furnace House मा जलाएर नष्ट गर्ने कार्यलाई क्रमशः हटाउँदै लागि झुत्रो नोट नष्ट गर्ने कार्यलाई वातावरण मैत्री प्रकृया बनाउन Currency Varification and Processing System (CVPS) तथा Shredding and Briquetting System (SBS) लागू गर्ने कार्यलाई अघि बढाउने प्रक्रियामा रहेको छ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
४३	१२२.	नोटकोष कारोवार प्रक्रियालाई आधुनिकीकरण गर्दै यो सुविधालाई विस्तार गर्दै लगिने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	मुद्रा व्यवस्थापन विभाग ।	तोडा चलान सम्बन्धी कार्यलाई सरल तुल्याउन काज सम्बन्धी व्यवस्था पुनरावलोकन भैसकेको र नेपाल राष्ट्र बैंकमा GL Software System सुचारु भएसँगै नोटकोष कारोबार प्रक्रियालाई आधुनिकीकरण प्रक्रियामा लग्ने व्यवस्था भैरहेको छ ।
४४	१२३.	आर्थिक वर्ष २०६८/६९ भित्रमा विस्तृत मौद्रिक सर्वेक्षण सार्वजनिक जानकारीको लागि नियमितरूपमा प्रकाशनमा ल्याउने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	अनुसंधान विभाग ।	विस्तृत मौद्रिक सर्वेक्षण प्रकाशन गर्न थालिएको छ ।
४५	१२४.	तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन तथा प्रतिवेदन तयारी सम्बन्धी कार्यलाई छिटोछरितो र भरपर्दो बनाउन नयाँ Software खरिद/विकास गरी Online प्रणाली मार्फत एकीकृत रूपमा वित्तीय तथ्याङ्क संकलन गर्ने कार्यको थालनी गरिने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	सूचना प्रविधि विभाग ।	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुवाट विभिन्न विभागहरुलाई आवश्यक पर्ने तथ्यांङ्कहरु Internet को माध्यमवाट online प्राप्त गरी Data Dissemination को कार्यलाई सरलीकरण गर्न Online Data Collection and Dissemination system Software खरीद गर्ने क्रममा विभिन्न फर्म/कम्पनीहरुले पेश गरेका आशय पत्र अनुसार ती फर्म/कम्पनीहरुलाई Short Listing गरी Proposal माग गरिएकोमा ती फर्म/कम्पनीहरुबाट प्राप्त Technical Proposal मूल्यांकन गर्दा कुनै पनि Proposal ले न्युनतम अंक प्राप्त गर्न नसकेकोले सामान्य सेवा बिभागले उक्त प्रकृया रद्द गरी पुन नयां खरीद प्रकृया अघि बढेको छ । सो अनुसार सहभागी भएका ६ वटा कम्पनीले पेश गरेको आशयपत्रको Shortlisting का लागि अध्ययन हुदै गरेको छ ।
४६	१२५.	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले जलविद्युतसँग सम्बन्धित परियोजनामा विदेशी मुद्रामा कर्जा उपलब्ध गराउन र यस बैंकबाट स्वीकृति प्राप्त गरी विदेशी मुद्रामा जारी भएका विभिन्न उपकरणहरूमा समेत लगानी गर्न सक्ने व्यवस्था गरिने ।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	इ.प्रा.परिपत्र संख्या: ५६६ तथा ५६८ मिति २०६८/७/२० गतेको परिपत्रबाट नीतिगत व्यबस्था गरी कार्यान्वयन भै सकेको छ ।
४७	१२६.	राहदानी बापत पाउने सटही सुविधाको विद्यमान सीमालाई वृद्धि गरी एकपटकमा अधिकतम अमेरिकी डलर २,५०० सम्म र एक आर्थिक वर्षमा अधिकतम अमेरिकी डलर ५,००० सम्म गर्ने ।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	मिति २०६८/४/१० मा परिपत्र जारी गरिएको छ ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
४८	१२७.	परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी भारतबाट आयात गर्न सकिने वस्तुहरूको सूचीमा औचित्यताका आधारमा थप वस्तुहरू समावेश गर्दै लैजाने ।	आवश्यकतानुसार वस्तु थप गर्दै लैजाने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	इ.प्रा.परिपत्र संख्याः ५६५ मिति २०६८/५/१३ को परिपत्रबाट थप ३ बस्तु विदेशी विदेशी मुद्रामा भारतबाट निर्यात गर्न पाउने नीतिगत व्यबस्था गरी कार्यान्वयन भै सकेको छ ।
४९	१२८.	गैर-आवासीय नेपालीलाई परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा खाता खोल्न सक्ने व्यवस्था मिलाउने ।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	इ.प्रा.परिपत्र संख्याः ५६२ मिति २०६८/५/१ को परिपत्रबाट नीतिगत व्यबस्था गरी कार्यान्वयन भैसकेको छ ।
५०	१२९.	विदेशी मुद्रामा खाता खोल्ने सम्बन्धी विविध विषयमा सम-सामयिक परिमार्जन गर्ने ।	आवश्यक परिमार्जन गर्रा परिपत्र जारी गर्ने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	इ.प्रा.परिपत्र संख्याः ५६२ मिति २०६८/५/१ को परिपत्रबाट नीतिगत व्यबस्था गरी कार्यान्वयन भैसकेको छ ।
५१	१३०.	व्यक्ति, संघ-संस्था आदिले विदेशमा खाता खोल्ने र संचालन गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।	आवश्यक व्यवस्थासहित परिपत्र जारी गर्ने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	इ.प्रा.परिपत्र संख्याः ५६७ मिति २०६८/५/२८ को परिपत्रबाट नीतिगत व्यबस्था गरी कार्यान्वयन भैसकेको छ ।
५२	१३१.	वाणिज्य बैंकले निर्यातकर्ताको लागि जारी गर्ने अग्रिम भुक्तानी प्रमाणपत्रको म्याद ६/६ महिना गरी तीन वर्षसम्म नवीकरण गर्न सक्ने व्यवस्थामा परिवर्तन गरी सुरूमा १ वर्षको लागि जारी गर्ने र जतिसुकै अवधिको भए पनि सम्बन्धित बैंक/वित्तीय संस्थाबाटै नवीकरण हुने व्यवस्था गर्ने ।	परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	इ.प्रा.परिपत्र संख्याः ५६३ मिति २०६८/५/१ को परिपत्रबाट नीतिगत व्यबस्था गरी कार्यान्वयन भै सकेको । कुल संख्या १६० पुगेको छ ।
५३	१३२.	युसेन्स प्रतीतपत्र (Usance Letter of Credit) लगायत प्रतीतपत्र कारोवार सम्बन्धी व्यवस्थामा समसामयिक परिमार्जन गरिने ।	परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	युसान्स प्रतीतपत्र सम्वन्धी परिपत्रको ड्राफ्ट तैयार हुदै गरेको छ । सरोकारवालासंग Interaction गर्नुपर्ने देखिएकोले सो कार्य गर्न बांकी छ ।
५४	१३३.	नेपाली नागरिकले आफ्नो परिचय-पत्र सहित विदेशी मुद्रा प्राप्त भएको कारण र स्रोत उल्लेख गरी सटही गर्न ल्याएमा एकपटकमा अमेरिकी डलर १,०००/- वा सो बराबरसम्म हुने अन्य परिवर्त्य विदेशी मुद्रा यस बैंकबाट इजाजत प्राप्त निकायले सटही गरिदिन सक्ने व्यवस्था गर्ने ।	परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	इ.प्रा.परिपत्र संख्याः ५६१ मिति २०६८/४/१९ को परिपत्रबाट नीतिगत व्यबस्था गरी कार्यान्वयन भैसकेको छ ।
५५	१३३.	नेपाल-भुटानबीच हुने कार्ड कारोवारको हिसाव-मिलान भारतीय रूपैयाँमा समेत गर्न सकिने व्यवस्था गर्ने ।	परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	इ.प्रा.परिपत्र संख्याः ५६४ मिति २०६८/५/६ को परिपत्रबाट नीतिगत व्यबस्था गरी कार्यान्वयन भैसकेको छ ।

Appendix 2

Projection of Monetary Survey

(Rs. in million)

Monetary Aggregates	2010 Jul	2011 Jul (e)	2012 Jul (proj)	Change 2010/11 Amount		Change 2010/11 Percent	Change 2011/12 Amount		Change 2011/12 Percent
1. Foreign Assets, Net	**213,205.5**	**216,039.1**	**276,202.0**	**2,182.8**	1/	**1.0**	**40,000.6**	2/	**18.5**
1.1 Foreign Assets	275,204.1	278,883.8	346,728.9	3,679.7		1.3	67,845.1		24.3
1.2 Foreign Currency Deposits	51,281.3	52,336.4	58,309.2	1,055.1		2.1	5,972.8		11.4
1.3 Other Foreign Liabilities	10,717.2	10,508.2	12,217.7	-209.0		-2.0	1,709.5		16.3
2. Net Domestic Assets	**607,781.3**	**706,004.2**	**784,406.0**	**98,873.7**	1/	**16.3**	**98,564.1**	2/	**14.0**
2.1 Domestic Credit	796,598.2	912,690.6	1,033,765.2	116,092.4		14.6	121,074.6		13.3
a. Net Claims on Govt.	136,522.9	163,553.6	181,425.1	27,030.7		19.8	17,871.5		10.9
i. Claims on Govt.	136,522.9	163,553.6	181,425.1	27,030.7		19.8	17,871.5		10.9
ii. Govt. Deposits	0.0	0.0	0.0	0.0		0.0	0.0		0.0
b. Claims on Non-financial Govt. Ent.	5,876.1	6,347.7	7,428.9	471.6		8.0	1,081.2		17.0
c. Claims on Financial Institution	15,648.8	15,467.0	16,044.6	-181.8		-1.2	577.6		3.7
i. Government	2,596.9	5,427.0	4,510.2	2,830.1		109.0	-916.8		-16.9
ii. Non-government	13,051.9	10,039.9	11,534.4	-3,012.0		-23.1	1,494.5		14.9
d. Claims on Private Sector	638,550.4	727,322.4	828,866.6	88,772.0		13.9	101,544.2		14.0
2.2 Net Non-monetary Liabilities	188,816.9	206,686.4	249,359.2	17,218.7	1/	9.1	22,510.5	2/	10.9
3. Broad Money (M_2)	**820,986.8**	**922,043.3**	**1,060,608.2**	**101,056.5**		**12.3**	**138,564.9**		**15.0**
3.1 Money Supply (M_1)	212,097.1	223,074.6	252,241.0	10,977.5		5.2	29,166.4		13.1
a. Currency	*139,281.3*	*141,931.5*	*160,963.3*	*2,650.2*		*1.9*	*19,031.8*		*13.4*
b. Demand Deposits	*72,815.8*	*81,143.1*	*91,276.8*	*8,327.3*		*11.4*	*10,133.7*		*12.5*
3.2 Time Deposits	608,889.7	698,968.7	808,367.2	90,079.0		14.8	109,398.5		15.7
4. Broad Money Liquidity (M_3)	**872,268.1**	**974,379.7**	**1,118,917.4**	**102,111.6**		**11.7**	**144,537.7**		**14.8**

e = estimates, proj=projection

1/ Adjusting the exchange valuation gain of Rs 650.8 million

2/ Adjusting the exchange valuation gain of Rs 20162.3 million

Appendix 3
List of Goods Allowed to Import from India Against the Payment of Convertible Foreign Currencies

S.N.	Harmonic Code Number	Goods
1	As per section 13.01.02	Extracts
2	As per section 21.06.90.40	Soft Drink Concentrate
3	As per section 27.10.19.11	Furnace Oil
4	As per section 27.13.20	Bitumen
5	As per section 28	All industrial chemicals mentioned in this section (except chemicals used for the production of medicine for human being)
6	As per section 28.03	Carbon Black
7	As per section 29.01.10	L.L.P. (Light Liquid Paraffin)
8	As per section 29.02.20	Benzene / Toluene
9	As per section 29.05.11	Methanol
10	As per section 29.05.16.00	2-Ethyl Hexanol
11	As per section 29.05.31	Ethylene Glycol
12	As per section 29.05.44.00	Sorbitol
13	As per section 29.15.00	Methylene Salicylate
14	As per section 29.15.21.00	Acetic Acid
15	As per section 29.15.32	Vinyl Acetate Monomer
16	As per section 29.16.12	Buty Acraylate Monomer / 2 Etyl Hexyls Acrylate
17	As per section 29.17.34	Dibutyl Phthalate
18	As per section 29.17.35	Phthalic Anhydride
19	As per section 29.17.36	Terephthalic Acid
20	As per section 29.22	Oxygen Function Amino-Compounds
21	As per section 29.24	Carboxamide-Function Compounds
22	As per section 29.33	Heterocyclic compound
23	As per section 29.34	Nucleic Acids
24	As per section 29.41	Antibiotics
25	As per section 32.15	Printing Ink
26	As per section 33.02.90	Flavour (raw material used in toothpaste Odoriferous Substances and Perfume
27	As per section 34.02.90.10	LABSA (raw material used in detergent)
28	As per section 38.17.10	Mixed Alkyl benzenes
29	As per section 38.23.11.00	Stearic Acid
30	As per section 38.23.19	Palm Steearin DFA / Palm Karnel DFA
31	As per section 10 and 20 of 39.01	Polyethylene
32	As per section 39.02.10	Polypropylene
33	As per section 39.03.19.00	Polysterence
34	As per section 39.05.30	Polyvinyl Alcohol
35	As per section 39.07.60.00	Plastic Pet Chips / Pet Resin
36	As per section 39.11.90	PVC Resin
37	As per section 39.20	Polethelyne
38	As per section 39.20.20	Polypropylene Films/Noodle Strapper
39	As per section 39.20.59	Printed Laminated Web
40	As per section 39.20.59.00	Seasoning Wrapper

S.N.	Harmonic Code Number	Goods
41	As per section 40.01	Natural Rubber
42	As per section 40.02	Synthetic Rubber
43	As per section 48.01.00.00	News Print Paper
44	As per section 48.02.00	Papers
45	As per section 48.06.00	Papers
46	As per section 48.10	Paper
47	As per section 50.04	Silk Yarn
48	As per section 50.05	Silk Yarn
49	As per section 51.06	arn of Carded wool
50	As per section 51.07	Yarn of Combed wool
51	As per section 51.08	Yarn of fine animal hair
52	As per section 52.01	Cotton
53	As per section 52.05.11 to 52.05.14 and 52.06.11 to 52.06.14	Cotton Yarn
54	As per section 54.02.42	Partially Oriented Polyester Yarn (except Partially oriented polyester yarn as per section 54.02.42 and Synthetic Filament Yarn as per section 54.02.49)
55	As per section 54.02.49	Synthetic Filament Yarn
56	As per section 54.03, 55.9 and 55.10	Artificial Yarn (except hosiery)
57	As per section 55.01, 55.02 ,55.03, 55.04, 55.06 and 55.07	Artificial fiber (human made)
58	As per section 55.03.20	Polyester fiber
59	As per section 55.04.10	Viscose Rayon / Viscose Staple Fiber
60	As per section 59.02	Tyre Cord Fabric
61	As per section 70.10.90.00	Carboys, Bottles, Plasks, Jar, Pots.
62	As per section 72.03.10.00	Sponge Iron
63	As per section 72.04.49	M. S. Scrap
64	As per section 72.06	Iron Ingots
65	As per section 72.07	Mild Steel Billet
66	As per section 27.00, 36.00, 37.00, 38.00, 39.00, 51.00 and 52.00 of section 72.08.51 and 72.08.52	Hot Roll Sheet in Coil and not in Coil
67	As per section 15.00, 16.00, 17.00 and 18.00 of section 72.09	Cold Roll Sheet in Coil
68	As per section 72.10.12	Tin Plate
69	As per section 72.11.14.00	Hot Rolled Sheet in Coil
70	As per section 72.11.19.00	Hot Rolled Sheet in Coil
71	As per section 72.13.91.10	M.S. Wire Rod in Coil
72	As per section 72.17.20, 72.17.30 and 72.17.90 of section 72	Bead Wire (copper coated)
73	As per section 72.18.99	Steel Byume
74	As per section 72.19	Steel Plate
75	As per section 72.26.11	Silicon Steel
76	As per section 74.04	Aluminum Copper/Brass Scraps Re-Melted Ingots (as per the notice of Ministry of Environment and Science and Technology)
77	As per section 74.07.10.00	Copper Rods

S.N.	Harmonic Code Number	Goods
78	As per section 74.08.11.00	Copper Wire
79	As per section 76.01	Aluminum Ingot Billet
80	As per section 76.02.00	Aluminum Waste and (as per the notice of Ministry of Environment and Science and Technology, as mentioned on August 14, 2007)
81	As per section 76.04 and 76.05	Aluminum Rod in Coil
82	As per section 76.12.10.00	Tubes
83	As per section 79.01.11.00	Zinc
84	As per section 79.01.20	Zinc Alloy
85	As per section 83.09.10.00	Metal Crown Corks
86	As per section 84	All Machinery Equipment (except parts)
87	As per section 85.01 and 85.02	Electric Motor, Generating Set
88	As per section 85.04.90	Amorphous Matalcores
89	As per section 85.07.90.00	PP Battery Container & Battery Separator
90	As per section 85.29.90	TV PictureTube
91	As per section 85.40.11	Spare Parts for TV Receiver
92	Others, section not specified	Fabrics imported as raw materials by industries exporting readymade garment (under the provision of spending foreign exchange up to 50 percent of their export earnings)
	List of goods added, effective from April 17, 2007	
93	As per section 17.02.30	Dextrose Anhydrous I.P.
94	As per section 25.23.10.00	Clinker
95	As per section 27.10.19.16	M.T.O. (Mineral Turpentine Oil)
96	As per section 27.10.19.90	Petrosole
97	As per section 29.16	Unsaturated acyclin Monocarboxylic Acid
98	As per section 29.35	Sulphonamides: Sulphamethoxazole, Sulphafurazole, Sulphadiazine, Sulphadimidine, Sulphacetamide
99	As per section 29.35.11	Sulphamethoxazole
100	As per section 29.35.12	Sulphafurazole
101	As per section 29.35.13	Sulphadiazine
102	As per section 29.35.14	Sulphadimidine
103	As per section 29.35.15	Sulphacetamide Sulphamethoxy, Pyridarine, Sulphamethiazole, Sulphamoxole, Sulphamide
104	As per section 29.35.21	Sulphamethoxy, Pyridarine
105	As per section 29.35.22	Sulphamethiazole
106	As per section 29.35.23	Sulphamoxole
107	As per section 29.35.24	Sulphamide
108	As per section 29.42	Other Organic Compounds
109	As per section 32.12.90.00	Ziline, Light Solvent Neptha
110	As per section 33.02.10	Essence Flavor
111	As per section 96.02.00.00	Geltain Capsules
112	As per section 39.05.42.00	Penta Aerithritole
113	As per section 39.20	Polyester, Polythelyne, BOPP, Pvc, OPP, CPP sf Film
114	As per section 39.21.19	Printed Wrapper
115	As per section 39.23.90	Plastic Lolypop Stick
116	As per section 48.23.90 (76.07.20)	Chewing Gum Wrapper

S.N.	Harmonic Code Number	Goods
117	As per section 70.10.20	Stoppers, Lids and Other Closures
118	As per section 72.01.10.00	Pig Iron
119	As per section 72.11.23	CRCA Strips (76.20 MM)
120	As per section 76.07	Aluminum foils
121	As per section 79.01.12.00	Zinc
122	As per section 85.04.22.00	3000 KVA Transformer
	List of goods added, effective from November 13, 2007	
123	As per section 78.01.10.00	Pure/Refined Lead
124	As per section 78.01.91.00	Antimony Lead Alloy
	List of goods added, effective from April 3, 2009	
125	As per section 29.05.13.00	N. Butanol
126	As per section 29.05.14.00	ISO Butanol
127	As per section 72.16.22.00	Angle
128	As per section 72.16.40.00	Angle
129	As per section 72.16.50.00	Angle
130	As per section 72.06.91.00	Aluminium Circle
131	As per section 29.12.60.00	Parafarmaldehyde
132	As per section 29.33.61.00	Melamin
133	As per section 38.24.90.00	Alkyl Ester (Bio-Fuel)
134	As per section 15.20.00.00	Glycerol (Glycerin)
135		LP Gas (consumable energy)
	List of goods added, effective from 23 August 2009	
136	As per section 7403.11.00	Cathodes and Section of Cathodes
137	As per section 7601.10.40	Aluminum Wire Rod
	List of goods added, effective from 3 February 2011	
138	As per section 24.01	Unmanufactured Tobacco, Tobacco Refuse
139	As per section 24.03	Process Tobaco
140	As per section 2918.16.00	Calcium Gluconate
141	As per section 3505.10.00	White Dextrine
142	As per section7403.21.00	Copper Zink Base Alloys (Brass)
143	As per section7405.00.00	Master Alloys of Copper
144	As per section 7407.21.00	Of Copper Zink Base Alloys
145	As per section 7408.19.00	Copper wire of Refined Copper
146	As per section 7408.21.00	Zink Base Alloys (Brass)
147	As per section7409.11.00	In Coils
148	As per section 7409.19.00	Of Refined Copper-Other
149	As per section7409.29.00	Of Copper-Zinc Base Alloys (Brass)-Other
150	As per section7409.39.00	Of Copper-Tin Base Alloys (Bronze)-Other
151	As per section 7409.40.00	Nickel Silver
152	As per section 7411.10.00	Copper Tubes and Pipes (Of Refined Copper)
153	As per section 7411.21.00	Copper Tubes and Pipes (Copper-Zinc Base Alloys)
154	As per section 7411.22.00	Copper Tubes and Pipes (Nickel Silver)
155	As per section 7606.91.00	Rectangular (Including Square)
156	As per section 7608.10.00	Aluminium Tubes and Pipes (Not Alloyed)
157	As per section 7608.20.00	Aluminium Tubes and Pipes (Alloys)
	List of goods added, effective from	
158	**30 August 2011**	
159	As per section 2710.19.14	Transformer Oil
160	As per section 8544.11.10	Rectangular Enameled (Insulated) Copper Wire/ Strip
	As per section 8546.20.00	Ceramics Bushings (Electrical Insulator)

अनुसूची १

आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीतिमा उल्लेखित नीतिगत व्यवस्थाहरूको प्रगति विवरण

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
१	६८.	वार्षिक औसत मूल्य वृद्धिदर ७ प्रतिशतमा राख्ने ।	निरन्तर अनुगमन तथा विश्लेषण गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग	पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य समायोजन गरिएकोले मुद्रास्फीति ८.० प्रतिशत रहने संशोधित अनुमान छ।
२	६९.	६ महिनाको आयात धान्ने विदेशी विनिमय संचिति कायम गर्ने र रू. ५ अर्बको हाराहारीमा शोधनान्तर बचत हासिल गर्ने ।	निरन्तर अनुगमन तथा विश्लेषण गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग	शोधनान्तर बचत रु. ४० अर्ब रहने संशोधित अनुमान छ।
३	७०.	५ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सहज हुने गरी आवश्यक मौद्रिक व्यवस्थापन गर्ने ।	निरन्तर अनुगमन तथा विश्लेषण गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग	आर्थिक वृद्धिदर ५ प्रतिशत रहने छ।
४	७१.	विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर १२.५ प्रतिशत रहने ।	निरन्तर अनुगमन तथा विश्लेषण गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग	विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर १५ प्रतिशत रहने छ।
५	७२.	कुल आन्तरिक कर्जा १३.७ प्रतिशतले, सरकारतर्फ प्रवाह हुने कर्जा १२.१ प्रतिशतल र बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाह हुने कर्जा १४.० प्रतिशतले वृद्धि हुने ।	निरन्तर अनुगमन तथा विश्लेषण गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग	कुल आन्तरिक कर्जा १३.३ प्रतिशत, बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाह हुने कर्जा १४.० प्रतिशत र सरकारतर्फ प्रवाह हुने कर्जा १०.९ प्रतिशत रहने संशोधित अनुमान रहेको छ।
६	७३.	बैंक तथा वित्तीयसंस्थाहरूको कुल निक्षेप परिचालन १३ प्रतिशतले वृद्धि हुने ।	निरन्तर अनुगमन तथा विश्लेषण गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग	बैंक तथा वित्तीयसंस्थाहरूको कुल निक्षेप परिचालन १५.० प्रतिशतले बढ्ने संशोधित अनुमान रहेको छ।
७	७४.	मौद्रिक नीतिको प्रमुख उपकरणको रूपमा खुला बजार कारोबारलाई निरन्तरता दिइने ।	तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचना तयार गर्ने र दैनिक रूपमा तरलता अनुगमन गर्ने ।	अनुसन्धान विभाग/बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग।	निरन्तरता दिइएको छ।
८	७६.	अनिवार्य नगद अनुपात ०.५ प्रतिशत विन्दुले कटौती गरी ५.० प्रतिशत कायम गर्ने ।	परिपत्र जारी गर्ने र अनुगमन गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग।	अनिवार्य नगद अनुपात ५.० प्रतिशत कायम गर्ने गरी मिति २०६८।०४।१२ मा निर्देशन जारी गरिएको र सोही अनुसार अनुगमन भइरहेको छ।
९	८०.	अल्पकालीन तरलता व्यवस्थापन सम्बन्धी पुनरकर्जा सुविधालाई क्रमशः परिमार्जन गर्दै लगिने ।	परिपत्र जारी गर्ने र अनुगमन गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग।	बैंकिङ्ग तथा वित्तीय क्षेत्रको तरलता स्थितिमा सुधार देखिएको हुँदा मिति २०६८।८।२ देखि लागु हुने गरी यस्तो पुनरकर्जा सुविधा खारेज गरिएको छ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
१०	८३.	लघुवित्त संस्थाहरूको लागि नियामक निकायको रूपमा लघुवित्त प्राधिकरण स्थापना गर्ने एवं एउटा स्वायत्त लघुवित्त कोषको स्थापना गर्ने कार्य अगाडि बढाउने ।	आवश्यक कामकारवाही अघि बढाउने ।	लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग ।	यस विभागद्धारा संचालित ग्रामीण स्वावलम्बन कोषलाई समेत राष्ट्रिय लघुवित्त विकास कोषको रुपमा एक छुट्टै निकाय स्थापना गर्ने सम्बन्धमा राष्ट्रिय लघुवित्त विकास कोष ऐनको मस्यौदा तयार गरी नेपाल सरकार, अर्थमन्त्रालयमा पठाईएकोमा मन्त्रालयबाट सो मस्यौदा मन्त्रिपरिषद समक्ष पेश भएको र मन्त्रिपरिषदबाट उक्त मस्यौदा आवश्यक पुनरावलोकनका लागि कानून तथा न्याय मन्त्रालयमा पठाइएको । नेपाल सरकार, कानून तथा न्याय मन्त्रालयको अनुरोधमा यस बैंकबाट मस्यौदा उपर थप छलफल गरी अन्तिम रुप दिने कार्य समेत भइसकेको छ ।
११	८४.	सुदूर पश्चिम तथा मध्य-पश्चिमका पहाडी क्षेत्रमा वित्तीय सेवाको पहुँच अत्यन्तै कमजोर रहेको सन्दर्भमा एक अध्ययन गरी प्राप्त सुझावहरू कार्यान्वयन गर्ने र वित्तीय साक्षरता न्यून रहेबाट वित्तीय सेवा प्रवाह प्रभावकारी हुन नसकेकोले यसका लागि राष्ट्रिय रणनीति तयार गरिने ।	आवश्यक अध्ययन तथा कामकारवाही अघि बढाउने ।	लघु वित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग ।	सुदूर पश्चिम तथा मध्य पश्चिमका पहाडी क्षेत्रमा वित्तीय सेवाको पहुंच अत्यन्तै कमजोर रहेको सन्दर्भमा त्यस क्षेत्रमा वित्तीय सेवाको पहुंचको स्थितिका बारेमा अध्ययन गर्ने सिलसिलामा हाल उक्त क्षेत्रमा सो सम्बन्धी सर्वेक्षणको काम भइरहेको छ ।
१२	८५.	वित्तीय सेवाको पहुँच कम भएका तोकिएका ९ जिल्लामा “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाले शाखा खोली वित्तीय सेवाको कार्यक्रम संचालन गरेमा शाखा संचालनका लागि रू. १५ लाखसम्म निश्चित समयका लागि शून्य ब्याजदरमा सापटी उपलब्ध गराइने ।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी नीतिगत व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र लघु वित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग ।	मिति २०६८।०४।१२ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।
१३	८६.	वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीले अनिवार्य रूपमा विपन्न वर्गमा कर्जा लगानी गर्नुपर्ने अनुपातलाई क्रमश ३.५ प्रतिशत, ३.० प्रतिशत र २.५ प्रतिशत पुऱ्याउने र यो अनुपातलाई आगामी ३ वर्षसम्म क्रमशः ०.५ प्रतिशत विन्दुका दरले वृद्धि गर्दै लैजाने ।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी नीतिगत व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/ वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।	मिति २०६८।०४।१२ को परिपत्रबाट इजाजतपत्रप्राप्त क, ख र ग वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नु पर्ने कर्जाको अनुपात ०.५ प्रतिशतले वृद्धि गरिएकोमा मिति २०६८।६।४ को निर्देशनबाट उक्त व्यवस्था बमोजिम चालू आर्थिक वर्षमा वृद्धि गर्नुपर्ने ०.५ प्रतिशत मध्ये ०.२५ प्रतिशत २०६८ पौष र ०.२५ प्रतिशत २०६९ आषाढसम्ममा वृद्धि गरी तोकिएको अनुपात पुऱ्याउन निर्देशन जारी गरिएको छ ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
१४	८८.	माध्यमिक तथा उच्च माध्यमिक तह सरहको प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा अध्ययनको लागि विपन्न परिवारका युवाहरूलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट बिना धितोमा प्रवाह हुने रू. २ लाखसम्मको कर्जालाई विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गरिने व्यवस्थालाई यथावत राखी यस्तो कर्जाको सुरक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी नीतिगत व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/ लघु वित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग ।	मिति २०६८।०८।१९ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।
१५	९१.	तोकिएको मापदण्ड पूरा गरेका ग्रामीण क्षेत्रमा संचालित सामुदायिक अस्पताललाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट प्रत्यक्ष रूपमा प्रवाह हुने रू. १ करोडसम्मको कर्जालाई समेत विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गरिने व्यवस्था मिलाइने ।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी नीतिगत व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/ लघु वित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग ।	मिति २०६८।०४।१२ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।
१६	९४.	वित्तीय सेवाको पहुँच कम भएका क्षेत्रहरूलाई प्राथमिकता दिई दोहोरपना (Duplication) नहुने गरी “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूलाई इजाजत दिने व्यवस्था मिलाइने ।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी नीतिगत व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	विभिन्न विभागहरुका प्रतिनिधिहरु सम्मिलित कार्यदल गठन भई अध्ययन भइरहेको छ ।
१७	९६.	वित्तीय सेवाको पहुँच नपुगेका २२ दुर्गम जिल्लामा शाखा खोलेमा यस बैंकबाट निर्व्याजी सापटी उपलब्ध गराउने व्यवस्था रहेकोमा दुर्गम जिल्लाको परिभाषाबाट मात्र लाभ लिने प्रवृत्ति नबढोस् भनी नीतिगत व्यवस्थामा आवश्यक परिमार्जन गरिने तथा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको उपस्थिति न्यून रहेका तोकिएका ३० जिल्लाहरूमा वित्त कम्पनीले शाखा खोल्न चाहेमा अतिरिक्त पूँजी नचाहिने व्यवस्था गरिने ।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी नीतिगत व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	शून्य ब्याजदरमा ऋण उपलब्ध गराउने सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थाको परिमार्जन र वित्त कम्पनीलाई तोकिएका ३० जिल्लाहरुमा शाखा खोल्दा अतिरिक्त पूँजीको व्यवस्था गर्न नपर्ने गरी मिति २०६८।०८।१९ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
१८	९७.	निक्षेप सुरक्षण गर्ने व्यवस्थालाई वाणिज्य बैंकमा पनि लागू गरिनुका साथै निक्षेप सुरक्षण रकमको सीमा क्रमशः बढाउँदै लगिने ।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी नीतिगत व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	मिति २०६८।०४।१२ मा परिपत्र जारी गरी रु. दुइ लाख सम्मको प्राकृतिक व्यक्तिको नाममा रहेको बचत तथा मुद्दती खातामा रहेको निक्षेप सुरक्षण गर्ने व्यवस्थालाई वाणिज्य बैंकमा समेत लागू गरिएको । साथै, निक्षेप सुरक्षण सीमालाई क्रमशः ५ लाख पुऱ्याउन समेत मिति २०६८।०६।०३ मा निर्देशन जारी गरिएको छ ।

क.स.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
२९	९८.	आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा प्रारम्भिक कार्य शुरु गरिएको ग्रामीण कर्जा सर्वेक्षण कार्यलाई आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा अघि बढाइने ।	आवश्यक कामकारवाही अघि बढाउने ।	लघु वित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग ।	एसियाली विकास बैंकको सहयोगमा Improving access to financial sector development program अन्तगतको Project Preparatory technical assistance (PPTA) मार्फत वित्तीय सेवा पहुंच सम्बन्धि आधारभुत सर्वेक्षणको कार्य शुरु भैसकेको र आगामी दुई महिना भित्र त्यस अध्ययनको प्रारम्भिक प्रतिवेदन प्राप्त हुने लक्ष्य रहेको छ ।
३०	९९.	वित्तीय क्षेत्र सुधार अर्न्तगतका कार्यक्रमहरूलाई कार्यान्वयन गर्दै लैजाने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	विश्व बैंकको ऋण/अनुदान सहयोगमा संचालित वित्तीय क्षेत्र सुधार परियोजनाको अवधि मिति ३१ डिसेम्बर २०११ मा समाप्त भएको सन्दर्भमा वित्तीय क्षेत्र सुधार सम्बन्धी थप कामकारवाहीलाई भिन्न रुपमा संचालन गर्ने सम्बन्धमा विश्व बैंकसंग छलफल भैरहेको छ ।
३१	१००.	वासेल द्वितीय (BASEL II) को कार्यान्वयनलाई थप प्रभावकारी बनाइनुका साथै आन्तरिक पूँजी पर्याप्तता मूल्याँकन प्रकृया (Internal Capital Adequacy Assessment Process - ICAAP) सम्बन्धी निर्देशिका तयार गरी लागू गरिने ।	नियमित अनुगमनका साथै थप कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/ वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।	बैंक सुपरिवेक्षण विभागबाट आवश्यक कामकारवाही भइरहेको छ । साथै निर्देशिका तयार गर्न आवश्यक गृहकार्य भैरहेको छ ।
३२	१०१.	कर्जाको गुणस्तर उच्च राख्न यसको अनुगमनलाई प्रभावकारी तुल्याउन सुपरिवेक्षणको जोड कर्जाको गुणस्तरतर्फ उन्मुख हुने व्यवस्था गरिने र प्रत्येक आर्थिक वर्षभित्रमा सबै वित्तीय संस्थाहरूको स्थलगत निरीक्षण सम्पन्न गर्ने गरी प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिने । यसका लागि सुपरिवेक्षकीय विभागहरूको थप सुदृढीकरण गरिने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।	(क) बैक सुपरिवेक्षण विभागमा रहने सुपरिवेक्षण सल्लाहकारको सहयोगमा On-site Surpervision Manual पुनरावलोकन गरिने छ । (ख) कर्जा सापटको वर्गीकरण सम्बन्धमा नियमन विभागबाट गरि निर्देशन पुनरावलोकन गरिने छ ।
३३	१०२.	जोखिममा आधारित (Risk based) सुपरिवेक्षणलाई थप प्रभावकारी बनाउन विद्यमान विनियमावलीमा आवश्यक सुधार गरिनुरका साथै सुपरिवेक्षकीय क्षमता अभिवृद्धिका लागि जनशक्ति व्यवस्थापन तथा विभागीय पुनरसंरचनाको कार्य गरिने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग /जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग ।	सुपरिवेक्षण विनियमावलीको संसोधन मस्यौदा तयार भइसकेकोछ ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
२४	१०३.	प्रभावकारी सुपरिवेक्षणको लागि यस बैंक र बैंक तथा वित्तीय संस्थाबीच प्रवाह हुने सूचना एवम् तथ्याङ्कलाई छिटो-छरितो, भरपर्दो र यथार्थपरक बनाउन सूचना प्रणालीको यान्त्रिकीकरणमा विशेष जोड दिइने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग/अनुसंधान विभाग /सूचना प्रविधि विभाग ।	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा सूचना प्रविधिको व्यापक प्रयोग भइरहेको सन्दर्भमा ती संस्थाहरुमा सूचना प्रविधिमा आधारित वित्तीय कारोबारको सुपरिवेक्षण कार्यलाई सहज बनाउने उद्देश्यले सूचना प्रविधि प्रयोग सम्बन्धि निर्देशिका तयार गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको नियमन गर्ने व्यवस्थाका लागि सूचना प्रविधि प्रयोग सम्बन्धि निर्देशिका र सूचना प्रविधि नीति कार्यदल गठन गरी आवश्यक अध्ययन तथा छलफल गरी कामकारवाही अगाडि बढिरहेको छ ।
२५	१०४.	जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण पद्धतिलाई थप प्रभावकारी बनाउन निरीक्षणको विद्यमान संयन्त्रमा पुनरावलोकन एवं परिमार्जन गर्ने, Early Warning System लाई अझै बढी प्रभावकारी बनाउँदै लगिने, Contingency Plan तयार गरिने र यस अन्तर्गत Crisis Management का चरणबद्ध कार्यहरू निर्धारण गरी सो सहितको Bank Resolution Framework तयार गरिने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।	बैंक सुपरिवेक्षण सल्लाहकारको ToR मा उल्लेख भए अनुसार सल्लाहकारको सहयोग लिई गरिने छ । सो सम्वन्धमा सल्लाहकारवाट कार्ययोजना पेश भएको छ ।
२६	१०५.	बैंकहरू स्वयंले आफ्नो दवाव परीक्षण गर्न सक्ने गरी आवश्यक मार्गदर्शन जारी गरिनुका साथै तरलता व्यवस्थापनको लागि Forward Looking Analysis क्षमतालाई सहयोग पुऱ्याउन Institution-wise Liquidity Monitoring Framework तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने ।	मार्गदर्शन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।	(क) Liquidity Monitoring Framework लागू भइसकेकोछ । (ख) दवाव परीक्षण (Stress Testing) मार्गदर्शन तयार गरी लागू गरिसकिएको छ ।
२७	१०६.	शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ को कार्यान्वयन एवं अनुगमनको प्रक्रियालाई थप प्रभावकारी बनाउँदै लगिने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।	शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ को कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गरिएको छ ।

२८	१०७.	वित्तीय सेवाको पहुँच कम रहेको ग्रामीण क्षेत्रमा वत्तीय संस्था संस्थापना गर्न प्राथमिकता दिन छनौटपूर्ण इजाजतपत्र सम्बन्धी नीति अख्तियार गरिने ।	आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	इजाजतपत्र सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था पुनरावलोकन गर्ने सम्बन्धमा अध्ययन भइरहेको छ ।
२९	१०८.	इजाजतपत्रको प्रक्रियामा संस्थापकहरू परिवर्तन गर्ने र शेयर पूँजी स्वामित्व संरचना परिवर्तन गर्ने प्रवृत्ति बढ्दै गएबाट वास्तविक लगानीकर्ताहरूबाट संस्था प्रवर्द्धन हुने वातावरण मिलाउन विद्यमान नीतिगत व्यवस्थामा समयसापेक्ष पुनरावलोकन गरिने ।	आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	इजाजतपत्र सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था पुनरावलोकन गर्ने क्रममा यस सम्बन्धमा समेत अध्ययन भइरहेको छ ।
३०	१०९.	नयाँ स्थापना हुने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संस्थापक शेयरधनीको योग्यता मूल्याङ्कन गर्ने प्रणालीमा आवश्यक सुधार गरिने ।	आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	इजाजतपत्र सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था पुनरावलोकन गर्ने क्रममा यस सम्बन्धमा समेत अध्ययन भइरहेको छ ।
३१	११०.	गाभ्ने तथा गाभिने कार्यलाई प्रोत्साहित गरी संस्थागत सुशासन, स्वच्छ प्रतिस्पर्धा र वित्तीय सुदृढीकरणमार्फत् वित्तीय स्थायित्वलाई प्रभावकारी बनाउने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	बैक तथा वित्तीय संस्थाहरु गाभ्ने/गाभिने सम्बन्धी कामकारवाहीलाई छिटो छरितो ढंगले अगाडि बढाउन नियमन विभागमा एउटा छुटटै इकाई गठन गरिएको छ। उक्त इकाईले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु गाभ्न/गाभिन सहजकर्ता एवं समन्वयकर्ताको रुपमा कार्य गर्दै आएको छ। साथै, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुका उच्च व्यवस्थापन र संचालक समितिका सदस्यहरुलाई बोलाई गाभ्न/गाभिन परामर्श दिने एवं प्रोत्साहित गर्ने कार्य भइरहेको छ। यस बैंकबाट गाभ्ने गाभिने सम्बन्धी विनियमावली , २०६८ जारी भए पश्चात ६ जोडी संस्थाहरुलाई गाभ्न गाभिन सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरि सकिएको र अन्य दुई जोडी संस्थाहरुको निवेदन प्राप्त भएको छ।
३२	१११.	वित्तीय अनुशासन प्रवर्द्धनका लागि संस्थागत सुशासन, निर्देशनको पालना तथा संस्था अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्थालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिने र संचालकले आफू वा आफ्नो परिवारका सदस्य तथा आफ्नो वा आफ्नो परिवारको स्वामित्व वा नियन्त्रणमा रहेको फर्म-कम्पनीको नाममा विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट लिएको कर्जा सम्बन्धी स्वघोषणा विवरण अद्यावधिक गरी राख्ने व्यवस्था मिलाइने ।	परिपत्र जारी गर्ने र नियमित अनुगमन गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।	मिति २०६८।०९।०७ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

क.स.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
३३	११२.	पूँजीगत खर्च र अन्य मसलन्द खर्चमा पारदर्शिता र मितव्ययिता अपनाएको छ/छैन भनी लङ्ग फर्म अडिट प्रतिवेदनमा उल्लेख गरी वाह्य लेखापरीक्षकबाट तयार गरिने प्रतिवेदनमा समेत उल्लेख गर्ने व्यवस्थालाई थप सुदृढ गरिने ।	आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गर्ने र नियमित अनुगमन गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।	सम्बन्धित विषयको अध्ययनका लागि सुपरीवेक्षण विभागहरुका प्रतिनिधिहरु सम्मिलित कार्यदलबाट प्रतिवेदन पेश भई सो उपर थप अध्ययन भइरहेको छ ।
३४	११३.	बहु-बैंकिङ्ग कारोवारबाट कर्जाको जोखिम बढ्न नदिन आवश्यक व्यवस्था गरिने ।	नीतिगत व्यवस्था गर्ने र नियमित अनुगमन गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।	यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “घ” वर्गका लघु वित्त विकास बैंक, अनुमतिपत्रप्राप्त सीमित बैंकिङ्ग कारोवार गर्ने सहकारी संस्था तथा वित्तीय मध्यस्थताको कार्य गर्ने गैर सरकारी संस्थाहरुले कुनै व्यक्ति/समूह सदस्य/समुहलाई रु.३० हजार भन्दा बढी कर्जा प्रदान गर्दा सम्बन्धित शाखा कार्यालयको कार्यक्षेत्र भित्र पर्ने यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “घ” वर्गका लघु वित्त विकास बैंक, सीमित बैंकिङ्ग कारोवार गर्ने सहकारी संस्था तथा वित्तीय मध्यस्थताको कार्य गर्ने गैर सरकारी संस्थाहरुबाट ग्राहकको कर्जा सम्बन्धी सूचना लिनु/दिनु पर्ने नीतिगत व्यवस्था गरिएको । अन्य वर्गका वित्तीय संस्थाको हकमा बहु-बैंकिङ्ग कारोवारबाट कर्जाको जोखिम बढ्न नदिन आवश्यक व्यवस्था गर्न अध्ययन भइरहेको छ ।
३५	११४.	ऋण असुली न्यायाधिकरण तथा कर्जा सूचना केन्द्र लि. को सुदृढीकरण गर्ने कार्यलाई कार्यान्वयन गर्दै लगिने र निष्कृय कर्जामा सुधार ल्याउन निजी क्षेत्रको सहभागितामा सम्पत्ति व्यवस्थापन कम्पनी स्थापना गर्न प्रोत्साहन गरिने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	वित्तीय क्षेत्र सुधार परियोजनाको अवधि मिति ३१ डिसेम्बर, २०११ सम्म मात्र रहेको हुँदा थप कारवाही अगाडि बढेको छैन । सम्पत्ति व्यवस्थापन कम्पनी स्थापनाको हकमा सरोकारवालासंग छलफल भैरहेको छ ।
३६	११५.	रू. १ करोड वा सो भन्दा बढी कर्जा लिई नियतवश ऋण नतिर्ने ऋणीहरू उपरको कारवाहीलाई थप प्रभावकारी बनाइनुका साथै तोकिएको क्षेत्रमा लगानी नगरेर अन्य क्षेत्रमा लगानी गर्ने एवम् कर्जा लिनका लागि व्यवसाय दर्ता गर्ने र त्यसका आधारमा कर्जा लिई नियतवस ऋण नतिर्ने ऋणीहरूलाई समेत नेपाल सरकारसँग आवश्यक समन्वय गरी कानूनको दायरामा ल्याउन आवश्यक व्यवस्था गरिने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।	कारवाहीको कार्यविधिको मस्यौदा तयार भई संचालक समितिमा पेश हुने प्रक्रियामा रहेको छ ।

क्र.स.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
३७	११६.	जलविद्युत उत्पादन परियोजनामा कर्जा प्रवाह वढाउन पुनरकर्जा सम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थामा आवश्यक पुनरावलोकन गरिने।	नीतिगत व्यवस्थामा पुनरावलोकन गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग।	जलविद्युत उत्पादन परियोजनामा कर्जा प्रबाह बढाउन मिति २०६८।०८।१९ को परिपत्रबाट यस क्षेत्रमा प्रबाह भएको कर्जा लगानीमा ६.५ प्रतिशत व्याजदरमा पुनर्कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएको छ।
३८	११७.	व्यक्तिगत अधिविकर्ष कर्जालाई सीमावद्ध तथा नियमित एवं नियन्त्रित गर्न आवश्यक व्यवस्था गरिने।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी नीतिगत व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याउने।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग।	सम्बन्धित विषयको अध्ययनका लागि सुपरीवेक्षण विभागहरुका प्रतिनिधिहरु सम्मिलित कार्यदलबाट प्रतिवेदन पेश भई सो उपर थप अध्ययन भइरहेको छ।
३९	११८.	उत्पादनशील क्षेत्रमा औसत कर्जा Industry Average को २० प्रतिशत पुऱ्याउनुपर्ने गरी पेश गरेको कार्ययोजनालाई प्रभावकारी रूपमा अनुगमन गरिने।	नियमित अनुगमन गर्ने।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग/बैंक सुपरिवेक्षण विभाग/वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग।	मिति २०६८।०४।१२ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ।
४०	११९.	नेपाल धितोपत्र बोर्डसँग आवश्यक समन्वयमार्फत म्यूचुअल फण्ड कारोवार गर्न वाणिज्य बैंकहरूलाई प्रोत्साहन गरिने।	समन्वयकर्ता र सहजकर्ताको कार्य गर्ने।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग।	बाणिज्य बैंकहरुले सामूहिक लगानी कोष संचालन गर्न सक्ने गरी २०६७।१२।०९ मा निर्देशन जारी गरिएको र सोही बमोजिम कोष संचालन गर्न इच्छुक वाणिज्य बैंकहरुलाई प्रबन्धपत्र संशोधनको माध्यमबाट स्वीकृति प्रदान गरिएको छ।
४१	१२०.	सुरक्षित कारोबार दर्ताको लागि छुट्टै कार्यालयको स्थापना गर्न नेपाल सरकारलाई आवश्यक सहयोग पुऱ्याउने।	नेपाल सरकारसंग आवश्यक समन्वय गर्ने।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग।	वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत सुरक्षित कारोवार दर्तालाई यान्त्रीकीकरण गर्ने कार्य प्रारम्भ भएकोमा उक्त परियोजनाको अवधि समाप्त भएकोले सो कार्य अगाडि बढ्न सकेको छैन। यस सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई आवश्यक सहयोग पुर्‍याउन निरन्तर सम्पर्कमा रहिएको छ।
४२	१२१.	नोट नष्ट गर्ने कार्यलाई वातावरण मैत्री बनाउन Currency Verification and Processing System (CVPS) तथा Shredding and Briquetting System (SBS) लागू गर्ने कार्यलाई अघि बढाउने।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने।	मुद्रा व्यवस्थापन विभाग।	आधुनिक केन्द्रीय बैंकको अवधारणा स्वरुप मुद्रा व्यवस्थापन विभागलाई पनि आधुनिकीकरण गर्दै लग्नको लागि साविक रुपमा गर्दै आएको नोटमा प्वाल पारी Furnace House मा जलाएर नष्ट गर्ने कार्यलाई क्रमशः हटाउँदै लागि भुत्रो नोट नष्ट गर्ने कार्यलाई वातावरण मैत्री प्रकृया बनाउन Currency Varification and Processing System (CVPS) तथा Shredding and Briquetting System (SBS) लागू गर्ने कार्यलाई अघि बढाउने प्रक्रियामा रहेको छ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
४३	१२२.	नोटकोष कारोवार प्रक्रियालाई आधुनिकीकरण गर्दै यो सुविधालाई विस्तार गर्दै लगिने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	मुद्रा व्यवस्थापन विभाग ।	तोडा चलान सम्बन्धी कार्यलाई सरल तुल्याउन काज सम्बन्धी व्यवस्था पुनरावलोकन भैसकेको र नेपाल राष्ट्र बैंकमा GL Software System सुचारु भएसँगै नोटकोष कारोबार प्रक्रियालाई आधुनिकीकरण प्रक्रियामा लग्ने व्यवस्था भैरहेको छ ।
४४	१२३.	आर्थिक वर्ष २०६८/६९ भित्रमा विस्तृत मौद्रिक सर्वेक्षण सार्वजनिक जानकारीको लागि नियमितरूपमा प्रकाशनमा ल्याउने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	अनुसंधान विभाग ।	विस्तृत मौद्रिक सर्वेक्षण प्रकाशन गर्न थालिएको छ ।
४५	१२४.	तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन तथा प्रतिवेदन तयारी सम्बन्धी कार्यलाई छिटोछरितो र भरपर्दो बनाउन नयाँ Software खरिद/विकास गरी Online प्रणाली मार्फत एकीकृत रूपमा वित्तीय तथ्याङ्क संकलन गर्ने कार्यको थालनी गरिने ।	आवश्यक कामकारवाही अगाडि बढाउने ।	सूचना प्रविधि विभाग ।	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुवाट विभिन्न विभागहरुलाई आवश्यक पर्ने तथ्यांङ्कहरु Internet को माध्यमवाट online प्राप्त गरी Data Dissemination को कार्यलाई सरलीकरण गर्न Online Data Collection and Dissemination system Software खरीद गर्ने क्रममा विभिन्न फर्म/कम्पनीहरुले पेश गरेका आशय पत्र अनुसार ती फर्म/कम्पनीहरुलाई Short Listing गरी Proposal माग गरिएकोमा ती फर्म/कम्पनीहरुबाट प्राप्त Technical Proposal मूल्यांकन गर्दा कुनै पनि Proposal ले न्युनतम अंक प्राप्त गर्न नसकेकोले सामान्य सेवा बिभागले उक्त प्रकृया रद्द गरी पुन नयां खरीद प्रकृया अघि बढेको छ । सो अनुसार सहभागी भएका ६ वटा कम्पनीले पेश गरेको आशयपत्रको Shortlisting का लागि अध्ययन हुदै गरेको छ ।
४६	१२५.	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले जलविद्युतसँग सम्बन्धित परियोजनामा विदेशी मुद्रामा कर्जा उपलब्ध गराउन र यस बैंकबाट स्वीकृति प्राप्त गरी विदेशी मुद्रामा जारी भएका विभिन्न उपकरणहरूमा समेत लगानी गर्न सक्ने व्यवस्था गरिने ।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	इ.प्रा.परिपत्र संख्याः ५६६ तथा ५६८ मिति २०६८/७/२० गतेको परिपत्रबाट नीतिगत व्यबस्था गरी कार्यान्वयन भै सकेको छ ।
४७	१२६.	राहदानी बापत पाउने सटही सुविधाको विद्यमान सीमालाई वृद्धि गरी एकपटकमा अधिकतम अमेरिकी डलर २,५०० सम्म र एक आर्थिक वर्षमा अधिकतम अमेरिकी डलर ५,००० सम्म गर्ने ।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	मिति २०६८/४/१० मा परिपत्र जारी गरिएको छ ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रमहरू	कार्य विवरण	जिम्मेवार विभाग	कार्यान्वयन स्थिति
४८	१२७.	परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी भारतबाट आयात गर्न सकिने वस्तुहरूको सूचीमा औचित्यताका आधारमा थप वस्तुहरू समावेश गर्दै लैजाने ।	आवश्यकतानुसार वस्तु थप गर्दै लैजाने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	इ.प्रा.परिपत्र संख्याः ५६५ मिति २०६८/५/१३ को परिपत्रबाट थप ३ बस्तु विदेशी विदेशी मुद्रामा भारतबाट निर्यात गर्न पाउने नीतिगत व्यबस्था गरी कार्यान्वयन भै सकेको छ ।
४९	१२८.	गैर-आवासीय नेपालीलाई परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा खाता खोल्न सक्ने व्यवस्था मिलाउने ।	आवश्यक परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	इ.प्रा.परिपत्र संख्याः ५६२ मिति २०६८/५/१ को परिपत्रबाट नीतिगत व्यबस्था गरी कार्यान्वयन भैसकेको छ ।
५०	१२९.	विदेशी मुद्रामा खाता खोल्ने सम्बन्धी विविध विषयमा सम-सामयिक परिमार्जन गर्ने ।	आवश्यक परिमार्जन गर्रा परिपत्र जारी गर्ने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	इ.प्रा.परिपत्र संख्याः ५६२ मिति २०६८/५/१ को परिपत्रबाट नीतिगत व्यबस्था गरी कार्यान्वयन भैसकेको छ ।
५१	१३०.	व्यक्ति, संघ-संस्था आदिले विदेशमा खाता खोल्ने र संचालन गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।	आवश्यक व्यवस्थासहित परिपत्र जारी गर्ने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	इ.प्रा.परिपत्र संख्याः ५६७ मिति २०६८/५/२८ को परिपत्रबाट नीतिगत व्यबस्था गरी कार्यान्वयन भैसकेको छ ।
५२	१३१.	वाणिज्य बैंकले निर्यातकर्ताको लागि जारी गर्ने अग्रिम भुक्तानी प्रमाणपत्रको म्याद ६/६ महिना गरी तीन वर्षसम्म नवीकरण गर्न सक्ने व्यवस्थामा परिवर्तन गरी सुरूमा १ वर्षको लागि जारी गर्ने र जतिसुकै अवधिको भए पनि सम्बन्धित बैंक/वित्तीय संस्थाबाटै नवीकरण हुने व्यवस्था गर्ने ।	परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	इ.प्रा.परिपत्र संख्याः ५६३ मिति २०६८/५/१ को परिपत्रबाट नीतिगत व्यबस्था गरी कार्यान्वयन भै सकेको । कुल संख्या १६० पुगेको छ ।
५३	१३२.	युसेन्स प्रतीतपत्र (Usance Letter of Credit) लगायत प्रतीतपत्र कारोवार सम्बन्धी व्यवस्थामा समसामयिक परिमार्जन गरिने ।	परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	युसान्स प्रतीतपत्र सम्वन्धी परिपत्रको ड्राफ्ट तैयार हुदै गरेको छ । सरोकारवालासंग Interaction गर्नुपर्ने देखिएकोले सो कार्य गर्न बांकी छ ।
५४	१३३.	नेपाली नागरिकले आफ्नो परिचय-पत्र सहित विदेशी मुद्रा प्राप्त भएको कारण र स्रोत उल्लेख गरी सटही गर्न ल्याएमा एकपटकमा अमेरिकी डलर १,०००।- वा सो बराबरसम्म हुने अन्य परिवर्त्य विदेशी मुद्रा यस बैंकबाट इजाजत प्राप्त निकायले सटही गरिदिन सक्ने व्यवस्था गर्ने ।	परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	इ.प्रा.परिपत्र संख्याः ५६१ मिति २०६८/४/१९ को परिपत्रबाट नीतिगत व्यबस्था गरी कार्यान्वयन भैसकेको छ ।
५५	१३३.	नेपाल-भुटानबीच हुने कार्ड कारोवारको हिसाव-मिलान भारतीय रूपैयाँमा समेत गर्न सकिने व्यवस्था गर्ने ।	परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।	इ.प्रा.परिपत्र संख्याः ५६४ मिति २०६८/५/६ को परिपत्रबाट नीतिगत व्यबस्था गरी कार्यान्वयन भैसकेको छ ।

Appendix 2

Projection of Monetary Survey

(Rs. in million)

Monetary Aggregates	2010 Jul	2011 Jul (e)	2012 Jul (proj)	Change 2010/11 Amount	Change 2010/11 Percent	Change 2011/12 Amount	Change 2011/12 Percent
1. Foreign Assets, Net	**213,205.5**	**216,039.1**	**276,202.0**	**2,182.8** 1/	**1.0**	**40,000.6 2/**	**18.5**
1.1 Foreign Assets	275,204.1	278,883.8	346,728.9	3,679.7	1.3	67,845.1	24.3
1.2 Foreign Currency Deposits	51,281.3	52,336.4	58,309.2	1,055.1	2.1	5,972.8	11.4
1.3 Other Foreign Liabilities	10,717.2	10,508.2	12,217.7	-209.0	-2.0	1,709.5	16.3
2. Net Domestic Assets	**607,781.3**	**706,004.2**	**784,406.0**	**98,873.7** 1/	**16.3**	**98,564.1 2/**	**14.0**
2.1 Domestic Credit	796,598.2	912,690.6	1,033,765.2	116,092.4	14.6	121,074.6	13.3
a. Net Claims on Govt.	136,522.9	163,553.6	181,425.1	27,030.7	19.8	17,871.5	10.9
i. Claims on Govt.	136,522.9	163,553.6	181,425.1	27,030.7	19.8	17,871.5	10.9
ii. Govt. Deposits	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
b. Claims on Non-financial Govt. Ent.	5,876.1	6,347.7	7,428.9	471.6	8.0	1,081.2	17.0
c. Claims on Financial Institution	15,648.8	15,467.0	16,044.6	-181.8	-1.2	577.6	3.7
i. Government	2,596.9	5,427.0	4,510.2	2,830.1	109.0	-916.8	-16.9
ii. Non-government	13,051.9	10,039.9	11,534.4	-3,012.0	-23.1	1,494.5	14.9
d. Claims on Private Sector	638,550.4	727,322.4	828,866.6	88,772.0	13.9	101,544.2	14.0
2.2 Net Non-monetary Liabilities	188,816.9	206,686.4	249,359.2	17,218.7 1/	9.1	22,510.5 2/	10.9
3. Broad Money (M_2)	**820,986.8**	**922,043.3**	**1,060,608.2**	**101,056.5**	**12.3**	**138,564.9**	**15.0**
3.1 Money Supply (M_1)	212,097.1	223,074.6	252,241.0	10,977.5	5.2	29,166.4	13.1
a. Currency	*139,281.3*	*141,931.5*	*160,963.3*	*2,650.2*	*1.9*	*19,031.8*	*13.4*
b. Demand Deposits	*72,815.8*	*81,143.1*	*91,276.8*	*8,327.3*	*11.4*	*10,133.7*	*12.5*
3.2 Time Deposits	608,889.7	698,968.7	808,367.2	90,079.0	14.8	109,398.5	15.7
4. Broad Money Liquidity (M_3)	**872,268.1**	**974,379.7**	**1,118,917.4**	**102,111.6**	**11.7**	**144,537.7**	**14.8**

e = estimates, proj=projection

1/ Adjusting the exchange valuation gain of Rs 650.8 million

2/ Adjusting the exchange valuation gain of Rs 20162.3 million

Appendix 3
List of Goods Allowed to Import from India Against the Payment of Convertible Foreign Currencies

S.N.	Harmonic Code Number	Goods
1	As per section 13.01.02	Extracts
2	As per section 21.06.90.40	Soft Drink Concentrate
3	As per section 27.10.19.11	Furnace Oil
4	As per section 27.13.20	Bitumen
5	As per section 28	All industrial chemicals mentioned in this section (except chemicals used for the production of medicine for human being)
6	As per section 28.03	Carbon Black
7	As per section 29.01.10	L.L.P. (Light Liquid Paraffin)
8	As per section 29.02.20	Benzene / Toluene
9	As per section 29.05.11	Methanol
10	As per section 29.05.16.00	2-Ethyl Hexanol
11	As per section 29.05.31	Ethylene Glycol
12	As per section 29.05.44.00	Sorbitol
13	As per section 29.15.00	Methylene Salicylate
14	As per section 29.15.21.00	Acetic Acid
15	As per section 29.15.32	Vinyl Acetate Monomer
16	As per section 29.16.12	Buty Acraylate Monomer / 2 Etyl Hexyls Acrylate
17	As per section 29.17.34	Dibutyl Phthalate
18	As per section 29.17.35	Phthalic Anhydride
19	As per section 29.17.36	Terephthalic Acid
20	As per section 29.22	Oxygen Function Amino-Compounds
21	As per section 29.24	Carboxamide-Function Compounds
22	As per section 29.33	Heterocyclic compound
23	As per section 29.34	Nucleic Acids
24	As per section 29.41	Antibiotics
25	As per section 32.15	Printing Ink
26	As per section 33.02.90	Flavour (raw material used in toothpaste Odoriferous Substances and Perfume
27	As per section 34.02.90.10	LABSA (raw material used in detergent)
28	As per section 38.17.10	Mixed Alkyl benzenes
29	As per section 38.23.11.00	Stearic Acid
30	As per section 38.23.19	Palm Steearin DFA / Palm Karnel DFA
31	As per section 10 and 20 of 39.01	Polyethylene
32	As per section 39.02.10	Polypropylene
33	As per section 39.03.19.00	Polysterence
34	As per section 39.05.30	Polyvinyl Alcohol
35	As per section 39.07.60.00	Plastic Pet Chips / Pet Resin
36	As per section 39.11.90	PVC Resin
37	As per section 39.20	Polethelyne
38	As per section 39.20.20	Polypropylene Films/Noodle Strapper
39	As per section 39.20.59	Printed Laminated Web
40	As per section 39.20.59.00	Seasoning Wrapper

S.N.	Harmonic Code Number	Goods
41	As per section 40.01	Natural Rubber
42	As per section 40.02	Synthetic Rubber
43	As per section 48.01.00.00	News Print Paper
44	As per section 48.02.00	Papers
45	As per section 48.06.00	Papers
46	As per section 48.10	Paper
47	As per section 50.04	Silk Yarn
48	As per section 50.05	Silk Yarn
49	As per section 51.06	arn of Carded wool
50	As per section 51.07	Yarn of Combed wool
51	As per section 51.08	Yarn of fine animal hair
52	As per section 52.01	Cotton
53	As per section 52.05.11 to 52.05.14 and 52.06.11 to 52.06.14	Cotton Yarn
54	As per section 54.02.42	Partially Oriented Polyester Yarn (except Partially oriented polyester yarn as per section 54.02.42 and Synthetic Filament Yarn as per section 54.02.49)
55	As per section 54.02.49	Synthetic Filament Yarn
56	As per section 54.03, 55.9 and 55.10	Artificial Yarn (except hosiery)
57	As per section 55.01, 55.02 ,55.03, 55.04, 55.06 and 55.07	Artificial fiber (human made)
58	As per section 55.03.20	Polyester fiber
59	As per section 55.04.10	Viscose Rayon / Viscose Staple Fiber
60	As per section 59.02	Tyre Cord Fabric
61	As per section 70.10.90.00	Carboys, Bottles, Plasks, Jar, Pots.
62	As per section 72.03.10.00	Sponge Iron
63	As per section 72.04.49	M. S. Scrap
64	As per section 72.06	Iron Ingots
65	As per section 72.07	Mild Steel Billet
66	As per section 27.00, 36.00, 37.00, 38.00, 39.00, 51.00 and 52.00 of section 72.08.51 and 72.08.52	Hot Roll Sheet in Coil and not in Coil
67	As per section 15.00, 16.00, 17.00 and 18.00 of section 72.09	Cold Roll Sheet in Coil
68	As per section 72.10.12	Tin Plate
69	As per section 72.11.14.00	Hot Rolled Sheet in Coil
70	As per section 72.11.19.00	Hot Rolled Sheet in Coil
71	As per section 72.13.91.10	M.S. Wire Rod in Coil
72	As per section 72.17.20, 72.17.30 and 72.17.90 of section 72	Bead Wire (copper coated)
73	As per section 72.18.99	Steel Byume
74	As per section 72.19	Steel Plate
75	As per section 72.26.11	Silicon Steel
76	As per section 74.04	Aluminum Copper/Brass Scraps Re-Melted Ingots (as per the notice of Ministry of Environment and Science and Technology)
77	As per section 74.07.10.00	Copper Rods

S.N.	Harmonic Code Number	Goods
78	As per section 74.08.11.00	Copper Wire
79	As per section 76.01	Aluminum Ingot Billet
80	As per section 76.02.00	Aluminum Waste and (as per the notice of Ministry of Environment and Science and Technology, as mentioned on August 14, 2007)
81	As per section 76.04 and 76.05	Aluminum Rod in Coil
82	As per section 76.12.10.00	Tubes
83	As per section 79.01.11.00	Zinc
84	As per section 79.01.20	Zinc Alloy
85	As per section 83.09.10.00	Metal Crown Corks
86	As per section 84	All Machinery Equipment (except parts)
87	As per section 85.01 and 85.02	Electric Motor, Generating Set
88	As per section 85.04.90	Amorphous Matalcores
89	As per section 85.07.90.00	PP Battery Container & Battery Separator
90	As per section 85.29.90	TV PictureTube
91	As per section 85.40.11	Spare Parts for TV Receiver
92	Others, section not specified	Fabrics imported as raw materials by industries exporting readymade garment (under the provision of spending foreign exchange up to 50 percent of their export earnings)
	List of goods added, effective from April 17, 2007	
93	As per section 17.02.30	Dextrose Anhydrous I.P.
94	As per section 25.23.10.00	Clinker
95	As per section 27.10.19.16	M.T.O. (Mineral Turpentine Oil)
96	As per section 27.10.19.90	Petrosole
97	As per section 29.16	Unsaturated acyclin Monocarboxylic Acid
98	As per section 29.35	Sulphonamides: Sulphamethoxazole, Sulphafurazole, Sulphadiazine, Sulphadimidine, Sulphacetamide
99	As per section 29.35.11	Sulphamethoxazole
100	As per section 29.35.12	Sulphafurazole
101	As per section 29.35.13	Sulphadiazine
102	As per section 29.35.14	Sulphadimidine
103	As per section 29.35.15	Sulphacetamide Sulphamethoxy, Pyridarine, Sulphamethiazole, Sulphamoxole, Sulphamide
104	As per section 29.35.21	Sulphamethoxy, Pyridarine
105	As per section 29.35.22	Sulphamethiazole
106	As per section 29.35.23	Sulphamoxole
107	As per section 29.35.24	Sulphamide
108	As per section 29.42	Other Organic Compounds
109	As per section 32.12.90.00	Ziline, Light Solvent Neptha
110	As per section 33.02.10	Essence Flavor
111	As per section 96.02.00.00	Geltain Capsules
112	As per section 39.05.42.00	Penta Aerithritole
113	As per section 39.20	Polyester, Polythelyne, BOPP, Pvc, OPP, CPP sf Film
114	As per section 39.21.19	Printed Wrapper
115	As per section 39.23.90	Plastic Lolypop Stick
116	As per section 48.23.90 (76.07.20)	Chewing Gum Wrapper

S.N.	Harmonic Code Number	Goods
117	As per section 70.10.20	Stoppers, Lids and Other Closures
118	As per section 72.01.10.00	Pig Iron
119	As per section 72.11.23	CRCA Strips (76.20 MM)
120	As per section 76.07	Aluminum foils
121	As per section 79.01.12.00	Zinc
122	As per section 85.04.22.00	3000 KVA Transformer
	List of goods added, effective from November 13, 2007	
123	As per section 78.01.10.00	Pure/Refined Lead
124	As per section 78.01.91.00	Antimony Lead Alloy
	List of goods added, effective from April 3, 2009	
125	As per section 29.05.13.00	N. Butanol
126	As per section 29.05.14.00	ISO Butanol
127	As per section 72.16.22.00	Angle
128	As per section 72.16.40.00	Angle
129	As per section 72.16.50.00	Angle
130	As per section 72.06.91.00	Aluminium Circle
131	As per section 29.12.60.00	Parafarmaldehyde
132	As per section 29.33.61.00	Melamin
133	As per section 38.24.90.00	Alkyl Ester (Bio-Fuel)
134	As per section 15.20.00.00	Glycerol (Glycerin)
135		LP Gas (consumable energy)
	List of goods added, effective from 23 August 2009	
136	As per section 7403.11.00	Cathodes and Section of Cathodes
137	As per section 7601.10.40	Aluminum Wire Rod
	List of goods added, effective from 3 February 2011	
138	As per section 24.01	Unmanufactured Tobacco, Tobacco Refuse
139	As per section 24.03	Process Tobaco
140	As per section 2918.16.00	Calcium Gluconate
141	As per section 3505.10.00	White Dextrine
142	As per section7403.21.00	Copper Zink Base Alloys (Brass)
143	As per section7405.00.00	Master Alloys of Copper
144	As per section 7407.21.00	Of Copper Zink Base Alloys
145	As per section 7408.19.00	Copper wire of Refined Copper
146	As per section 7408.21.00	Zink Base Alloys (Brass)
147	As per section7409.11.00	In Coils
148	As per section 7409.19.00	Of Refined Copper-Other
149	As per section7409.29.00	Of Copper-Zinc Base Alloys (Brass)-Other
150	As per section7409.39.00	Of Copper-Tin Base Alloys (Bronze)-Other
151	As per section 7409.40.00	Nickel Silver
152	As per section 7411.10.00	Copper Tubes and Pipes (Of Refined Copper)
153	As per section 7411.21.00	Copper Tubes and Pipes (Copper-Zinc Base Alloys)
154	As per section 7411.22.00	Copper Tubes and Pipes (Nickel Silver)
155	As per section 7606.91.00	Rectangular (Including Square)
156	As per section 7608.10.00	Aluminium Tubes and Pipes (Not Alloyed)
157	As per section 7608.20.00	Aluminium Tubes and Pipes (Alloys)
158	**List of goods added, effective from 30 August 2011**	
159	As per section 2710.19.14	Transformer Oil
160	As per section 8544.11.10	Rectangular Enameled (Insulated) Copper Wire/ Strip
	As per section 8546.20.00	Ceramics Bushings (Electrical Insulator)

List of Statistical Tables

Table 1	Real Gross Domestic Product
Table 2	Nominal Gross Domestic Product
Table 3	Gross National Disposable Income (GNDI)
Table 4	National Urban Consumer Price Index
Table 5	Broad Monetary Survey
Table 6	Outright Sale Auction
Table 7	Outright Purchase Auction
Table 8	Repo Auction
Table 9	Reverse Repo Auction
Table10	Foreign Exchange Intervention
Table11	Foreign Exchange Intervention (in US Dollar)
Table12	Standing Liquidity Facility (SLF)
Table13	Interbank Transaction (Amount)
Table14	Fresh Treasury Bills
Table15	Structure of Interest Rates
Table16	Weighted Average Treasury Bills Rate (91-day)
Table17	Weighted Average Treasury Bills Rate (364-day)
Table18	Weighted Average Interbank Transaction Rate (Percent)
Table19	Government Budgetary Operation
Table20	Outstanding Domestic Debt of Government of Nepal
Table21	Direction of Foreign Trade
Table22	Balance of Payments Presentation
Table23	Gross Foreign Exchange Holding of the Banking Sector
Table24	Import from India Against US Dollar Payment
Table25	Indian Currency Purchase

Table 1

Real Gross Domestic Product

(At 2000/01 Prices)

Sectors	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10[R]	2010/11[P]	Percent Change 2006/07	2007/08	2008/09	2009/10[R]	2010/11[P]
Agriculture	**184,796.0**	**195,559.0**	**201,464.0**	**204,014.0**	**212,403.0**	**1.0**	**5.8**	**3.0**	**1.3**	**4.1**
Agriculture and Forestry	181,958.0	192,514.0	198,257.0	200,682.0	208,845.0	0.9	5.8	929.8	1.2	4.1
Fishery	2,838.0	3,045.0	3,207.0	3,332.0	3,558.0	3.0	7.3	953.2	3.9	6.8
Non-Agriculture	**330,330.6**	**349,743.4**	**364,226.0**	**383,862.0**	**395,707.0**	**4.1**	**5.9**	**4.1**	**5.4**	**3.1**
Industry	**86,792.0**	**88,305.0**	**87,095.0**	**89,987.0**	**91,241.0**	**3.9**	**1.7**	**-1.4**	**3.3**	**1.4**
Mining and Quarrying	2,383.0	2,513.0	2,531.0	2,610.0	2,665.0	1.5	5.5	0.7	3.1	2.1
Manufacturing	39,891.0	39,545.0	38,443.0	38,909.0	39,481.0	2.6	-0.9	-2.8	1.2	1.5
Electricity, Gas and Water	13,065.0	13,204.0	12,750.0	13,434.0	12,894.0	13.0	1.1	-3.4	5.4	-4.0
Construction	31,453.0	33,043.0	33,371.0	35,034.0	36,201.0	2.5	5.1	1.0	5.0	3.3
Services	**243,538.6**	**261,438.4**	**277,131.0**	**293,875.0**	**304,466.0**	**4.2**	**7.3**	**6.0**	**6.0**	**3.6**
Wholesale and Retail Trade	64,292.2	66,962.2	70,481.0	75,183.0	75,007.0	-4.5	4.2	5.3	6.7	-0.2
Hotels and Restaurant	8,278.1	8,851.1	9,056.0	9,712.0	10,428.0	3.5	6.9	2.3	7.2	7.4
Transport, Storage and Communications	44,094.3	48,225.8	51,585.0	54,750.0	58,662.0	4.4	9.4	7.0	6.1	7.1
Financial Intermediation	22,103.0	24,142.3	24,632.0	25,332.0	26,317.0	11.4	9.2	2.0	2.8	3.9
Real Estate, Renting and Business	41,240.0	45,544.0	46,421.0	48,111.0	49,361.0	11.8	10.4	1.9	3.6	2.6
Public Administration and Defence	9,262.0	9,319.0	10,012.0	10,449.0	10,761.0	1.3	0.6	7.4	4.4	3.0
Education	30,738.0	32,716.0	36,233.0	38,863.0	39,988.0	6.2	6.4	10.8	7.3	2.9
Health and Social Work	6,888.0	7,474.0	8,191.0	8,542.0	9,044.0	6.7	8.5	9.6	4.3	5.9
Other Community, Social and Personal Service	16,643.0	18,204.0	20,520.0	22,933.0	24,898.0	11.8	9.4	12.7	11.8	8.6
Total GVA including FISIM	**515,126.6**	**545,302.4**	**565,689.0**	**587,875.0**	**608,111.0**	**3.0**	**5.9**	**3.7**	**3.9**	**3.4**
Financial intermediation indirectly measured	21,476.0	23,042.9	23,725.0	24,387.0	25,065.0	12.4	7.3	3.0	2.8	2.8
GDP at basic prices	**493,650.6**	**522,259.6**	**541,964.0**	**563,488.0**	**583,046.0**	**2.6**	**5.8**	**3.8**	**4.0**	**3.5**
Taxes less subsidies on products	38,387.6	42,256.9	47,455.0	52,769.0	54,685.0	11.8	10.1	12.3	11.2	3.6
GDP at producers price	**532,038.2**	**564,516.5**	**589,419.0**	**616,257.0**	**637,731.0**	**3.2**	**6.1**	**4.4**	**4.6**	**3.5**

R= Revised estimate.

P= Preliminary estimate.

Source: Central Bureau of Statistics.

Table 2

Nominal Gross Domestic Product

(At Current Market Prices)

Sectors	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10[R]	2010/11[P]	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10[R]	2010/11[P]
Agriculture	**226,822.5**	**247,191.0**	**309,553.0**	**383,094.0**	**449,676.0**	**7.1**	**9.0**	**25.2**	**23.8**	**17.4**
Agriculture and Forestry	223,536.0	243,323.0	305,477.0	378,858.0	445,051.0	7.2	8.9	25.5	24.0	17.5
Fishery	3,286.5	3,868.0	4,076.0	4,236.0	4,625.0	5.6	17.7	5.4	3.9	9.2
Non-Agriculture	**470,541.3**	**532,246.0**	**629,119.0**	**712,943.0**	**811,534.0**	**12.4**	**13.1**	**18.2**	**13.3**	**13.8**
Industry	**115,529.3**	**130,913.0**	**148,681.0**	**163,880.0**	**183,835.0**	**9.9**	**13.3**	**13.6**	**10.2**	**12.2**
Mining and Quarrying	3,416.8	4,375.0	5,084.0	5,782.0	6,575.0	9.0	28.0	16.2	13.7	13.7
Manufacturing	52,172.2	57,185.0	65,447.0	70,490.0	77,258.0	9.1	9.6	14.4	7.7	9.6
Electricity, Gas and Water	14,841.3	15,219.0	14,629.0	16,526.0	14,846.0	12.7	2.5	-3.9	13.0	-10.2
Construction	45,099.0	54,134.0	63,521.0	71,082.0	85,156.0	10.1	20.0	17.3	11.9	19.8
Services	**355,012.0**	**401,333.0**	**480,438.0**	**549,063.0**	**627,699.0**	**13.2**	**13.0**	**19.7**	**14.3**	**14.3**
Wholesale and Retail Trade	92,648.0	105,306.0	124,121.0	146,218.0	174,616.0	2.7	13.7	17.9	17.8	19.4
Hotels and Restaurant	10,043.0	11,503.0	13,943.0	17,466.0	21,932.0	6.9	14.5	21.2	25.3	25.6
Transport, Storage and Communications	69,555.0	76,818.0	92,618.0	95,239.0	102,816.0	13.6	10.4	20.6	2.8	8.0
Financial Intermediation	28,467.0	33,539.0	39,100.0	46,141.0	55,288.0	29.5	17.8	16.6	18.0	19.8
Real Estate, Renting and Business	70,791.0	73,630.0	81,625.0	91,319.0	103,096.0	17.9	4.0	10.9	11.9	12.9
Public Administration and Defence	12,227.0	14,352.0	18,556.0	21,693.0	24,572.0	11.5	17.4	29.3	16.9	13.3
Education	40,939.0	48,722.0	62,642.0	74,348.0	80,993.0	17.0	19.0	28.6	18.7	8.9
Health and Social Work	8,568.0	10,963.0	13,744.0	15,147.0	16,431.0	9.3	28.0	25.4	10.2	8.5
Other Community, Social and Personal Service	21,774.0	26,500.0	34,089.0	41,492.0	47,955.0	29.3	21.7	28.6	21.7	15.6
Total GVA including FISIM	**697,364.0**	**779,442.0**	**938,671.0**	**1,096,037.0**	**1,261,210.0**	**10.6**	**11.8**	**20.4**	**16.8**	**15.1**
Financial intermediation indirectly measured	21,505.0	24,185.0	29,362.0	35,156.0	42,094.0	11.9	12.5	21.4	19.7	19.7
GDP at basic prices	**675,859.0**	**755,257.0**	**909,309.0**	**1,060,881.0**	**1,219,116.0**	**10.6**	**11.7**	**20.4**	**16.7**	**14.9**
Taxes less subsidies on products	51,968.0	60,401.0	78,744.0	110,112.0	126,651.0	21.0	16.2	30.4	39.8	15.0
GDP at producers price	**727,827.0**	**815,658.0**	**988,053.0**	**1,170,993.0**	**1,345,767.0**	**11.3**	**12.1**	**21.1**	**18.5**	**14.9**

R= Revised estimate.

P= Preliminary estimate.

Source: Central Bureau of Statistics.

Table 3
Gross National Disposable Income (GNDI)
(At Current Market Prices)

Sectors	Rs. in million									
	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10[R]	2010/11[P]	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10[R]	2010/11[P]
Consumption	**656374.4**	**735,469.9**	**895,042.0**	**1,085,292.0**	**1,257,179.3**	**10.3**	**12.1**	**21.7**	**21.3**	**15.8**
Government consumption	66948.7	80,663.0	106,527.0	124,268.0	136,860.0	17.9	20.5	32.1	16.7	10.1
Private consumption	576910.7	641,085.5	772,762.3	942,979.0	1,099,656.6	9.3	11.1	20.5	22.0	16.6
Non-profit institutions	12515.0	13,721.4	15,752.7	18,045.0	20,662.7	16.8	9.6	14.8	14.6	14.5
Gross Capital Formation	**208778.5**	**247,272.0**	**312,809.7**	**410,725.3**	**406,919.5**	**18.9**	**18.4**	**26.5**	**31.3**	**-0.9**
Gross fixed capital formation	153336.9	178,445.5	211,038.8	236,894.0	242,931.1	13.1	16.4	18.3	12.3	2.5
Public	*24645.0*	*32,992.6*	*44,277.8*	*53,023.0*	*51,443.0*	*40.8*	*33.9*	*34.2*	*19.8*	*-3.0*
Private consumption	*128691.9*	*145,452.9*	*166,761.0*	*183,871.0*	*191,488.1*	*9.0*	*13.0*	*14.6*	*10.3*	*4.1*
Change in stock	55441.7	68,826.5	101,770.9	173,831.3	163,988.4	38.3	24.1	47.9	70.8	-5.7
Total Domestic Demand	**865153.0**	**982,741.9**	**1,207,851.7**	**1,496,017.3**	**1,664,098.8**	**12.2**	**13.6**	**22.9**	**23.9**	**11.2**
Export of goods and services	93567.3	104,207.2	122,736.9	114,608.6	116,885.0	6.4	11.4	17.8	-6.6	2.0
Imports of goods and services	230893.3	271,290.9	342,535.8	438,721.3	434,168.0	12.7	17.5	26.3	28.1	-1.0
Net export of goods and services	*-137326.0*	(167,083.7)	(219,798.9)	(324,112.7)	(317,283.0)	*17.5*	*21.7*	*31.6*	*47.5*	*-2.1*
Gross Domestic Product	**727827.0**	**815,658.2**	**988,052.8**	**1,171,904.6**	**1,346,815.8**	**11.3**	**12.1**	**21.1**	**18.6**	**14.9**
Net Factor Income	7431.8	7,946.8	11,749.5	9,117.4	6,450.0	50.0	6.9	47.9	-22.4	-29.3
Gross National Income	735258.8	**823,605.0**	**999,802.3**	**1,181,022.0**	**1,353,266.0**	11.6	12.0	21.4	18.1	15.0
Net Transfer	128992.0	158,381.5	210,550.0	282,647.7	320,330.0	2.3	22.8	32.9	34.2	13.3
Gross National Disposable Income (GNDI)	**864250.8**	**981,986.5**	**1,210,352.3**	**1,463,669.7**	**1,673,596.0**	**10.1**	**13.6**	**23.3**	**20.9**	**13.8**

R= Revised estimate.

P= Preliminary estimate.

Source: Central Bureau of Statistics.

Table 4

National Consumer Price Index (Monthly Series)

(2005/06 = 100)

(y-o-y changes)

Mid- Months	2009/10		2010/11		2011/12[P]	
	Index	Percent Change	Index	Percent Change	Index	Percent Change
August	136.0	10.1	148.9	9.5	160.3	7.7
September	137.4	9.2	149.2	8.6	161.9	8.5
October	138.1	8.6	150.2	8.9	163.6	8.9
November	139.0	9.1	150.7	8.4	163.4	8.5
December	138.5	10.3	151.6	9.6	163.0	7.5
January	138.1	10.7	153.6	11.3		
February	139.0	11.0	153.0	10.2		
March	138.6	10.0	153.3	10.7		
April	139.6	9.8	154.4	10.6		
May	141.3	8.9	154.5	9.5		
June	142.4	8.2	154.8	8.8		
July	144.7	9.0	158.6	9.6		
Average	**139.4**	**9.6**	**152.6**	**9.6**		**8.0**

P: Provisional.

Table 5
Broad Monetary Survey

(Rs. in Million)

Monetary aggregates	2010 Jul (p)	2010 Dec (e)	2011 Jul (p)	2011 Dec (e)	Changes during the five month 2010/11 Amount	2010/11 Percent	2011/12 Amount	2011/12 Percent
1. Foreign Assets, Net	**213205.5**	**207983.5**	**216039.1**	**306795.5**	**-3762.4** [1/]	**-1.8**	**61192.3** [2/]	**28.3**
1.1. Foreign Assets	275204.1	270172.7	278883.8	376271.9	-5031.4	-1.8	97388.1	34.9
1.2 Foreign Currency Deposits	51281.3	51914.1	52336.4	56954.7	632.8	1.2	4618.2	8.8
1.3 Other Foreign Liabilities	10717.2	10275.1	10508.2	12521.7	-442.1	-4.1	2013.5	19.2
2. Net Domestic Assets	**607781.3**	**627248.8**	**706004.2**	**696153.8**	**18007.9** [1/]	**3.0**	**19713.7** [2/]	**2.8**
2.1. Domestic Credit	796598.2	817787.7	912690.6	927704.9	21189.5	2.7	15014.3	1.6
a. Net Claims on Govt.	136522.9	119361.6	163553.6	155394.3	-17161.3	-12.6	-8159.3	-5.0
i. Claims on Govt.	136522.9	120773.7	163553.6	155394.3	-15749.3	-11.5	-8159.3	-5.0
ii. Govt. Deposits	0.0	1412.0	0.0	0.0	1412.0	0.0	0.0	0.0
b. Claims on Non-Financial Govt. Ent.	5876.1	6228.7	6347.7	8632.9	352.6	6.0	2285.2	36.0
c. Claims on Financial Institutions	15648.8	12309.3	15467.0	13174.1	-3339.5	-21.3	-2292.9	-14.8
i. Government	2596.9	2313.3	5427.0	3480.0	-283.6	-10.9	-1947.1	-35.9
ii. Non-government	13051.9	9996.0	10039.9	9694.1	-3055.9	-23.4	-345.8	-3.4
d. Claims on Private Sector	638550.4	679888.1	727322.4	750503.7	41337.7	6.5	23181.2	3.2
2.2. Net Non-monetary Liabilities	188816.9	190538.9	206686.4	231551.1	3181.6 [1/]	1.7	-4699.4 [2/]	-2.3
3. Broad Money (M2)	**820986.8**	**835232.3**	**922043.3**	**1002949.3**	**14245.5**	**1.7**	**80906.0**	**8.8**
3.1. Money Supply (M1+)	589926.1	572170.8	623049.1	674922.6	-17755.2	-3.0	51873.5	8.3
a. Money Supply (M1)	212097.1	204677.6	223074.6	227529.4	-7419.5	-3.5	4454.8	2.0
i. Currency	139281.3	139607.4	141931.5	155563.8	326.0	0.2	13632.4	9.6
ii. Demand Deposits	72815.8	65070.2	81143.1	71964.6	-7745.6	-10.6	-9178.5	-11.3
b. Saving and Call Deposits	377829.0	367493.3	399974.5	447393.2	-10335.7	-2.7	47418.6	11.9
3.2. Time Deposits	231060.7	263061.5	298994.2	328026.7	32000.8	13.8	29032.5	9.7
4. Broad Money Liquidity (M3)	**872268.1**	**887146.4**	**974379.7**	**1059903.9**	**14878.3**	**1.7**	**85524.2**	**8.8**
Reserve Money	218547.1	200758.7	234188.8	273027.2	-17788.4	-8.1	38838.4	16.6
Money multiplier (M1)	0.970	1.020	0.953	0.833	0.0	5.1	-0.1	-12.5
Money multiplier (M1+)	2.699	2.850	2.660	2.472	0.2	5.6	-0.2	-7.1
Money multiplier (M2)	3.757	4.160	3.937	3.673	0.4	10.7	-0.3	-6.7

1/ Adjusting the exchange valuation loss of -1459.6 million

2/ Adjusting the exchange valuation gain of 29564.1 million

e = estimates, p=provisional

Table 6*

Outright Sale Auction

(Rs. in million)

Mid-Month	2006/07		2007/08		2008/09		2009/10		2010/11		2011/12	
	Amount	Wtd. Int. Rate (%)	Amount	Wtd. Int. Rate (%)	Amount	Wtd. Int. Rate (%)	Amount	Wtd. Int. Rate (%)	Amount	Wtd. Int. Rate (%)	Amount	Wtd. Int. Rate (%)
August	1,000.0	2.51	-	-	3,500.0	4.94	7,440.0	2.17	-	-	-	-
September	1,250.0	3.06	-	-	-		-		-		-	-
October	1,020.0	3.38	-	-	-		-		2,000.0	5.56	-	-
November	-	-	500.0	3.44	2,000.0	5.20	-	-	-		-	
December	2,620.0	1.59	740.0	4.33	1,960.0	4.95	-	-	-	-	5,400.00	3.59
January	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,000.00	2.98
February	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-
March	2,000.0	2.94	2,460.0	4.87	-	-	-	-	-	-		-
April	1,010.0	2.54	770.0	4.05	-	-	-	-	-	-		-
May	1,300.0	3.37	2,000.0	5.38	-	-	-	-	-	-		-
June	6,050.0	2.80	3,430.0	5.98	-	-	-	-	-	-		-
July	2,150.0	4.51	4,950.0	5.65	-	-	-	-	-	-		-
Total	**18,400.0**	**2.97**	**14,850.0**	**4.81**	**7,460.0**	**5.03**	**7,440.0**	**2.17**	**2,000.0**	**5.56**	**8,400.0**	**3.29**

Table 7*

Outright Purchase Auction

(Rs. in million)

Mid-Month	2006/07		2007/08		2008/09		2009/10		2010/11		2011/12	
	Amount	Wtd. Int. Rate (%)	Amount	Wtd. Int. Rate (%)	Amount	Wtd. Int. Rate (%)	Amount	Wtd. Int. Rate (%)	Amount	Wtd. Int. Rate (%)	Amount	Wtd. Int. Rate (%)
August	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
September	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
October	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
November	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
December	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
January	-	-	-	-	-	-	3,381.7	4.51	-	-	-	-
February	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
March	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
April	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
May	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
June	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
July	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Total	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**3,381.7**	**4.51**	**-**	**-**	**-**	**-**

Wtd. Int. Rate = Weighted Interest Rate.

* The system of outright sale/purchase auction of treasury bills as a monetary instrument introduced since 2004/05. The outright sale/purchase auction takes place at the initiative of NRB.

Table 8*

Repo Auction

(Rs. in million)

Mid-Month	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
August	-	-	-	-	-	728.0
September	-	-	-	-	-	15.8
October	-	-	-	1,000.0	3,000.0	-
November	-	-	-	2,000.0	2,000.0	-
December	-	-	-	13,000.0	-	-
January	-	2,000.0	-	23,982.0	13,000.0	-
February	-	5,000.0	4,000.0	18,953.0	10,000.0	
March	-	2,000.0	5,000.0	15,250.3	13,804.6	
April	-	-	-	20,929.0	15,187.4	
May	2,000.0	-	-	12,000.0	18,217.4	
June	-	-	2,000.0	11,996.5	7,194.3	
July	-	-	-	12,566.0	9,982.4	
Total	**2,000.0**	**9,000.0**	**11,000.0**	**131,676.8**	**92,386.1**	**743.7**

Table 9*

Reverse Repo Auction

(Rs. in million)

Mid-Month	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
August	2,590.0	-	2,000.0	-	12,000.0	-
September	1,500.0	1,000.0	3,520.0	1,000.0	7,000.0	-
October	1,500.0	4,570.0	-	-	-	-
November	6,150.0	-	-	-	-	-
December	750.0	-	3,500.0	-	-	-
January	1,070.0	-	4,240.0	-	-	-
February	-	-	-	-	-	
March	500.0	-	-	-	-	
April	-	1,000.0	-	-	-	
May	-	-	-	-	-	
June	-	-	-	-	-	
July	280.0	-	-	-	-	
Total	**14,340.0**	**6,570.0**	**13,260.0**	**1,000.0**	**19,000.0**	

* The system of repo and reverse repo auction of treasury bills as a monetary instrument introduced since 2004/05.Repo and reverse repo auction takes place at the initiative of NRB.

Table 10

Foreign Exchange Intervention*

(Rs. in million)

Mid-Month	2006/07			2007/08			2008/09			2009/10			2010/11			2011/12		
	Purchase	Sale	Net Injection	Purchase	Sale	Net Injection	Purchase	Sale	Net Injection	Purchase	Sale	Net Injection	Purchase	Sale	Net Injection	Purchase	Sale	Net Injection
August	6548.66	0.00	6548.66	2250.71	0.00	2250.71	5574.13	183.84	5390.29	5766.14	0.00	5766.14	12823.19	0.00	12823.19	18375.28	0.00	18375.28
September	4746.41	0.00	4746.41	4792.01	400.38	4391.63	7770.00	974.74	6795.26	9851.09	0.00	9851.09	11110.19	0.00	11110.19	21283.07	0.00	21283.07
October	5593.18	0.00	5593.18	7387.13	0.00	7387.13	18467.03	0.00	18467.03	4561.76	0.00	4561.76	13842.00	0.00	13842.00	28964.09	0.00	28964.09
November	5134.50	0.00	5134.50	6602.39	0.00	6602.39	11548.76	0.00	11548.76	6372.05	0.00	6372.05	19304.08	0.00	19304.08	19856.76	0.00	19856.76
December	6876.10	0.00	6876.10	9124.41	0.00	9124.41	17492.02	0.00	17492.02	7210.12	0.00	7210.12	13241.12	363.03	12878.09	19211.93	0.00	19211.93
January	5420.58	0.00	5420.58	5915.13	0.00	5915.13	13494.70	0.00	13494.70	4258.92	446.76	3812.16	14668.00	0.00	14668.00	18781.57	0.00	18781.57
February	3363.40	511.49	2851.92	7033.12	548.94	6484.18	12134.07	0.00	12134.07	8642.31	0.00	8642.31	13870.00	0.00	13870.00			
March	7260.27	0.00	7260.27	12834.02	0.00	12834.02	11919.78	0.00	11919.78	8950.89	0.00	8950.89	14411.04	0.00	14411.04			
April	3531.87	0.00	3531.87	10993.26	0.00	10993.26	10794.48	0.00	10794.48	13701.53	0.00	13701.53	11399.27	0.00	11399.27			
May	4500.14	0.00	4500.14	10622.39	0.00	10622.39	13464.80	0.00	13464.80	15581.09	0.00	15581.09	19306.00	0.00	19306.00			
June	5395.53	0.00	5395.53	12503.12	0.00	12503.12	9098.50	377.70	8720.80	16544.96	0.00	16544.96	17023.99	0.00	17023.99			
July	6596.01	0.00	6596.01	13516.69	215.42	13301.27	12276.90	0.00	12276.90	17665.92	0.00	17665.92	13662.25	0.00	13662.25			
Total	**64966.65**	**511.49**	**64455.16**	**103574.38**	**1164.74**	**102409.64**	**144035.17**	**1536.28**	**142498.89**	**119106.76**	**446.76**	**118660.00**	**174661.12**	**363.03**	**174298.09**	**126472.70**	**0.00**	**126472.70**

Table 11

Foreign Exchange Intervention (In US Dollar)*

(US$ in million)

Mid-Month	2006/07			2007/08			2008/09			2009/10			2010/11			2011/12		
	Purchase	Sale	Net Injection	Purchase	Sale	Net Injection	Purchase	Sale	Net Injection	Purchase	Sale	Net Injection	Purchase	Sale	Net Injection	Purchase	Sale	Net Injection
August	87.5	0.0	87.5	34.6	0.0	34.6	81.8	2.7	79.1	74.8	0.0	74.8	172.0	0.0	172.0	256.6	0.0	256.6
September	63.9	0.0	63.9	72.9	6.0	66.9	109.6	13.8	95.9	126.6	0.0	126.6	149.0	0.0	149.0	288.2	0.0	288.2
October	76.3	0.0	76.3	115.9	0.0	115.9	245.2	0.0	245.2	59.8	0.0	59.8	193.9	0.0	193.9	371.1	0.0	371.1
November	71.1	0.0	71.1	104.1	0.0	104.1	149.5	0.0	149.5	85.3	0.0	85.3	270.9	0.0	270.9	250.9	0.0	250.9
December	95.9	0.0	95.9	143.4	0.0	143.4	219.5	0.0	219.5	97.0	0.0	97.0	182.9	5.0	177.9	231.7	0.0	231.7
January	76.0	0.0	76.0	93.3	0.0	93.3	174.5	0.0	174.5	57.4	6.0	51.4	202.3	0.0	202.3	222.4	0.0	222.4
February	47.6	7.2	40.4	111.1	8.6	102.5	155.2	0.0	155.2	116.7	0.0	116.7	190.4	0.0	190.4			
March	102.5	0.0	102.5	199.6	0.0	199.6	147.7	0.0	147.7	121.7	0.0	121.7	199.1	0.0	199.1			
April	50.9	0.0	50.9	170.3	0.0	170.3	132.6	0.0	132.6	190.2	0.0	190.2	159.6	0.0	159.6			
May	67.5	0.0	67.5	164.3	0.0	164.3	168.9	0.0	168.9	218.9	0.0	218.9	271.3	0.0	271.3			
June	82.8	0.0	82.8	183.5	0.0	183.5	119.5	5.0	114.5	222.3	0.0	222.3	236.9	0.0	236.9			
July	101.3	0.0	101.3	196.4	3.1	193.3	159.1	0.0	159.1	237.1	0.0	237.1	191.3	0.0	191.3			
Total	**923.0**	**7.2**	**915.8**	**1589.2**	**17.7**	**1571.5**	**1862.9**	**21.5**	**1841.5**	**1607.6**	**6.0**	**1601.6**	**2419.4**	**5.0**	**2414.5**	**1620.9**	**0.0**	**1620.9**

* The purchase and sale of foreign exchange takes place at the request (initiative) of commercial banks.

Table 12

Standing Liquidity Facility (SLF)*

(Rs. in million)

Month	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
August	585.0	400.0	0.0	0.0	18150.0	0.0	2950.0	3935.9
September	189.0	550.0	370.0	4080.0	3720.0	350.0	0.0	203.6
October	3367.3	220.0	1575.0	9665.0	11155.0	3700.0	17892.4	69.6
November	15836.8	0.0	2101.5	13135.0	2500.0	13234.0	30968.0	2.9
December	2362.5	0.0	1074.7	9310.0	0.0	28178.9	29865.3	0.0
January	200.0	753.5	3070.0	10780.0	6010.0	19784.4	40038.3	36.0
February	6224.8	200.0	0.0	25532.0	12260.0	18527.2	14924.9	
March	11402.0	160.0	300.0	0.0	29437.5	1394.3	19473.1	
April	4027.9	950.0	8630.0	3850.0	2150.0	6617.5	15559.9	
May	1040.0	4800.0	13821.0	21250.0	11220.0	67.1	15101.1	
June	600.0	0.0	350.0	4500.0	11180.0	2.9	18952.0	
July	3472.1	1850.0	15687.0	1730.0	0.0	4080.0	10949.1	
Total	**49307.3**	**9883.5**	**46979.2**	**103832.0**	**107782.5**	**95936.3**	**216674.0**	**4248.0**

* Introduced as a safety valve for domestic payments system since 2004/05. This fully collateralised lending facility takes place at the initiative of commercial banks.

Table 13

Interbank Transaction Amount

(Rs. in million)

Month	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
August	4870.0	4309.0	20554.2	13397.0	35455.0	22432.0	9527.0	26345.5	46,481.0
September	13805.0	13165.0	24670.5	18830.0	31353.0	21897.0	29763.0	22856.0	23,654.6
October	12575.0	12145.0	12021.0	15855.0	35062.0	23934.0	26239.0	24944.0	13,401.3
November	14759.0	9056.0	10369.0	14880.0	21472.0	36880.0	30559.5	45845.0	6,483.8
December	7900.0	11018.0	15533.0	14180.0	20418.0	21661.0	22845.0	45152.9	8,057.0
January	13460.0	11030.0	11255.5	17395.0	24379.0	19955.0	31964.0	36533.4	3,737.2
February	8080.0	12710.0	14541.0	8962.0	12236.0	27293.0	24596.0	23749.7	
March	2800.0	9500.0	20075.0	7713.0	10443.0	18938.6	13045.0	27273.1	
April	5860.0	18162.0	15654.0	7295.0	12583.9	27518.0	26999.0	18992.7	
May	9070.0	13050.0	7970.0	20300.0	21570.0	27686.0	16177.0	25360.0	
June	5650.0	18334.3	10245.0	17397.0	17413.0	23702.0	14110.0	47529.0	
July	14359.0	20358.5	12862.0	13980.0	15934.2	21522.0	23022.0	52982.5	
Total	**113188.0**	**152837.8**	**175750.2**	**170184.0**	**258319.1**	**293418.6**	**268846.5**	**397563.8**	**101,814.9**

Table 14
Fresh Treasury Bills

(Rs. in million)

Mid-Month	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
August	-	-	-	-	-	-	-	-
September	-	-	-	1,000.00	-	-	-	-
October	500.00	1,185.00	-	875.00	-	-	-	-
November	850.00	-	2,480.00	2,000.00	-	-	-	-
December	-	-	-	-	-	-	1,500.00	3,500.00
January	850.00	1,950.00	-	1,125.00	6,000.00	260.00	-	-
February	-	-	1,000.00	1,000.00	-	-	-	
March	141.20	-	2,180.00	-	-	-	-	
April	1,300.00	2,962.50	730.00	2,125.00	-	-	-	
May	500.00	-	-	-	-	-	2,250.00	
June	1,000.00	2,000.00	-	-	-	7,420.00	3,250.00	
July	330.00	2,736.70	5,661.58	4,375.00		12,249.85	7,996.60	
Total	**5,471.20**	**10,834.20**	**12,051.58**	**12,500.00**	**6,000.00**	**19,929.85**	**14,996.60**	**3,500.00**

Table 15
Structure of Interest Rates
(Percent per Annum)

Year Mid-month	2006 Jul	2007 Jul	2008 Jul	2009 July	2010 July	2011 July	2011 August	2011 Sept	2011 Oct	2011 Nov	2011 Dec	2011 Jan
A. Policy Rates												
CRR	5.0	5.0	5.0	5.5	5.5	5.5	5	5	5	5	5	5
Bank Rate	6.25	6.25	6.25	6.5	6.5	7	7	7	7	7	7	7
Refinance Rates Against Loans to:												
Sick Industries	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5
Export Credit in Domestic Currency	3.5	3.5	2.5	3.5	2	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5
Rural Development Banks (RDBs)	3.5	3.5	3.5	2	3.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5
Export Credit in Foreign Currency	3.25	3.25	3.25	LIBOR+0.25	LIBOR+0.25	LIBOR+0.25	LIBOR+0.25	LIBOR+0.25	LIBOR+0.25	LIBOR+0.25	LIBOR+0.25	LIBOR+0.25
Standing Liquidity Facility (SLF) Penal Rate#	1.5	1.5	2	3	3	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0
B. Government Securities												
T-bills* (28 days)	2.40	2.13	5.16	4.94	8.70	8.08	3.04	0.93	0.70	0.36	0.31	0.18
T-bills* (91 days)	3.25	2.77	5.13	6.80	8.13	8.52	3.98	2.28	1.82	0.97	0.80	0.70
T-bills* (182 days)	3.86	3.51	5.16	5.91	8.28	8.59	-	4.01	3.48	-	2.24	2.34
T-bills* (364 days)	4.04	4.00	6.47	6.55	7.28	8.61	-	4.46	4.43	3.27	2.68	3.03
Development Bonds	3.0-6.75	3.0-6.75	5.0-8.0	5.0-9.0	5.0-9.0	5.0-9.5	5.0-9.5	5.0-9.5	5.0-9.5	5.0-9.5	5.0-9.5	5.0-9.5
National/Citizen SCs	6.0-8.5	6.0-8.5	6.0-7.75	6.0-8.0	6.0-9.5	6.0-10.0	6.0-10.0	6.0-10.0	6.0-10.0	6.0-10.0	6.0-10.0	6.0-10.0
C. Interbank Rate	2.13	3.03	3.61	3.66	6.57	8.22	2.69	1.33	1.08	1.11	1.06	0.90
D. Commercial Banks												
1. Deposit Rates												
Savings Deposits	2.0-5.0	2.0-5.0	2.0-6.50	2.0-7.5	2.0-12.0	2.0-12.0	2.0-12.0	2.0-12.0	2.0-12.0	2.0-12.0		
Time Deposits												
1 Month	1.5-3.5	1.5-3.5	1.5-3.75	1.5-5.25	1.75-8.0	1.75-8.0	1.75-8.0	1.75-8.0	1.75-8.0	1.75-8.0		
3 Months	1.5-4.0	1.50-4.0	1.50-6.75	1.50-6.0	1.75-9.5	1.75-9.5	1.75-9.5	1.75-9.5	1.75-9.5	1.75-9.5		
6 Months	1.75-4.5	1.75-4.5	1.75-6.75	1.75-7.0	2.75-10.0	2.75-10.5	2.75-10.5	2.75-10.5	2.75-10.5	2.75-10.5		
1 Year	2.25-5.0	2.25-5.0	2.5-6.0	2.5-9.0	4.75-11.5	4.75-11.5	4.75-11.5	4.75-11.5	4.75-11.5	4.75-11.5		
2 Years and Above	2.5-6.4	2.5-5.5	2.75-6.75	2.75-9.5	5.0-13.0	5.0-12.5	5.0-12.5	5.0-12.5	5.0-12.5	5.0-12.5		
2 Lending Rates												
Industry	8.0-13.5	8.0-13.5	7.0-13.0	8.0-13.50	8.0-13.5	8.0-13.5	8.0-13.5	8.0-13.5	8.0-13.5	8.0-13.5		
Agriculture	9.5-13	9.5-13	9.5-12	9.5-12.0	9.5-13.0	9.5-13.0	9.5-13.0	9.5-13.0	9.5-13.0	9.5-13.0		
Export Bills	5.0-11.5	5.0-11.5	5.0-11.5	6.5.0-11.0	4.0-18.0	4.0-15.5	4.0-15.5	4.0-15.5	4.0-15.5	4.0-15.5		
Commercial Loans	8.0-14	8.0-14.0	8.0-13.5	8.0-14.0	8.0-14.0	8.0-14.0	8.0-14.0	8.0-14.0	8.0-14.0	8.0-14.0		
Overdrafts	6.5-14.5	6.0-14.5	6.50-13.5	6.50-13.5	7.0-18.0	7.0-18.0	7.0-18.0	7.0-18.0	7.0-18.0	7.0-18.0		
CPI Inflation (annual average)	**8.0**	**6.4**	**7.7**	**13.2**								

* Weighted average discount rate.

The SLF rate is determined at the penal rate added to the weighted average discount rate of 91-days Treasury Bills of the preceding week or bank rate , whichever is higher.

Table 16

Weighted Average Treasury Bills Rate (91-Days)

(Percent)

FY	FY in B.S.	Mid-Month												Annual Average
		Aug	Sept	Oct	Nov	Dec	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	
1991/92	2048/49	8.43	8.78	8.84	8.70	8.82	8.93	9.33	9.56	9.60	9.64	9.59	9.64	**9.24**
1992/93	2049/50	10.17	10.45	12.17	11.68	12.03	12.36	12.57	12.43	11.30	9.56	11.28	11.92	**11.34**
1993/94	2050/51	8.49	5.94	7.24	8.74	6.05	3.93	7.57	7.56	6.38	4.93	5.31	6.01	**6.50**
1994/95	2051/52	6.36	6.26	6.54	7.02	6.91	6.99	7.38	7.97	8.12	7.94	7.89	8.33	**7.35**
1995/96	2052/53	8.34	8.61	8.78	9.14	9.69	11.83	12.68	12.21	10.93	12.70	12.88	12.66	**10.93**
1996/97	2053/54	12.18	11.75	11.43	11.63	11.51	11.47	11.62	10.99	9.77	8.51	6.03	5.62	**10.22**
1997/98	2054/55	4.87	3.36	3.81	3.36	2.63	2.71	3.90	4.00	4.17	3.44	3.24	2.87	**3.52**
1998/99	2055/56	1.61	0.90	0.85	2.88	3.24	3.29	1.61	1.21	2.16	3.09	3.35	3.32	**2.33**
1999/00	2056/57	3.40	2.90	3.41	4.09	3.99	4.44	5.16	5.60	5.46	5.73	5.46	5.36	**4.66**
2000/01	2057/58	5.43	5.22	4.87	5.24	5.30	5.26	5.17	4.55	3.87	4.67	4.94	4.95	**4.96**
2001/02	2058/59	4.78	3.78	4.66	4.96	4.95	4.85	5.19	5.39	5.05	4.86	4.52	3.78	**4.71**
2002/03	2059/60	3.42	3.49	3.60	4.03	3.75	4.10	4.01	3.91	4.06	2.91	1.67	2.98	**3.48**
2003/04	2060/61	4.03	3.66	3.70	3.68	3.85	3.95	3.94	3.81	1.70	0.70	0.82	1.47	**2.93**
2004/05	2061/62	0.62	0.63	1.34	1.97	2.40	2.08	2.38	2.94	3.11	3.70	3.82	3.94	**2.46**
2005/06	2062/63	2.26	3.38	3.10	2.69	2.20	2.46	2.20	2.65	2.89	3.63	3.31	3.25	**2.84**
2006/07	2063/64	2.99	2.78	2.54	2.11	1.98	2.67	2.60	2.36	1.85	2.43	2.17	2.77	**2.42**
2007/08	2064/65	4.25	2.14	2.35	3.03	3.59	3.86	5.79	5.54	4.07	5.32	5.41	5.13	**4.22**
2008/09	2065/66	5.17	3.73	6.08	5.55	4.72	4.32	6.64	6.83	5.98	6.72	6.00	6.80	**5.83**
2009/10	2066/67	1.77	2.41	2.73	4.67	6.35	8.74	9.01	7.79	7.35	7.41	6.77	8.13	**6.50**
2010/11	2067/68	3.81	3.77	5.63	7.73	6.82	8.21	7.78	8.09	9.06	9.00	8.34	8.52	**7.41**
2011/12	2068/69	3.98	2.28	1.82	0.97	0.80	0.70							

Table 17

Weighted Average Treasury Bills Rate (364-day)

(Percent)

FY	FY in B.S.	Mid-Month												Annual Average
		Aug	Sept	Oct	Nov	Dec	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	
1996/97	2053/54	-	-	-	-	-	11.96	-	-	10.53	-	8.98	-	**10.34**
1997/98	2054/55	-	-	-	-	-	6.30	-	-	7.25	-	6.99	-	**6.86**
1998/99	2055/56	-	-	-	-	-	-	-	-	4.91	5.42	5.31	-	**5.13**
1999/00	2056/57	-	-	-	-	5.67	5.57	6.08	7.28	6.14	-	-	-	**6.16**
2000/01	2057/58	-	-	-	-	5.73	5.44	5.46	5.11	4.92	5.27	5.52	5.62	**5.26**
2001/02	2058/59	-	-	-	-	5.51	5.15	5.66	5.56	5.14	5.04	4.99	4.43	**5.20**
2002/03	2059/60	-	-	-	-	4.08	4.46	4.22	4.94	5.13	4.63	3.31	4.93	**4.71**
2003/04	2060/61	5.31	5.18	5.30	5.15	5.12	4.95	4.70	4.04	3.02	2.65	2.57	3.81	**4.15**
2004/05	2061/62	-	-	3.53	-	3.06	2.49	2.78	3.54	3.98	4.84	4.87	4.79	**4.32**
2005/06	2062/63	-	-	3.87	3.93	3.09	3.42	3.50	3.80	4.31	4.20	3.74	4.04	**3.95**
2006/07	2063/64	-	-	3.78	3.33	3.04	3.14	3.21	3.01	3.09	3.55	3.19	4.00	**3.50**
2007/08	2064/65	-	3.04	3.04	3.28	3.40	4.67	6.45	5.95	4.82	5.30	5.66	6.47	**5.49**
2008/09	2065/66	-	3.56	5.57	5.65	4.96	5.20	6.84	6.19	5.96	6.53	6.59	6.55	**6.06**
2009/10	2066/67	-	3.39	-	6.04	5.43	7.39	8.11	0.00	7.60	-	6.96	7.28	**7.85**
2010/11	2067/68	-	5.41	6.38	7.65	7.19	8.61	-	-	8.81	0.00	8.61	8.61	**8.35**
2011/12	2068/69	-	4.46	4.43	3.27	2.68	3.03							

Table 18

Weighted Average Interbank Transaction Rate (Percent)

Month/Year	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
August	4.15	1.02	2.47	2.07	4.10	5.15	1.41	2.46	2.69
September	2.67	0.39	3.87	1.83	2.18	2.33	2.00	3.24	1.33
October	3.60	0.83	3.18	2.11	3.35	5.16	5.10	5.89	1.08
November	4.21	2.24	2.36	1.20	3.73	5.34	9.22	9.79	1.11
December	4.63	3.54	0.96	1.34	4.73	2.38	9.93	8.59	1.06
January	4.68	3.49	1.22	3.03	4.93	3.37	12.83	10.58	0.90
February	4.82	3.95	2.48	2.01	7.55	8.32	11.64	8.45	
March	3.67	4.33	2.84	1.39	5.07	6.38	8.85	10.18	
April	0.83	4.50	1.97	1.69	2.69	5.06	7.81	9.54	
May	1.01	4.28	3.52	3.35	6.48	7.07	7.13	10.43	
June	0.99	4.11	1.77	2.72	4.65	5.02	5.52	10.23	
July	0.71	4.71	2.13	3.03	3.61	3.66	6.57	8.22	
Annual Average	**3.03**	**3.39**	**2.47**	**2.26**	**4.20**	**5.07**	**7.74**	**8.44**	

Table 19

Governmnet Budgetary Operation+

(On Cash Basis)

Six Months

(Rs. in million)

Heads	Amount			Percent Changes	
	2009/10	2010/11	2011/12P	2010/11	2011/12
Sanctioned Expenditure	**92999.4**	**88308.9**	**124689.6**	**-5.0**	**41.2**
Recurrent			100236.4	-	-
Capital			10691.9	-	-
a.Domestic Resources & Loans			9767.5	-	-
b.Foreign Grants			924.4	-	-
Financial*			13761.3	-	-
a.Domestic Resources & Loans			13408.0	-	-
b.Foreign Grants			353.3	-	-
Unspent Government Balance	**16888.0**	**14017.7**	**16219.1**	**-17.0**	**15.7**
Recurrent			11622.2	-	-
Capital			2762.4	-	-
Financial			1834.5	-	-
Actual Expenditure	**76111.4**	**74291.2**	**108470.5**	**-2.4**	**46.0**
Recurrent			88614.2	-	-
Capital			7929.5	-	-
Financial			11926.8	-	-
Expenditure from Freeze Accounts	**10179.3**	**6557.9**	**4822.1**	**-35.6**	**-26.5**
Freeze-1 Recurrent			1452.5	-	-
Freeze-2 Capital			3369.6	-	-
Freeze-3 Financial			0.0	-	-
Total Expenditure	**86290.7**	**80849.1**	**113292.6**	**-6.3**	**40.1**
Resources	**96447.6**	**103271.8**	**137404.2**	**7.1**	**33.1**
Revenue			111031.2	-	-
Foreign Grants			21213.3	-	-
Financial (Principal Refund)			76.4	-	-
Non-Budgetary Receipts,net			2099.9	-	-
Others #			115.3	-	-
V. A. T.			168.8	-	-
Custom			204.7		
Local Authorities' Account (LAA)			2494.6	-	-
Deficits(-) Surplus(+)	**10156.9**	**22422.7**	**24111.6**	**120.8**	**7.5**
Sources of Financing	**-10156.9**	**-22422.7**	**-24111.6**	**120.8**	**7.5**
Internal Loans	**-12134.4**	**-24709.3**	**-26696.9**	**103.6**	**8.0**
Domestic Borrowings	**260.0**	**4500.0**	**7000.0**	**1630.8**	**55.6**
a.Treasury Bills	*260.0*	*1500.0*	*3500.0*	476.9	133.3
b.Development Bonds	*0.0*	*3000.0*	*3500.0*	-	16.7
c.National Savings Certificates	*0.0*	*0.0*	*0.0*	-	-
d. Citizen Saving Certificates	*0.0*	*0.0*	*0.0*	-	-
Overdrafts++	**-12259.4**	**-28950.4**	**-35132.9**	**136.1**	**21.4**
Others@	**-135.0**	**-258.9**	**1436.0**	**91.8**	**-654.7**
Foreign Loans	**1977.5**	**2286.6**	**2585.3**	**15.6**	**13.1**

\+ Based on data reported by 8 offices of NRB, 64 out of total 65 branches of Rastriya Banijya Bank Limited, 36 out of total 43 branches of Nepal Bank Limited, 5 branches of Everest Bank Limited and 1-1 branch each from Nepal Bangladesh Bank Limited and Global Bank Limited conducting government transactions.

* Includes internal loan, external borrowing and investment.

Change in outstanding amount disbursed to VDC/DDC remaining unspent.

++ Minus (-) indicates surplus.

@ Interest from Government Treasury transactions and others.

P : Provisional.

Note: Government budgetary operation have been reported as per the Government Finance Statistics, 2001 from the fiscal year 2011/12 that may not be consistent with the previous reporting.

Table 20

Outstanding Domestic Debt of the GON

(Rs. in million)

No.	Name of Bonds/Ownership	2010	2011	2011	2012	Amount Change Jan-Jul	
		Mid-Jul	Mid-Jan	Mid-Jul	Mid-Jan	2010/11	2011/12
1	**Treasury Bills**	**102043.7**	**103543.7**	**120340.7**	**123840.7**	**1500.0**	**3500.0**
	A. Banking Sector	*98586.9*	*99161.3*	*114640.0*	*119337.7*	*574.4*	*4697.7*
	a. Nepal Rastra Bank	30477.4	32971.5	28178.9	19088.9	2494.1	-9090.0
	b. Commercial Banks	68109.5	66189.8	86461.1	100248.8	-1919.7	13787.7
	B. Non-Banking Sector	*3456.8*	*4382.4*	*5700.7*	*4503.0*	*925.6*	*-1197.7*
	a. Development Banks	1259.9	1755.5	1761.0	2562.3	495.6	801.3
	b. Finance Companies	242.9	966.9	922.4	993.9	724.0	71.5
	c. Others	1954.0	1660.0	3017.3	946.8	-294.0	-2070.5
2	**Development Bonds**	**35519.4**	**38519.4**	**43519.4**	**47019.4**	**3000.0**	**3500.0**
	A. Banking Sector	*15037.7*	*16720.5*	*19670.3*	*21630.3*	*1682.8*	*1960.0*
	a. Nepal Rastra Bank	309.1	326.8	348.2	368.2	17.8	20.0
	b. Commercial Banks	14728.7	16393.7	19322.2	21262.2	1665.0	1940.0
	B. Non-Banking Sector	*20481.7*	*21798.9*	*23849.1*	*25389.1*	*1317.2*	*1540.0*
	a. Development Banks	812.6	806.6	814.1	949.1	-6.0	135.0
	b. Finance Companies	993.9	1420.1	1462.8	1467.8	426.2	5.0
	c. Others	18675.2	19572.2	21572.2	22972.2	897.0	1400.0
3	**National Saving Certificates**	**0.0**	**0.0**	**10680.0**	**10680.0**	**0.0**	**0.0**
	A. Banking Sector	*0.0*	*0.0*	*7.6*	*14.5*	*0.0*	*6.9*
	a. Nepal Rastra Bank	0.0	0.0	7.6	14.5	0.0	6.9
	b. Commercial Banks	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	B. Non-Banking Sector	*0.0*	*0.0*	*10672.4*	*10665.5*	*0.0*	*-6.9*
	a. Development Banks	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	b. Finance Companies	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	c. Others	0.0	0.0	10672.4	10665.5	0.0	-6.9
4	**Citizen Saving Bonds**	**5126.9**	**5126.9**	**4630.3**	**4630.3**	**0.0**	**0.0**
	A. Banking Sector	*2635.0*	*3023.0*	*3136.7*	*3222.8*	*388.0*	*86.1*
	a. Nepal Rastra Bank (Secondary Market)	2635.0	3023.0	3136.7	3222.8	388.0	86.1
	b. Commercial Banks	0.0	*0.0*	0.0	0.0	0.0	0.0
	B. Non-Banking Sector	*2491.9*	*2103.9*	*1493.6*	*1407.5*	*-388.0*	*-86.1*
	a. Development Banks	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	b. Finance Companies	0.0	0.0	0.0	0.0	**0.0**	**0.0**
	c. Others	2491.9	2103.9	1493.6	1407.5	-388.0	-86.1
	(Of which Foreign Employment Bond 2072)	4.0	4.0	7.4	7.38	**0.0**	**0.0**
5	**Special Bonds**	**169.7**	**162.2**	**158.0**	**157.6**	**-7.5**	**-0.4**
	a. Nepal Rastra Bank	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	b. Commercial Bank (10 yrs bond of RBB)	157.6	157.6	157.6	157.6	0.0	0.0
	c. Others	12.1	4.6	0.4	0.0	-7.5	-0.4
6	**Short-term Loans & Advances**	**16711.5**	**-12238.9**	**20765.0**	**-14367.9**	**-28950.4**	**-35132.9**
	a. Nepal Rastra Bank	16711.5	-12238.9	20765.0	-14367.9	-28950.4	-35132.9
	Total Domestic Debt	**159571.2**	**135113.3**	**200093.4**	**171960.1**	**-24457.9**	**-28133.3**
	A. Banking Sector	*133128.7*	*106823.5*	*158377.2*	*129995.0*	*-26305.2*	*-28382.2*
	a. Nepal Rastra Bank	50133.0	24082.4	52436.3	8326.5	-26050.5	-44109.9
	b. Commercial Banks	82995.8	82741.1	105940.9	121668.6	-254.7	15727.7
	B. Non-Banking Sector	*26442.5*	*28289.8*	*41716.2*	*41965.0*	*1847.3*	*248.9*
	a. Development Banks	2072.5	2562.1	2575.0	3511.4	489.6	936.3
	b. Finance Companies	1236.8	2387.0	2385.2	2461.7	1150.2	76.5
	c. Others	23133.2	23340.7	36756.0	35992.0	207.5	-764.0

Table 21

Direction of Foreign Trade*

Six Months

(Rs. in million)

	2009/10	2010/11R	2011/12P	Percent Change 2010/11	Percent Change 2011/12
TOTAL EXPORTS	**30601.2**	**32296.9**	**35916.6**	**5.5**	**11.2**
To India	19319.2	21122.2	24060.7	9.3	13.9
To Other Countries	11282.0	11174.7	11855.9	-1.0	6.1
TOTAL IMPORTS	**185829.7**	**185571.0**	**216684.5**	**-0.1**	**16.8**
From India	98573.8	126355.7	139138.5	28.2	10.1
From Other Countries	87255.9	59215.3	77546.0	-32.1	31.0
TOTAL TRADE BALANCE	**-155228.5**	**-153274.1**	**-180767.9**	**-1.3**	**17.9**
With India	-79254.6	-105233.5	-115077.8	32.8	9.4
With Other Countries	-75973.9	-48040.6	-65690.1	-36.8	36.7
TOTAL FOREIGN TRADE	**216430.9**	**217867.9**	**252601.1**	**0.7**	**15.9**
With India	117893.0	147477.9	163199.2	25.1	10.7
With Other Countries	98537.9	70390.0	89401.9	-28.6	27.0

1. Ratio of export to import	16.5	17.4	16.6
India	19.6	16.7	17.3
Other Countries	12.9	18.9	15.3
2.Share in total export			
India	63.1	65.4	67.0
Other Countries	36.9	34.6	33.0
3.Share in total import			
India	53.0	68.1	64.2
Other Countries	47.0	31.9	35.8
4.Share in trade balance			
India	51.1	68.7	63.7
Other Countries	48.9	31.3	36.3
5.Share in total trade			
India	54.5	67.7	64.6
Other Countries	45.5	32.3	35.4
6. Share of export and import in total trade			
Export	14.1	14.8	14.2
Import	85.9	85.2	85.8

* Based on customs' data

R= Revised, P=Provisional

Table 22
Summary of Balance of Payments Presentation

(Rs. in Million)

Particulars	2009/10		2010/11		2011/12 P	Percent Change During Five months	
	Five Months	Annual	Five Months	Annual	Five Months	2010/11	2011/12
A. Current Account	-18931.1	-28135.2	-4581.2	-12936.4	24891.2	-75.8	-643.3
Goods: Exports f.o.b.	25766.8	63177.5	28351.6	68701.5	32751.5	10.0	15.5
Oil	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-	-
Other	25766.8	63177.5	28351.6	68701.5	32751.5	10.0	15.5
Goods: Imports f.o.b.	-148710.9	-366692.5	-150971.0	-388371.4	-174652.9	1.5	15.7
Oil	-15181.1	-51607.2	-23675.6	-75076.2	-32771.4	56.0	38.4
Other	-133529.8	-315085.3	-127295.4	-313295.2	-141881.5	-4.7	11.5
Balance on Goods	-122944.1	-303515.0	-122619.4	-319669.9	-141901.4	-0.3	15.7
Services: Net	-6119.7	-16385.3	-4762.7	-8674.6	8331.1	-22.2	-274.9
Services: credit	22534.6	51120.5	21224.3	53012.5	31064.4	-5.8	46.4
Travel	13305.3	28138.6	10870.9	24610.7	14893.1	-18.3	37.0
Government n.i.e.	3512.0	6635.6	2975.8	5534.6	3676.5	-15.3	23.5
Other	5717.3	16346.3	7377.6	22867.2	12494.8	29.0	69.4
Services: debit	-28654.3	-67505.8	-25987.0	-61687.1	-22733.3	-9.3	-12.5
Transportation	-8906.7	-22964.6	-7388.4	-18604.7	-8748.7	-17.0	18.4
Travel	-15042.4	-32288.2	-12769.8	-27642.9	-9415.6	-15.1	-26.3
O/W Education	-6945.8	-12342.6	-3166.7	-7166.7	-2480.2	-54.4	-21.7
Government services:debit	-606.2	-1874.5	-409.3	-1154.6	-912.3	-32.5	122.9
Other	-4705.2	-10378.5	-5419.5	-14284.9	-3656.7	15.2	-32.5
Balance on Goods and Services	-129063.8	-319900.3	-127382.1	-328344.5	-133570.3	-1.3	4.9
Income: Net	3964.5	9117.4	2716.5	7549.4	2932.6	-31.5	8.0
Income: credit	5658.2	14917.9	7074.5	17504.0	7548.3	25.0	6.7
Income: debit	-1693.7	-5800.5	-4358.0	-9954.6	-4615.7	157.3	5.9
Balance on Goods,Services and Income	-125099.3	-310782.9	-124665.6	-320795.1	-130637.7	-0.3	4.8
Transfers: Net	106168.2	282647.7	120084.4	307858.7	155528.9	13.1	29.5
Current transfers: credit	108388.3	287770.6	121414.8	311156.7	157252.4	12.0	29.5
Grants	8606.4	26673.6	10672.6	25780.0	11797.4	24.0	10.5
Workers' remittances	86746.8	231725.3	96586.5	253551.6	133190.8	11.3	37.9
Pensions	12205.3	25850.7	13606.5	28993.4	10933.4	11.5	-19.6
Other (Indian Excise Refund)	829.8	3521.0	549.2	2831.7	1330.8	-33.8	142.3
Current transfers: debit	-2220.1	-5122.9	-1330.4	-3298.0	-1723.5	-40.1	29.5
B Capital Account (Capital Transfer)	2021.2	12578.3	5125.1	15906.1	4963.5	153.6	-3.2
Total, Groups A plus B	-16909.9	-15556.9	543.9	2969.7	29854.7	-103.2	-
C Financial Account (Excluding Group E)	4586.4	7846.6	993.5	3212.5	20863.9	-78.3	2000.0
Direct investment in Nepal	802.1	2852.0	3576.5	6437.1	3199.9	345.9	-10.5
Portfolio Investment	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-	-
Other investment: assets	-2918.7	-18253.9	-9888.5	-25762.2	-4783.8	238.8	-51.6
Trade credits	-1555.5	-1009.0	-2924.9	-6133.4	-1200.5	88.0	-59.0
Other	-1363.2	-17244.9	-6963.6	-19628.8	-3583.3	410.8	-48.5
Other investment: liabilities	6703.0	23248.5	7305.5	22537.6	22447.8	9.0	207.3
Trade credits	8569.5	21968.9	8866.9	18292.5	17903.4	3.5	101.9
Loans	-1155.6	-3933.5	-2731.2	2612.0	-763.8	136.3	-72.0
General Government	-1155.1	-3901.5	-2721.9	2631.6	-758.1	135.6	-72.1
Drawings	3168.1	6841.6	2458.7	13849.2	5259.4	-22.4	113.9
Repayments	-4323.2	-10743.1	-5180.6	-11217.6	-6017.5	19.8	16.2
Other sectors	-0.5	-32.0	-9.3	-19.6	-5.7	1760.0	-38.7
Currency and deposits	-7058.6	-1031.3	605.3	1231.7	5471.3	-108.6	803.9
Nepal Rastra Bank	-0.1	44.9	3.9	-7.8	-36.8	-4000.0	-1043.6
Deposit money banks	-7058.5	-1076.2	601.4	1239.5	5508.1	-108.5	815.9
Other liabilities	6347.7	6244.4	564.5	401.4	-163.1	-91.1	-128.9
Total, Group A through C	-12323.5	-7710.3	1537.4	6182.2	50718.6	-112.5	3199.0
D. Miscellaneous Items, Net	-9288.2	3353.3	-4694.5	-2767.8	15945.0	-49.5	-439.7
Total, Group A through D	**-21611.7**	**-4357.0**	**-3157.1**	**3414.4**	**66663.6**	**-85.4**	**-2211.5**
E. Reserves and Related Items	**21611.7**	**4357.0**	**3157.1**	**-3414.4**	**-66663.6**	**-85.4**	**-2211.5**
Reserve assets	21698.4	1058.2	3398.5	-3011.7	-66501.6	-84.3	-2056.8
Nepal Rastra Bank	15081.2	4398.2	-449.0	-7531.4	-59852.8	-103.0	13230.2
Deposit money banks	6617.2	-3340.0	3847.5	4519.7	-6648.8	-41.9	-272.8
Use of Fund Credit and Loans	-86.7	3298.8	-241.4	-402.7	-162.0	-	-32.9
Changes in reserve net (- increase)*	14553.1	3325.7	3762.4	-2182.7	-61192.3	-74.1	-1726.4

P= Povisional

* Change in reserve net is derived by deducting currency and deposits (under Group C) from total of Group A through D which equals to reserves and related items (Group E), with adjustment of valuation gain/loss.

Table 23

Gross Foreign Exchange Holding of the Banking Sector

(Rs. in million)

	Mid-Jul 2010	Mid-Dec 2010	Mid-Jul 2011	Mid-Dec 2011	Percent Change Mid-Jul To Mid-Dec 2010/11	Percent Change Mid-Jul To Mid-Dec 2011/12
Nepal Rastra Bank	**205371.3**	**203715.0**	**213095.1**	**302861.1**	**-0.8**	**42.1**
Convertible	165992.7	167595.9	165257.5	218163.8	1.0	32.0
Inconvertible	39378.6	36119.1	47837.6	84697.3	-8.3	77.1
Commercial Bank	**63517.4**	**59720.1**	**59058.0**	**65768.0**	**-6.0**	**11.4**
Convertible	58203.8	55762.8	55503.3	61690.1	-4.2	11.1
Inconvertible	5313.6	3957.3	3554.7	4077.9	-25.5	14.7
Total Reserve	**268888.7**	**263435.1**	**272153.1**	**368629.1**	**-2.0**	**35.4**
Convertible	224196.5	223358.7	220760.8	279853.9	-0.4	26.8
Share in total (in percent)	83.4	84.8	81.1	75.9	-	-
Inconvertible	44692.2	40076.4	51392.3	88775.2	-10.3	72.7
Share in total (in percent)	16.6	15.2	18.9	24.1	-	-
Import Capacity(Equivalent Months)						
Merchandise	8.7	8.7	8.4	10.6	-	-
Merchandise and Services	7.4	7.4	7.3	9.3	-	-
1.Gross Foreign Exchange Reserve	268888.7	263435.1	272153.1	368629.1	-2.0	35.4
2.Gold,SDR,IMF Gold Tranche	6315.3	6737.6	6730.6	7642.8	6.7	13.6
3.Gross Foreign Assets(1+2)	275204.1	270172.7	278883.7	376271.9	-1.8	34.9
4.Foreign Liabilities	61998.4	62189.1	62844.5	69476.3	0.3	10.6
5.Net Foreign Assets(3-4)	213205.7	207983.6	216039.2	306795.6	-2.4	42.0
6.Change in NFA (before adj. ex. val.)*	11217.6	5222.1	-2833.5	-90756.4	-	-
7.Exchange Valuation	-7891.9	-1459.7	650.8	29564.1	-	-
8.Change in NFA (6+7)**	**3325.7**	**3762.4**	**-2182.7**	**-61192.3**	-	-

Sources: Nepal Rastra Bank and Commercial Banks; Estimated.

*Change in NFA is derived by taking mid-July as base and minus (-) sign indicates increase.

* * After adjusting exchange valuation gain/loss

Period-end Buying Rate (Rs/USD)	74.44	72.10	70.95	85.51

Table 24

Import from India

Against US Dollar Payment

(Rs. in million)

Mid-Month	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
August	726.1	980.1	957.5	2133.8	3417.4	3939.5	2628.6	3024.0
September	1117.4	977.6	1208.0	1655.2	2820.1	4235.2	4914.0	5135.3
October	1316.8	907.9	865.7	2411.6	1543.5	4145.5	4589.3	3823.3
November	1186.5	1103.2	1188.3	2065.7	1571.4	3894.8	2064.9	3673.0
December	1205.8	1583.7	1661.4	2859.9	2301.6	4767.4	3785.0	5468.8
January	1394.9	1156.2	1644.0	3805.5	2016.8	4917.8	4026.8	
February	1154.4	603.8	717.0	2962.1	2007.5	5107.5	5404.1	
March	1107.8	603.0	1428.5	1963.1	2480.1	3755.8	4548.2	
April	1567.2	1398.6	2052.9	3442.1	3768.2	4382.1	4505.9	
May	1830.8	916.4	2714.8	3420.2	3495.0	3427.2	3263.9	
June	1825.2	1181.5	1711.2	2205.7	3452.1	3016.2	4066.7	
July	1900.2	1394.0	1571.8	3091.4	4253.1	2113.9	-	
Total	**16333.1**	**12805.9**	**17720.9**	**32016.4**	**33126.8**	**47702.9**	**43797.6**	**21124.3**

Table 25

Indian Currency Purchase

(Rs. in million)

	2005/06		2006/07		2007/08		2008/09		2009/10		2010/11		2011/12	
Mid-Month	**IC Purchase**	**US$ Sale**	**IC Purchase**	**US$ Sale**	**IC Purchase**	**US$ Sale**	**IC Purchase**	**US$ Sale**	**IC Purchase**	**US$ Sale**	**IC Purchase**	**US$ Sale**	**IC Purchase**	**US$ Sale**
August	2611.3	60.0	2334.6	50.0	3641.6	90.0	5969.6	140.0	15930.4	330	7447.4	160	11624.7	260
September	2191.9	50.0	2786.5	60.0	3675.4	90.0	2644.1	60.0	8748.6	180	9334.2	200	11060.0	240
October	2652.1	50.0	3205.3	70.0	5542.7	140.0	3257.1	70.0	5630.0	120	9010.2	200	9697.6	200
November	1810.7	40.0	3602.2	80.0	3932.4	100.0	10657.1	220.0	3739.2	80	6212.9	140	15859.2	320
December	2290.1	50.0	2689.3	60.0	5531.6	140.0	6950.8	140.0	7453.6	160	14525.9	320	14515.7	280
January	1348.2	40.0	3112.0	70.0	3943.5	100.0	4381.8	90.0	8316.9	180	9025.6	200	6380.3	120
February	2213.6	50.0	1326.7	30.0	5125.8	130.0	6352.3	130.0	8302.1	180	10019.9	220		
March	3106.1	70.0	3093.8	70.0	4799.9	120.0	7561.7	150.0	5503.2	120	8154.5	180		
April	3124.5	70.0	3457.6	80.0	5624.8	140.0	5621.9	110.0	7246.6	160	12543.9	280		
May	453.0	10.0	4950.6	120.0	6474.8	160.0	6495.8	130.0	11627.9	260	12447.1	280		
June	2742.2	60.0	5293.3	130.0	7678.4	180.0	5298.2	110.0	9332.1	200	12594.0	280		
July	2305.0	50.0	4475.9	110.0	14631.6	340.0	8210.4	170.0	10263.0	220	12529.0	280		
Total	**26848.6**	**600.0**	**40327.7**	**930.0**	**70602.5**	**1730.0**	**73400.6**	**1520.0**	**102093.2**	**2,190.0**	**123844.4**	**2740.0**	**69137.4**	**1420.0**